

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Rok Čakš

ZAPOSLOVANJE DIPLOMANTOV OBRAMBOSLOVJA

Diplomsko delo

Ljubljana, 2003

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Rok Čakš

Mentorica: izred. prof. dr. Ljubica Jelušič

ZAPOSLOVANJE DIPLOMANTOV OBRAMBOSLOVJA

Diplomsko delo

Ljubljana, 2003

KAZALO VSEBINE

PREDGOVOR.....	3
1. UVOD.....	4
1.1. Opredelitev predmeta in cilja proučevanja.....	6
1.2. Hipoteze.....	7
1.3. Metodološki pristop.....	7
1.4. Struktura naloge.....	8
2. OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV.....	9
2.1. Diplomanti obramboslovja.....	9
2.2. Varnost, nacionalna varnost, nacionalnovarnostni sistem.....	10
3. ZGODOVINSKI RAZVOJ OBRAMBOSLOVJA S KADROVSKEGA IN ZAPOSLOVNEGA VIDIKA.....	11
3.1. Potreba po kadrih za nov obrambno-varnostni koncept SFRJ vodi do nastanka študija SLO in DS.....	11
3.2. Razvoj in težave študija v času skupni jugoslovanske države – kadrovske paradoks.....	13
3.3. Razcvet obramboslovja v samostojni Sloveniji – problem kvantitete in kvalitete dokončno rešen.....	16
4. PERCEPCIJA OBRAMBOSLOVNEGA ŠTUDIJA S STRANI ŠTUDENTOV OBRAMBOSLOVJA IN NJIHOVE ŽELJE V ZVEZI S POKLICNO KARIERO.....	19
5. PREDSTAVITEV STRUKTUR NACIONALNOVARNOSTNEGA SISTEMA REPUBLIKE SLOVENIJE.....	22
5.1. Varnostna politika in institucije, ki jo izvajajo.....	23
5.2. Sistemi in institucije varnostnega sestava.....	24
5.2.1. INSTITUCIJE OBRAMBNEGA SISTEMA.....	25
5.2.2. INSTITUCIJE SISTEMA ZAŠČITE IN REŠEVANJA.....	32
5.2.3. INSTITUCIJE VARNOSTNEGA SISTEMA.....	35
5.3. Varnostno samoorganiziranje civilne družbe.....	40
6. ZAPOSLOVNA STRUKTURA DIPLOMANTOV OBRAMBOSLOVJA.....	41
6.1. Osnovne značilnosti empirične raziskave zaposlovanja diplomantov obramboslovja.....	41
6.2. Zaposlitvene kategorije diplomantov obramboslovja.....	43
6.3. Rezultati analize zbranih podatkov.....	44
6.4. Primerjava med dejanskim zaposlitvenim stanjem diplomantov obramboslovja in zaposlitvenimi željami študentov.....	47
6.5. Zaposlitvena struktura diplomantov obramboslovja glede na leto zaključka študija.....	49

6.6. Diplomanti obramboslovja znotraj in izven okvirov nacionalnovarnostnega sistema Republike Slovenije.....	52
6.7. Predstavitev nekaterih vidnejših diplomantov obramboslovja.....	54
7. ZAKLJUČNE UGOTOVITVE IN VERIFIKACIJA HIPOTEZ....	59
8. VIRI IN LITERATURA.....	65

KAZALO GRAFOV

Graf 3.1.: Število redno vpisanih in število diplomantov po letih (1975 - 1990)....	15
Graf 3.2.: Število redno vpisanih in število diplomantov po letih (1991 - 2001)....	18
Graf 4.1.: Za študij obramboslovja sem se odločil(a), da bi dobil.....	20
Graf 5.1., 5.2.: Trend sprememb v številčnem razmerju namenske strukture SV	30
Graf 6.1.: Zaposlitvena struktura diplomantov obramboslovja.....	44
Graf 6.2.: Primerjava med zaposlitvenimi željami študentov in dejansko zaposlitveno strukturo obramboslovcev.....	47
Graf 6.3.: Zaposlitvena struktura obramboslovcev glede na čas zaključka študija	49
Graf 6.4.: Zaposlitvena struktura obramboslovcev – združene kategorije.....	50
Graf 6.5.: Primerjava zaposlitvenih struktur in želja obramboslovcev.....	51
Graf 6.6.: Zaposleni znotraj in izven nacionalnovarnostnega sistema.....	53

PRILOGA : SEZNAM OBRAMBOSLOVCEV PO LETU DIPLOME

PREDGOVOR

Problematika zaposlovanja diplomantov obramboslovja, s katero se ukvarja ta diplomska naloga, slednjo v marsičem zaznamuje na način, ki je različen od osnovnih vsebinskih in teoretičnih konceptov večine diplomskih del. Najprej že narava same tematike ne sodi povsem v tipično strokovno področje, ki ga proučuje obramboslovna veda. Ob tem pa (mogoče tudi nekoliko zaradi prejšnjega dejstva) področje zaposlovanja obramboslovcev vsaj v zadnjih desetih letih ni bilo deležno pretirane pozornosti raziskovalcev. Posledica tega je izjemno skromna zbirka pisnih virov, ki se vsaj nekoliko ukvarjajo tudi s to problematiko. Tako je ta diplomska naloga deloma posebna v tem, da je bila uresničitev njenega namena in ciljev odvisna predvsem od kvalitetno izpeljane empirične raziskave zaposlovanja obramboslovcev, ki predstavlja jedro tega diplomskega dela.

Zbrati podatke o zaposlitvi natančno štiristo štiridesetih diplomantov obramboslovja, ki so na tem študijskem programu Univerze v Ljubljani diplomirali med letoma 1980 in 2001, ni bila lahka naloga, saj je bila edina oporna točka za delo poimenski seznam diplomantov po letih zaključka diplome (priložen v prilogi). Tako je bilo zbiranje podatkov v marsičem odvisno od dobre volje in pripravljenosti na sodelovanje tistih obramboslovcev, ki jih je bilo moč najti.

Najprej se iskreno zahvaljujem mentorici, izredni profesorici na FDV dr. Ljubici Jelušič, ker mi je s svojimi nasveti in poznanstvi omogočila stik s svojimi kolegi, ki so s poznavanjem zaposlitvene situacije obramboslovcev veliko prispevali k uspešnemu poteku raziskave. Za pomoč pri zbiranju podatkov se zahvaljujem še Juditi Goričar, dr. Maji Garb, mag. Urošu Svetetu, Klemenu Grošlju, majorju Dušanu Tošu, Milanu Konšaku, dr. Igorju Kotniku-Dvojmoču, Saši Toš in še mnogim drugim, ki so bili v moji raziskavi pripravljeni sodelovati osebno, po telefonu ali elektronski pošti.

Empirična raziskava zaposlovanja diplomantov obramboslovne smeri je uspešno izvedena. Njeni rezultati in ugotovitve predstavljajo prispevek vseh diplomiranih obramboslovcev k vedno aktualni zaposlitveni problematiki diplomantov tega študijskega programa.

V Šmarju pri Jelšah, avgusta 2003

1. UVOD

Življenje posameznika v sodobnem družbenem okolju tako imenovane »zahodne civilizacije« poteka skozi razmeroma lahko določljiva in vsebinsko različna obdobja. Po rojstvu otrok v okviru osnovne celice družbe, ki jo še vedno predstavlja družina skozi proces primarne socializacije, prejema in ponotranji osnovne norme, vrednote in principe delovanja širšega družbenocivilizacijskega okolja, kateremu pripada. Pod dodatnim vplivom prvin sekundarne socializacije se njegov psiho-socialni razvoj nadaljuje tudi v drugem življenjskem obdobju. Namen tega je skozi proces izobraževanja posameznika naučiti informacij in znanj, s katerimi bo kasneje, v tretjem življenjskem obdobju, koristil družbenemu sistemu, ki ga je vzgojil in mu zagotavlja varnost ter druge osnovne življenjske potrebe. Odvisno od ocene njegovega prispevka k »skupnemu dobremu« ga bo ta isti sistem nagradil oziroma poskrbel zanj v četrtem življenjskem obdobju – času starosti, ko psihofizične moči človeka že pešajo.

Prehod skozi omenjena štiri življenjska obdobja je neizbežen za večino posameznikov družbe, ob tem pa hkrati natančno določen po številu in zaporedju. Razlike se pojavljajo samo v časovni dimenziji prehoda skozi posamezno fazo, ki je lahko od človeka do človeka daljši ali krajši, a vedno na račun drugega obdobja.

Večino svojega življenja tako posameznik preživi v nekem procesu znotraj družbenega obdobja, katerega potek, namen in cilji so dobro poznani in natančno določeni. Prav to pa zagotavlja relativno stabilnost za posameznika, saj se vedno lahko zaveda »od kod gre in kam je namenjen«. Krajši intervali negotovosti in nestabilnosti se znotraj posameznega obdobja gotovo pojavljajo. Situacija prehoda iz osnovnega v srednješolsko izobraževanje ali menjava službe sta samo dva izmed njih. Zagotovo pa se nobeden od teh ne more primerjati s situacijo prehoda med temi štirimi obdobji, ki je za posameznika vedno prelomen in poseben ter ga po pravilu zaznamuje do konca življenja. Ta velik preskok v človekovem življenju razne metode, kot so mala šola, informativni dnevi, kadrovske štipendije ali poletna praksa sicer nekoliko ublažijo, a ga ne odpravijo.

Z izredno majhnim segmentom tega vsebinsko obširnega problemskega sklopa se ukvarja tudi ta diplomska naloga. Njen glavni namen je s pomočjo sklepnih ugotovitev in rezultatov raziskave še nekoliko zmanjšati prepad med drugim in tretjim življenjskim obdobjem, ki sta verjetno od vseh najbolj vsak sebi, povezuje pa ju beseda zaposlovanje. V okviru tega se naloga še dodatno osredotoča na problem zaposlovanja točno določene populacije, ki se od drugih ločuje po pridobljeni univerzitetni strokovni izobrazbi obramboslovca oziroma politologa, smeri obramboslovje.

Za večino študijskih programov, podanih v vsakoletnem razpisu študijskih mest obeh slovenskih univerz velja, da imajo bodoči študentje o njihovi vsebini in predmetu proučevanja svoje poglede in razlage, ki se mnogokrat razlikujejo od dejanskega stanja. Slednje gotovo velja tudi za študij obramboslovja, ki akcije željne bruce v »kruto realnost« postavi v trenutku, ko ugledajo urnik prvega letnika svojega bodočega študija. Komunikologija, socialna psihologija, statistika in drugi splošni družboslovni predmeti so ponavadi daleč od njihovih stereotipnih predstav mačističnega, militaristično usmerjenega programa, ki bo iz njih naredil trde in neizprosne vojaške profesionalce. Tudi Čelesnik ugotavlja, da se veliko število študentov na študij obramboslovja vpiše z namenom zaposlitve v Slovenski vojski ter dodaja, da je razumevanje študija kot vojaške akademije posledica napačnega razumevanja predmeta proučevanja in osebnih vrednot, s katerimi so študentje prišli na fakulteto (Čelesnik, 2001: 5, 55).

Eno najpomembnejših posameznikovih spoznanj v celotnem procesu študija obramboslovja je po mojem mnenju tako prav dojetje in razumevanje interdisciplinarnega pristopa k pojmu obrambe in varnosti, ki ob vojaški komponenti upošteva tudi politične, psihološke, gospodarske, ekološke in druge, pretežno civilne vidike tega pojava. Razumevanje obramboslovca kot civilnega strokovnjaka za obrambo in varnost, ki izhaja iz tega spoznanja, predvsem v poznejših fazah študija pri študentih sproži širjenje obzorja tudi glede zaposlitve po končanem študiju. Kljub mnogim novim variantam, kot so civilni (upravni) del Ministrstva za obrambo RS (MORS), službe v okviru Ministrstva za notranje zadeve, Uprava za zaščito in reševanje, službe v javni upravi in lokalni samoupravi, diplomatske službe idr., pa resnične možnosti za zaposlitev v tako imenovanem civilnem sektorju ostajajo nejasne oziroma nepoznane. Še več, v zaključnih mesecih štiriletnega študijskega programa se povečuje negotovost tudi glede zaposlitve v Slovenski vojski, saj razen redkih štipendistov Vlade Republike Slovenije za potrebe MORS nihče nima zagotovila, da mu bodo znanja s področja

obrambe in varnosti dajala kakršnokoli prednost v selekcijskem postopku Centra vojaških šol MORŠ-a pri vpisu v Šolo za častnike Slovenske vojske. Takšna situacija po mnenju Čelesnika (2001:55) predvsem pri študentih četrtega letnika povzroča nezadovoljstvo s študijem, saj naj bi bil tudi slednji kriv za domnevno majhne možnosti za zaposlitev.

Problematika zaposlovanja diplomantov določenega študijskega programa pa nikakor ne bi smela zadevati samo njih samih, ampak tudi institucijo, ki jih je v njihovi stroki izšolala. Kljub akademski, znanstveni in raziskovalni naravi Univerze namreč za strukture pod njenim okriljem velja tudi, da ne morejo biti same sebi namen.¹ Slednje pomeni, da morajo po eni strani s svojo raziskovalno dejavnostjo prispevati k družbenem napredku, po drugi strani pa v pedagoškem procesu šolati strokovnjake, ki jih ta ista družba potrebuje. Študijski program, katerega diplomanti nimajo perspektiv za zaposlitev v svoji stroki, zato izgublja na relevantnosti. Odgovor na vprašanje, ali se slednje dogaja tudi z obramboslovjem, predstavlja še enega izmed ciljev tega diplomskega dela.

1.1. Opredelitev predmeta in cilja proučevanja

Kot je razvidno iz uvodnih vrstic, bo v tej diplomski nalogi pozornost namenjena zaposlitvenemu statusu diplomantov obramboslovja, družbenem položaju in ugledu, ki jih kot strokovnjaki za obrambo in varnost dosegajo, ter predstavitvi struktur oziroma institucij, v katerih se najpogosteje zaposlujejo.

Glavni cilj naloge je vsaj nekoliko osvetliti področje, ki je bilo v obramboslovnih raziskavah do zdaj zagotovo zapostavljeno, čeprav ne nepomembno. S končnimi rezultati in ugotovitvami želim pripomoči tistim, ki se ob odločanju o svojem bodočem študiju sprašujejo o njegovi vsebini in zaposlitvenih možnostih, ki jih diploma te smeri nudi in že zrelim študentom, katerim se predvsem v zadnjih letih študija vse bolj odpirajo vprašanja v zvezi z njihovo bodočo poklicno kariero. Nekoliko neskromno pa tudi upam, da bom s svojo raziskavo vsaj malo pripomogel k razvoju in napovedanemu preoblikovanju obramboslovnega študijskega programa v bližnji prihodnosti.

¹ Po Mertonu »nesebičnost« kot eno izmed načel znanstvenega delovanja (Merton v Malešič, 1996:72).

1.2. Hipoteze

Hipoteza 1: Diplomanti obramboslovja se kot civilni strokovnjaki za obrambno–varnostna vprašanja po večini zaposlujejo znotraj struktur oziroma institucij nacionalnovarnostnega sistema Republike Slovenije. V okviru tega je Slovenska vojska samo ena, nikakor pa ne edina in dominantna odjemalka obramboslovnih kadrov.

Hipoteza 2: V pogojih reorganizacije oziroma prestrukturiranja obrambnega podsistema in pospešenega prehoda na poklicno popolnjevanje slovenskih oboroženih sil se kot najbolj zanesljiva zaposlitvena opcija po koncu študija obramboslovja ponuja kariera častnika v Slovenski vojski, zaradi česa se večina novih diplomantov obramboslovja odloča za vojaško kariero v tej organizaciji.

Hipoteza 3: Kljub razmeroma nizkemu številu diplomantov obramboslovja v primerjavi z nekaterimi drugimi družboslovnimi študijskimi programi (pravo, ekonomija, sociologija...) mnogi obramboslovci zasedajo visoke družbene in poklicne položaje. S tega vidika se obramboslovni študijski program uspešno sooča z izzivi sodobnega družbenega okolja.

1.3. Metodološki pristop

Ob uvodnem delu, kjer so podana širša teoretična izhodišča, konkretizacija problema in način izvedbe raziskave, ter sklepnem delu s končnimi rezultati in ugotovitvami jedro naloge v grobem predstavljajo štirje vsebinski sklopi.

Gledano z metodološkega vidika narava izbranega področja raziskovanja zahteva uporabo teoretičnih in empiričnih metod. Osrednji del naloge, v katerem bom raziskoval zaposlitveni status približno štiristo petdesetih diplomantov obramboslovja, bo nujno empirične narave, saj celostno urejeni in zapisani podatki o tem ne obstajajo. V nasprotju s tem pa si bom pri definiranju struktur nacionalnovarnostnega sistema Republike Slovenije, ugotavljanju družbenega statusa in ugleda obramboslovcev in še v nekaterih drugih delih naloge mnogo lažje pomagal z nekaterimi teoretičnimi metodološkimi pristopi.

Uporabljene bodo naslednje metode:

1. Intervjuji in vprašalniki za ugotavljanje zaposlitvenega statusa diplomantov obramboslovja.
2. Analiza primarnih in sekundarnih virov bo poglobljena metoda v drugih delih naloge.
3. Zgodovinska analiza bo v pomoč pri raziskovanju vplivov razvoja študija na vidik zaposlovanja njegovih diplomantov v preteklosti.
4. V manjši meri bodo uporabljene še primerjalna metoda, študije primerov in analize statistik.

1.4. Struktura naloge

V uvodnem delu naloge so predstavljena temeljna izhodišča in formulacija problemov, izpostavljene so ključne hipoteze, opisana sta metodološki pristop in struktura naloge, podane so definicije pomembnejših pojmov.

Vsebinski del naloge sestavljajo štiri med seboj ločeni sklopi. Prvi je namenjen spoznavanju zgodovine in razvoja obramboslovnega študijskega programa, predvsem iz kadrovske perspektive. V drugem predstavljamo nekatere poglede, želje in cilje študentov obramboslovja glede svojih bodočih poklicnih karier. Ta del naloge sloni na raziskavi obramboslovnega mnenja, ki ga je v svojem diplomskem delu podrobneje obdelal Čelesnik (2001). V okviru tretjega sklopa podrobneje predstavljamo strukture in institucije nacionalnovarnostnega sistema Republike Slovenije, v katerem se zaposluje največ obramboslovnih kadrov. Četrty vsebinski sklop pa vsebuje podrobnejšo analizo rezultatov empirične raziskave zaposlovanja diplomantov obramboslovja ter predstavitev nekaterih v družbi in strokovni javnosti vidnejših diplomantov obramboslovne smeri.

V zaključnem delu naloge so podane sklepne ugotovitve, verifikacija hipotez in nekatere napovedi zaposlovanja diplomantov obramboslovja v prihodnosti.

2. OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV

2.1. Diplomanti obramboslovja

Termin diplomanti obramboslovja zajema vse, ki so v sedemindvajsetletni zgodovini obramboslovja kot vede na tej študijski smeri končali vsaj dodiplomsko raven izobraževanja.

Splošno poimenovanje oziroma naziv diplomantov obramboslovja namreč otežujejo tako spremembe statusa in položaja obramboslovja v okviru današnje Fakultete za družbene vede (FDV) v njeni zgodovini, kot tudi samo spreminjanje imena študija in uvajanje pojma »obramboslovje«. Prav tako ne smemo pozabiti na dejstvo, da je bil program pod imenom Študij splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite v skladu s t.i. medrepubliškimi dogovorom ustanovljen na petih univerzah v takratni Jugoslaviji (Bebler, 1996: 9).

Zaradi navedenih dejstev zgornja dokaj široka definicija diplomantov obramboslovja za potrebe te diplomske naloge ne zadostuje, ampak zahteva nekoliko natančnejšo opredelitev. Tako pojem diplomantov obramboslovja, kot ga uporabljam v svojem delu vključuje:

- diplomante s strokovnim nazivom »diplomirani profesor ljudske obrambe« oziroma »diplomirani organizator ljudske obrambe«, ki sta veljala v letih 1974 – 1985
- diplomante s strokovnim nazivom »diplomirani obramboslovec«, ki je veljal med leti 1986 - 1991
- diplomante z nazivom »univerzitetni diplomirani politolog, smeri obramboslovje«, ki je v veljavi od leta 1991 naprej
- diplomante z navedenimi nazivi, ki so diplomirali v okviru Univerze v Ljubljani

Potrebno je tudi omeniti, da so v empiričnem delu naloge upoštevani diplomanti z navedenimi nazivi, ki so dodiplomski študijski program zaključili najkasneje konec leta 2001.

2.2. Varnost, nacionalna varnost, nacionalnovarnostni sistem

Že v uvodu smo ugotovili, da vsebina oziroma predmet proučevanja obramboslovja na nek način določa spekter zaposlitvenih variant njegovim diplomantom. Malešič ga definira kot »tisti segment delovanja družbe in države, v katerem se zadovoljuje potreba posameznika in skupnosti po univerzalni varnosti« (Malešič, 1996:71).

Osnovni pojem v definiciji predmeta proučevanja obramboslovja je torej varnost, ki jo Grizold razume kot »stanje, v katerem je zagotovljen uravnotežen fizični, duhovni in duševni ter gmotni obstoj posameznika in družbene skupnosti v razmerju do drugih posameznikov, družbenih skupnosti in narave« (Grizold, 1999:23).

Če varnost povežemo z družbo oziroma državo v celoti, po Grizoldu dobimo pojem nacionalne varnosti kot varnosti državnega naroda oziroma nacije, ki vsebinsko zajema »varnost državnega ozemlja (vključno z zračnim prostorom in ozemeljskimi vodami), varnost življenja ljudi in njihove lastnine, ohranitev in vzdrževanje nacionalne suverenosti ter uresničevanje temeljnih funkcij družbe (socialne, gospodarske, družbenopolitične, kulturne, ekološke idr.)« (Grizold, 1999:25). Pri nacionalni varnosti gre torej za »prizadevanje države, da zagotovi varnost vsem članom družbe pred ogrožanjem od zunaj (posegi, napadi, okupacija, blokada idr.) in znotraj družbe (ogrožanje reda in miru, kriminal idr.)« (Grizold, 1999: 28).

Nacionalna varnost predstavlja le en segment sodobne varnostne paradigme . Ko se varnost nanaša na celotno mednarodno skupnost, govorimo o mednarodni oziroma svetovni varnosti, ko se dotika posameznika, govorimo o individualni varnosti, kot odgovor na vse večjo globalizacijo sveta pa se pojavlja tudi koncept globalne varnosti (Grizold, 1999: 28).

Med navedenimi štirimi koncepti sodobne varnosti Grizold (1999:35) kot ključno stalnico še vedno navaja njeno nacionalno razsežnost, na kateri sodobne države svojim državljanom varnost zagotavljajo z delovanjem nacionalnovarnostnega sistema. Nacionalnovarnostni sistem je torej struktura, namenjena zagotavljanju varnosti celotne družbe . Njegovi temeljni elementi so obrambni podsistem, varnostni podsistem (notranja varnost) ter sistem zaščite in reševanja (Grizold:1998: 4, 112).

3. ZGODOVINSKI RAZVOJ OBRAMBOSLOVJA S KADROVSKEGA IN ZAPOSLOTIVNEGA VIDIKA

3.1. Potreba po kadrih za nov obrambno-varnostni koncept SFRJ vodi do nastanka študija SLO in DS

Ob proučevanju družbene situacije, potreb, vzrokov in vplivov, zaradi katerih je bil leta 1974 takratni študij Splošne ljudske obrambe in Družbene samozaščite (v nadaljevanju SLO in DS) ustanovljen, je gotovo najzanimivejša ugotovitev, da je njegovo rojstvo v veliki meri posledica takratnih novo nastalih kadrovskih zahtev.

Pod vplivom svetovnih dogodkov petdesetih in šestdesetih let je namreč v takratnem vodstvu Socialistične federativne republike Jugoslavije (SFRJ) prišlo do nekaterih drugačnih pogledov na organizacijo obrambe in varnosti države. Ti so se izražali predvsem v novi obrambni doktrini iz leta 1969, ki se je imenovala Doktrina splošne ljudske obrambe in družbene zaščite. Kot že samo ime pove, je glavni miselni preskok nove doktrine predstavljal prenos pristojnosti za izvajanje obrambe in oboroženega boja iz strogo vojaške sfere, ki jo je poseblyala JLA,² na celotno takratno samoupravno jugoslovansko družbo. Ob JLA so se kot nosilci obrambne dejavnosti države pojavili novi subjekti, od federacije, posameznih republik, pokrajin, občin, do organizacij združenega dela (ozdov), temeljnih družbeno političnih skupnosti ter vseh za boj sposobnih državljanov. Vsebinsko je takšen koncept pomenil »angažiranje vseh človeških in materialnih potencialov v boju, razširitve spopada na vsa področja človekove dejavnosti, uporabe vseh smotrskih sredstev in metod boja in neprekinjenosti vojne do dosega poglobitvenih političnih ciljev...« (Miljanić in drugi:1986:237, 239).

Takšen nov pristop na področju obrambe in varnosti takratne SFRJ³ je imel predvsem za kasnejši razvoj samostojne države Slovenije dve pomembni posledici. Z vključitvijo nevojaških družbenih subjektov v obrambni sistem se je namreč pojavila potreba po civilnih strokovnjakih za obrambo, ki bi prevzeli organizacijo, usposabljanje, izobraževanje in

² Jugoslovanska ljudska armada.

³ Zakonsko podlago je sistem SLO in DS dobil leta 1974 v zveznem zakonu o splošni ljudski obrambi in družbeni samozaščiti ter novi zvezni ustavi iz istega leta (Jelušič, 2001:365) (Bebler, 1996: 9).

kontrolo nad pretežno civilnimi obrambnimi dejavnostmi in ukrepi.⁴ To je vodilo do ustanovitve študija SLO in DS, pri nas kasneje preimenovanega v obramboslovje. Slovenci smo tako dobili povsem svoj, civilni študij obrambe in varnosti, ki ni bil pod neposrednim vplivom in kontrolo takrat močno pro-režimsko ideološko usmerjene JLA. Prav na diplomante te študijske smeri se je Slovenija (uspešno) oprla pri organizaciji in vodenju oboroženega odpora ob napadu bivše skupne vojaške sile na mlado slovensko državo.⁵

Druga pomembna posledica nove vojaške doktrine pa je bil poseg v dotedanjo nedotakljivost JLA pri organizaciji in vodenju samega oboroženega boja. Kot druga komponenta oboroženih sil je bila namreč ustanovljena Teritorialna obramba (TO), katere organizacija in vodenje je prišlo pod pristojnost posameznih republik. Svoj vpliv in kontrolo nad novo vojaško strukturo je JLA sicer poskušala uveljaviti s postavitvijo preverjenih kadrov na vodilne položaje v poveljstva TO, a nižje častniške položaje ter operativni del so v glavnem popolnjevali pripadniki naroda, ki ga je ta teritorialno pokrivala. Mnogi Slovenci, med njimi tudi obramboslovci so tako dobili priložnost, da na domačem pragu in v okviru povsem slovenske vojaške strukture pridobivajo znanje in izkušnje na področjih organizacije oboroženega boja, vodenja in poveljevanja, mobilizacije sil in sredstev itd.. Ključni pomen takratne vzpostavitve drugega stebra oboroženih sil SFRJ za slovenski narod se je izkazal v deset dnevni vojni za Slovenijo, ko so pripadniki Teritorialne obrambe Slovenije nosili glavno breme odpora proti realno močnejšem nasprotniku. Na nek način bi celo lahko dejali, da je uvedba sistema SLO in DS s tega vidika omogočila poznejšo osamosvojitve Slovenije.

⁴ S tem mislim na: neoborožene oblike upiranja agresorju, družbeno samozaščito, civilna zaščito, službo za opazovanja, javljanja, obveščanja in alarmiranja, delovanje družbenopolitičnega sistema in delovanje družbenoekonomskega sistema in sistema družbenih dejavnosti (Vučinič in drugi: 1980:9).

⁵ Spomnimo se samo takratnega obrambnega ministra Janeza Janše, ki se je novinarskih konferenc v Cankarjevem domu udeleževal kar v vojaški uniformi, in pa ministra za informiranje Jelka Kacina ki je z dobrim poznavanjem obrambne problematike in trenutnega položaja ter z vrhunsko retoriko uspešno manjšal negotovost ter dajal zaupanje v pravilne odločitve takratnega državnega vodstva.

3.2. Razvoj in težave študija v času skupne jugoslovanske države - kadrovski paradoks

Nova študijske smer na Fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo (FSPN)⁶ je tako po podpisu sporazuma med Učno upravo Generalštaba JLA in sekretariati za izobraževanje petih jugoslovanskih republik, zaživela v letu 1975. Mladi študij se je od samega začetka srečeval z mnogimi problemi, kot so pomanjkanje prostorov, akademskih kadrov, strokovne literature, pa tudi podcenjevanj in odpora mnogih profesorjev takratne FSPN, ki so se bali vojaških vplivov in militarizacije neodvisne znanstvene institucije, kot je Univerza.⁷ Notranje težave študija SLO in DS so se izražale tudi navzven v razmeroma nizkem zanimanju za študij med srednješolsko mladino, kar je hkrati vplivalo na kvaliteto vpisanega kadra. Situacijo je oteževalo še zahtevano priporočilo Oddelka za ljudsko obrambo občine, v kateri so imeli kandidati stalno prebivališče.⁸ Neprimerno izobraženi kadri na teh delovnih mestih so seveda v univerzitetno izobraženih strokovnjakih za SLO in DS videli konkurenco in dogajalo se je tudi, da določene občine niso dale niti enemu kandidatu potrdila tudi po nekaj let (Tominc, 2001: 13). Na kvaliteto študentskega kadra pa je gotovo vplivala tudi zahtevana izobrazba, ki je ob štiriletni srednji šoli z opravljenimi diferencialnimi izpiti dovoljevala tudi vpis s končanim triletnim srednješolskim programom.⁹

Omenjeni problemi so bili toliko bolj pereči zaradi ocene, da bi za kadrovsko popolnitev sistema SLO in DS dolgoročno potrebovali približno 1250 diplomantov te smeri (Tominc:2001:15). Z uvedbo predmeta obramba in zaščita v predmetnik srednješolskega izobraževanja¹⁰ se je pojavila zahteva po pedagoških strokovnjakih s tega področja. Republiški, regionalni in občinski oddelki za ljudsko obrambo so potrebovali kadre za izvajanje obrambnih dejavnosti in ukrepov v njihovi pristojnosti.¹¹ Strokovno izobraženi ljudje so bili potrebni tudi v organizaciji sistema Civilne zaščite in Službe za opazovanje, javljanje, obveščanje in alarmiranje. Navsezadnje pa je tudi v letu 1968 ustanovljena

⁶ Čeprav je bila tedanja FSPN (zdajšnja Fakulteta za družbene vede (FDV)) dejansko vseskozi pod močnim političnim vplivom vladajoče (in edine) partije.

⁷ Zgodovino obramboslovnega študija, njegov nastanek in razvoj obširneje obravnava Bernarda Tominc v svojem diplomskem delu z naslovom Razvoj obramboslovja v Sloveniji (Tominc: 2001).

⁸ Uradno je bilo priporočilo potrebno zaradi zagotovitve, da se bodo za študij odločali resnično zainteresirani in perspektivni študentje, kar naj bi zagotovilo tudi njihovo zaposlovanje (Tominc, 2001:13). Dejansko je šlo za selekcijo kadrov, ki so politično-ideološko primerni za delo na področju obrambe in varnosti, ki je bilo ekskluziva vladajoče partijske elite.

⁹ Slednje je veljalo za celotno tedanje FSPN, a takšnih kandidatov je bilo malo.

¹⁰ Skupno 130 ur v prvem in drugem letniku srednješolskega programa.

¹¹ Izvajanje postopkov nabora, mobilizacije, vodenje vojaških evidenc, regionalno in lokalno organiziranje dejavnosti, vaj in usposabljanj za potrebe sistema SLO in DS...

Teritorialna obramba zahtevala večje število primerno usposobljenih podčastnikov in častnikov, saj JLA ni mogla in tudi ni hotela zadovoljiti potreb na nek način njej konkurenčne vojaške strukture.

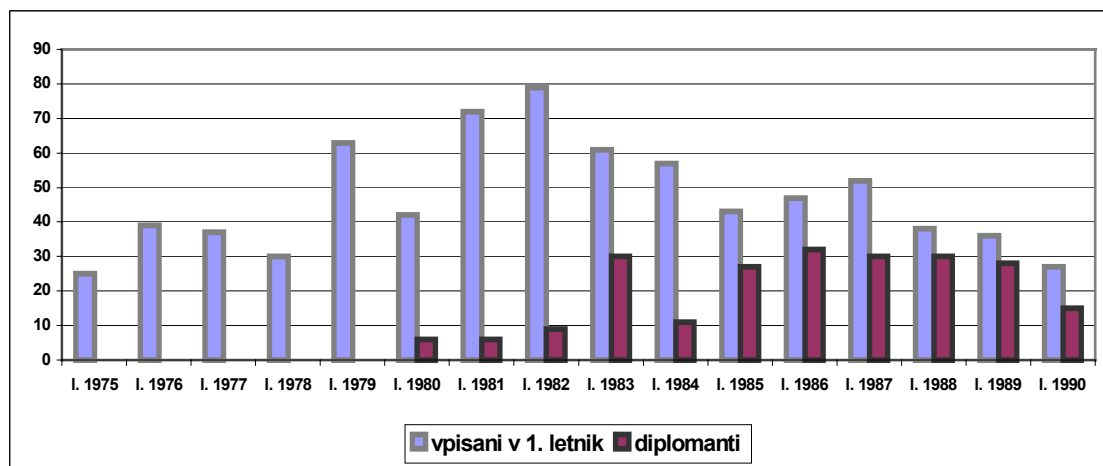
Takšnim kadrovskim ciljem je bil skoraj v popolnosti podrejen tudi študij SLO in DS. V prvih letih je bil s tega vidika razdeljen na pedagoško in obrambnoupravno usmeritev. Ob spoznanju, da zanimanje za vpis in udeležba na predavanjih ne zadostujeta predstavljenim kadrovskim potrebam, so v začetku osemdesetih zagotovili republiške štipendije vsem svojim študentom. Praksa v obliki štiri in pol mesečnega stažiranja v JLA po koncu osmega semestra je fantom veljala kot nadomestilo za služenje vojaškega roka, tako študentom kot študentkam pa je po opravljeni diplomi¹² prinesla čin rezervnega poročnika/-ce JLA. In navsezadnje o popolni kadrovski usmerjenosti študija in sekundarnemu pomenu znanstvenoraziskovalnega dela priča samo ime programa, ki je bilo identično poimenovanju takratnega obrambnega sistema SFRJ. Ta pa je z znanstvenega vidika lahko predstavljal samo predmet proučevanja ne pa imena znanstvene vede kot take. Preimenovanje študija v »obramboslovje« leta 1986 je posledica tega spoznanja in hkrati eden ključnih momentov za preživetje in razvoj obramboslovja kot vede (Malešič, 1996:71).

Opisani ukrepi in ugodnosti so nedvomno vplivali na povečanje zanimanja za študij, ki je doseglo višek v šolskem letu 1982/1983, ko se je v prvi letnik vpisalo 79 kandidatov. Po tem letu je ta številka vztrajno upadala, kar je na koncu pripeljalo do velike krize študija v začetku devetdesetih let. Vzrokov za takšen negativni trend je bilo več, od ukinitve nekaterih ugodnosti študentom,¹³ še vedno slabega propagiranja študija v srednjih šolah in javnosti, pa do prevladujočega negativnega razpoloženja do vsega povezanega z vojaško sfero ob velikih družbenih spremembah na prelomu desetletja.

¹² In opravljeni vojaški vaji v rezervi.

¹³ npr. izguba ugodnosti odsluženega vojaškega roka s 4.5 mesečnim stažiranjem, neurejeno vprašanje pridobivanje čina za dekleta itd (Tominc, 2001:19).

Graf 3.1.: Število redno vpisanih in število diplomantov po letih (1975-1990)¹⁴

Nekoliko nepričakovano pa se je pojavil še en, v svojem bistvu paradoksalen problem. Po eni strani naj bi bile zahteve po obramboslovnem kadru velike, po drugi strani pa se je izkazalo, da so se diplomanti kljub takšnim ocenam in podeljenim štipendijam srečevali z velikimi problemi pri zaposlovanju in to tudi na tista na delovna mesta, ki naj bi bila za njih nekako rezervirana. Zaradi različnih vzrokov, kot so premajhna ponudba obramboslovnega kadra v preteklosti, monopolizacije delovnih mest oziroma struktur, ki na teh delovnih mestih že delajo in finančno-materialnih interesov institucij, da se ta dela opravljajo kot dodatna ali honorarna, so bili ti položaji v znatni meri zapolnjeni z neustrezno strokovno usposobljenim kadrom. Dejavniki, kot so odpor teh kadrov, nezaposlovanje diplomantov s štipendijo, zaposlovanje diplomantov pri neustreznih delih in nalogah in na delovnih mestih, ki zahtevajo drugačen strokovni profil ali celo nižjo stopnjo izobrazbe, so zaviralno vplivali tako na proces zaposlovanja obramboslovcev, kot tudi na zagotavljanje večjega števila obramboslovnih kadrov in navsezadnje na manjši ugled obramboslovnega poklica v družbi (Soderžnik, 1989: 83).

¹⁴ Grafa 3.1. in 3.2. nista namenjena direktni primerjavi med številom vpisanih in številom tistih, ki študij tudi končajo. Takšna primerjava ne bi bila odraz realnega stanja, saj se poleg redno vpisanih študentov med diplomanti pojavljajo še izredni študentje, ter tisti, ki se iz drugih študijskih smeri vpišejo neposredno v 3. letnik in pa študentje z dvopredmetnimi študijskimi programi. Grafične stolpce je tako potrebno obravnavati ločeno, a prikazano na skupni grafični osnovi. vir podatkov: Grizold, Anton (1989): Poklicni kadri v sistemu SLO in DS v SR Sloveniji (raziskava), FSPN, Ljubljana, November 1989. Tominc, Bernarda (2001): Razvoj obramboslovja, FDV, Ljubljana.

Ob tem pa so bili v strukturah, ki so obramboslovce vendarle zaposlile, mnogokrat kritični do njihove strokovne podkovanosti, usposobljenosti in znanja. V štabih Teritorialne obrambe so na primer ocenjevali, da so obramboslovci premalo usposobljeni za štabno delo oziroma za vodenje in poveljevanje ter druge štabne dejavnosti v miru in vojni. To naj bi bilo posledica široko družboslovno zastavljenega študija, ki je sicer obramboslovcem zagotavljal vsesplošno izobrazbo, a hkrati onemogočal poglobljeno specializacijo tem iz njihovega strokovnega področja (Tovornik, 1989:92,93).

Ugotovimo torej lahko, da je študij SLO in DS oziroma obramboslovja v prvih desetih letih obstoja padel na izpitu prav iz tistega področja, na katerem je temeljil njegov »raison d'etre«. Razumevanje študija zgolj kot tovarne kadrov za točno določen obrambno-varnostni sistem je vodilo v odvisnost od realnih kadrovskih potreb tega sistema.¹⁵ Popolnoma prezrtost znanstveno-raziskovalne komponente kot posledice tega pa je po mojem mnenju glavni razlog za njegovo nikoli prebrodeno krizo in skorajšnji kolaps na začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja. Razpad SFRJ in propad sistema SLO in DS bi obramboslovje skoraj gotovo potegnili s seboj v grob, če se v tistem trenutku ne bi moglo opreti na »znanstveno oplemenitenje« vede, ki je sledilo širokim razpravam in uvedbi naziva »obramboslovje« po letu 1986. In če so mladi v preteklih letih študij SLO in DS (upravičeno) videli kot pretirano institucionaliziran in vpet v vse manj priljubljeni samoupravni socialistični družbeni okvir, so ob pojavljajočem se razvoju obramboslovja kot znanstvene vede svoje mnenje začeli počasi spreminjati, hkrati pa so ob ustanovitvi nove države v diplomi obramboslovne smeri videli garant stabilne zaposlitve. Rezultat tega je bilo izredno povečanje zanimanja za študij v drugi polovici devetdesetih let. Od takrat se za obramboslovje skoraj po pravilu odloča približno trikrat več študentov, kot je razpisanih študijskih mest.

3.3. Razcvet obramboslovja v samostojni Sloveniji – problem kvantitete in kvalitete dokončno rešen

Zgodovinski dogodki za slovenski narod, ki so pripeljali do menjave družbenega sistema in do ustanovitve prve samostojne in mednarodno priznane slovenske države, so pomenili veliko prelomnico za vse družboslovne študijske programe, tudi za obramboslovje. Slovenci so v svoji narodni zgodovini (z izjemo 150 let samostojne Karantanije) tako ali drugače

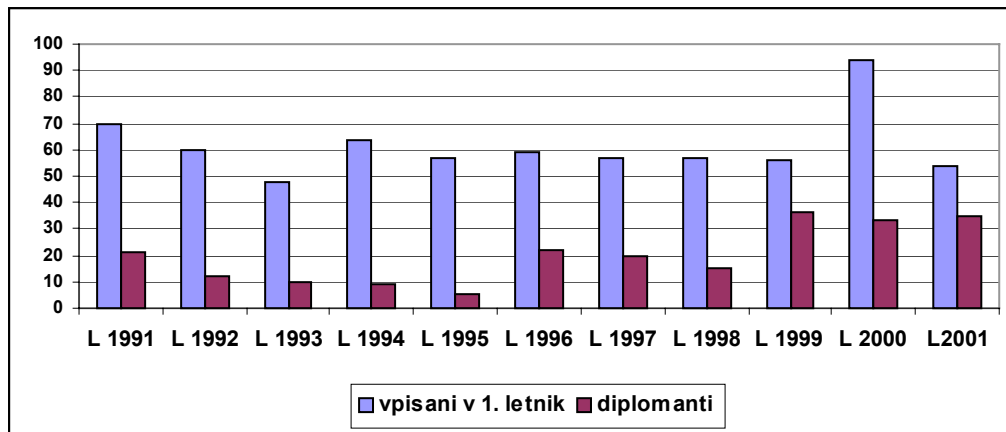
¹⁵ Hkrati je bila ocena realnih kadrovskih potreb sistema SLO in DS povsem netočna in pretirana.

sodelovali v večini vojn na evropskem geografskem prostoru, a vedno v sklopu vojaške organizacije različnih evropskih velesil posameznega zgodovinskega obdobja. V letu 1991 pa se je slovenski narod znašel v situaciji, ko je celotna vzpostavitev obrambno-varnostnega sistema nove samostojne državne tvorbe prešla v njegovo lastno odgovornost. Edina že vzpostavljena izobraževalno-raziskovalna institucija s tega področja pa je bila pedagoško, kadrovsko in znanstveno šibka Katedra za obramboslovje na Fakulteti za družbene vede. V tem obdobju, ko so družbenopolitične razmere zahtevale krepitev in razmah edinega slovenskega obrambno-varnostnega študija, je ta leta 1990/1991 v okviru reforme študija na FSPN ta celo izgubil status samostojnega univerzitetnega programa ter prešel v okrilje politološkega oddelka. V okviru razprav o prihodnosti izobraževanja vojaškega kadra za potrebe Slovenske vojske so se med drugim pojavljale tudi ideje o ustanovitvi vojaške akademije. V primeru izvedbe tega scenarija pa so predvsem njegovi zagovorniki menili, da bi obramboslovje postalo nepotrebno in bi ga bilo potrebno ukiniti (intervju s Stanetom Južničem v Tominc:2001:27).

Morda tudi nekoliko na srečo obramboslovja in zelo verjetno tudi slovenske države, do uresničitve projekta samostojne vojaške akademije takrat in niti do danes ni prišlo. Na srečo pravim zato, ker bi takšen projekt v začetku devetdesetih resnično zamajal že tako močno načete temelje obramboslovnega študijskega programa. Ambicije tega pa so presegale ozko usmerjen vojaški segment zagotavljanja obrambe države predvsem v smislu širšega, interdisciplinarnega pristopa k obrambno-varnostni problematiki, kakršen se je uveljavil v sodobnih demokratičnih državah in mednarodni skupnosti. Danes, ko se je obramboslovna veda že povsem uveljavila in utrdila kot enakovreden partner drugim programom na Fakulteti za družbene vede oziroma Univerzi in ko se srečuje s trikratnim viškom kandidatov za vpis, je situacija seveda precej drugačna. V tistih časih pa je ob že omenjeni krepitvi znanstvenoraziskovalne komponente k preživetju in razvoju obramboslovja prispeval tudi vpis tistih kandidatov, ki so svojo prihodnost videli v vojaški karieri, študij obramboslovja pa najbolj relevantno alternativo na poti uresničitve tega cilja.¹⁶

¹⁶ Predvidevamo lahko, da bi se večina teh v primeru ustanovitve vojaške akademije odločila za to varianto, saj ta sama po sebi zagotavlja vojaški status (častniški čin) po koncu študija, kar pa za obramboslovje danes seveda ne velja.

Graf 3.2.: Število redno vpisanih in število diplomantov po letih (1991-2001)¹⁷

Z razmahom znanstveno raziskovalne dejavnosti, ki je omogočila tudi mednarodno priznanje obramboslovja kot znanstvene discipline, z vzgojo lastnih strokovnih pedagoških kadrov in s podporo stalno naraščajočega zanimanja za študij med srednješolsko mladino je tako v sredini devetdesetih obramboslovje razrešilo večino problemov, ki so ga spremljali vse od njegovega nastanka. Na sodoben civilni družboslovni obrambno-varnostni študij se od takrat vpisujejo večinoma nadpovprečno uspešni dijaki, ki svojo prihodnost vidijo tako v vrstah častnikov in častnic Slovenske vojske, kot tudi v državni upravi, politiki, diplomaciji, mednarodnih institucijah itd. Uvrstitev študija v okvir politološkega oddelka je sicer na nek način pomenila degradacijo obramboslovja, po drugi strani pa je njenim študentom prinesla dodaten strokovni naziv univ. diplomiranega politologa, ter s tem dejansko razširila njihov spekter možnih zaposlitev na celoten državni politično-upravni aparat. Kljub temu pa se še vedno zdi, da je Slovenska vojska največji zaposlovalec diplomantov obramboslovja, hkrati pa se v drugih državnih strukturah, povezanih z obrambno-varnostnim področjem obramboslovci srečujejo s podobnimi problemi kot njihovi predhodniki v osemdesetih letih.¹⁸ Vse to so vidiki in dileme, ki jih bo vsekakor potrebno upoštevati v okviru razmišljanj o razvoju obramboslovnega študija v prihodnosti.¹⁹

¹⁷ Vir: glej graf. 3. 1. Pri obeh grafičnih prikazih je potrebno upoštevati, da gre v primeru vpisanih kandidatov za redno vpisane študente (brez izrednih in tistih z dvojnimi študijskimi programi), pri diplomantih pa za vse, ki so diplomirali ne glede na način študija.

¹⁸ Neizobražen in prekvalificiran kader v upravnem delu MORS, MNZ, Upravah in izpostavah za obrambo, lokalnih skupnosti, reorganizacija in prestrukturiranje obrambnega sistema ter krčenje delovnih mest itd...

¹⁹ Delitev študija na civilno in vojaško smer je gotovo potrebna, vendar se bo potrebno vprašati za kaj oziroma za koga izobražujemo posamezne kadre. Ko bo odgovor jasn, bo potrebno narediti vse, da bodo ti čim bolj konkurenčni na trgu delovne sile. S tem mislim na ponovno uvedbo določenih ugodnosti kot so strokovno-vojaška usposabljanja med študijem, štipendije MORS, pridobitev čina ob diplomi idr. za vojaško smer, ter poudarek na komunikaciji in interakcijami z državno-upravnimi institucijami v času študija, promociji in pomoči pri razumevanju novih razsežnosti obrambno-varnostne problematike, ki je v domeni civilnih strokovnjakov za obrambno-varnostna vprašanja itd.

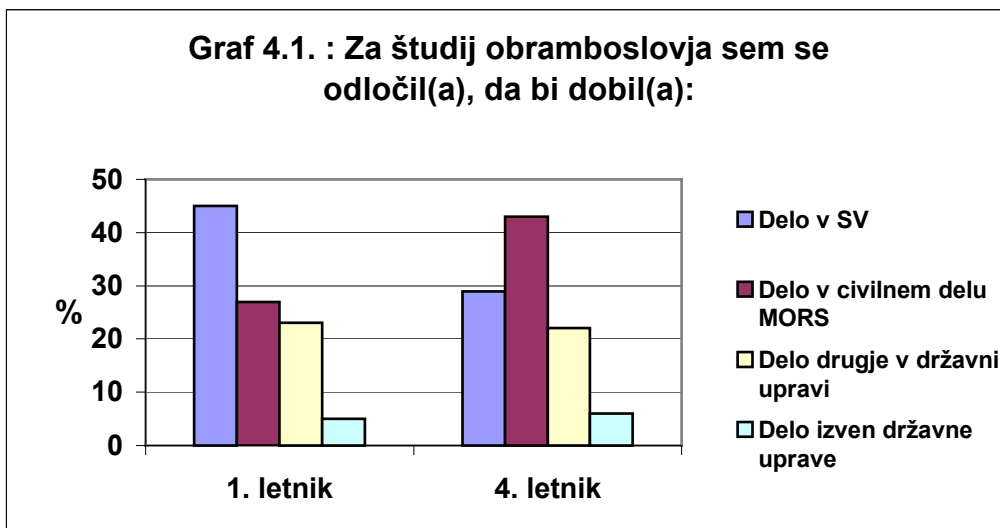
4. PERCEPCIJA OBRAMBOSLOVNEGA ŠTUDIJA S STRANI ŠTUDENTOV OBRAMBOSLOVJA IN NJIHOVE ŽELJE V ZVEZI S POKLICNO KARIERO

Kot je bilo v tej diplomski nalogi že nekajkrat omenjeno, sodobno razumevanje obrambe in varnosti povsem presega med laiki še vedno splošno uveljavljeno redukcijo omenjenih pojmov na vojaški aparat države. Postmodernemu konceptu obrambe in varnosti, ki se na ravni države v največji meri udejanja v okviru nacionalnovarnostnega sistema, v svojih raziskavah, analizah in evoluciji sledi tudi temu primerno interdisciplinarno zasnovan študij obramboslovja. Tako je zmotno prepričanje mnogih ljudi, tudi takšnih, ki bi zaradi različnih razlogov varnostno problematiko morali boje poznati,²⁰ da se z diplomom obramboslovja vse začne in konča pri havbicah in topovih državne vojaške strukture. Zaradi pomanjkanja ustreznega izobraževanja na srednješolski ravni s področja sodobnega političnega delovanja države in njenih institucij z opisanimi predstavami o svojem bodočem študiju na obramboslovje pride mnogo novo pečenih študentov. Prav to je krivo za mnogokrat veliko razočaranje ob seznanjanju z urnikom v prvih dveh letnikih študija.

Zanimivo raziskavo, ki se dotika tudi tega problema, je v svojem diplomskem delu opravil Čelesnik (2001).²¹ Na podlagi mednarodno zasnovanega vprašalnika s primerno dograditvijo in prilagoditvijo vprašanj na slovenske razmere je ugotavljal mnenje rednih študentov prvega in četrtega letnika obramboslovja glede njihovega študija in obrambne problematike nasploh. Za nas je zanimiv predvsem tisti del raziskave, v katerem študentje navajajo, katero bodoče poklicno delovno področje je pripomoglo k njihovi odločitvi za študij obramboslovja. Če v prvem letniku študentje z veliko večino (47%) navajajo, da so se za študij obramboslovja odločili z željo po zaposlitvi v Slovenski vojski in je delo v civilnem sektorju MORS-a na drugem mestu s 27%, je mnenje študentov četrtega letnika prav nasprotno. Večina (43%) študentov v zadnjem letu študija navaja, da je bil njihov motiv povezan z delom v civilnem sektorju MORS-a, Slovenska vojska je na drugem mestu z 29% in odgovor »drugje v državni upravi« na tretjem z 22%.

²⁰ S tem na mnoge državne uradnike, tudi takšne, ki odločajo o zaposlitvah bodočih diplomantov obramboslovja, novinarje, ki mnogokrat povsem napačno razumevajo, tolmačijo in poročajo o obrambno-varnostni problematiki, razne mirovnike »aktiviste civilne družbe«, ki poskušajo vplivati na državno politiko na tem področju itd.

²¹ Čelesnik (2001): Izobraževanje vojaških profesionalcev za postmoderno vojaško organizacijo, diplomsko delo, FDV, Ljubljana.

vir: Čelesnik, 2001:33

Dobro opazna in več kot očitna razlika v zaposlitveni prioriteti med študenti prvega in četrtega letnika obramboslovja odpira vprašanje o vzrokih takšnih sprememb. Eden od odgovorov bi lahko bil v postavki, da gre za dve različni generaciji z različnimi cilji, pogledi, cilji in zaposlitvenimi željami.²² Takšna razlaga je sicer mogoča, vendar pa zaradi različnih vzrokov manj verjetna. Predpostavimo namreč lahko, da se vsakoletne populacije, ki jih izoblikuje interes po vpisu na specifičen študijski program, med seboj razmeroma podobne in se v preseku svojih pogledov drastično ne razlikujejo, še posebej ne v razmeroma kratkem časovnem obdobju. Veliko bolj verjetno je, da do zaznanih sprememb prihaja v procesu šolanja, izobraževanja in spoznavanja prave vsebine študija obramboslovja na poti od prvega do četrtega letnika. Razmeroma visok delež študentov zadnjega letnika, ki svojo prihodnost vidijo v okviru »civilnih« struktur nacionalnovarnostnega sistema, potrjuje tezo o odpiranju novih obzorij in spektrov zaposlovanja, ki se pojavljajo vzporedno z omenjenim procesom spoznavanja vseh razsežnosti obrambno-varnostne problematike, ki jih obramboslovje kot veda združuje.

Kljub vsemu pa slabih 30 % študentov četrtega letnika, ki vidijo svojo kariero v častniški uniformi Slovenske vojske, za to institucijo predstavlja še vedno lepo številko. Slednje še posebej velja, če upoštevamo, da so obramboslovci po končani diplomi praktično izenačeni z

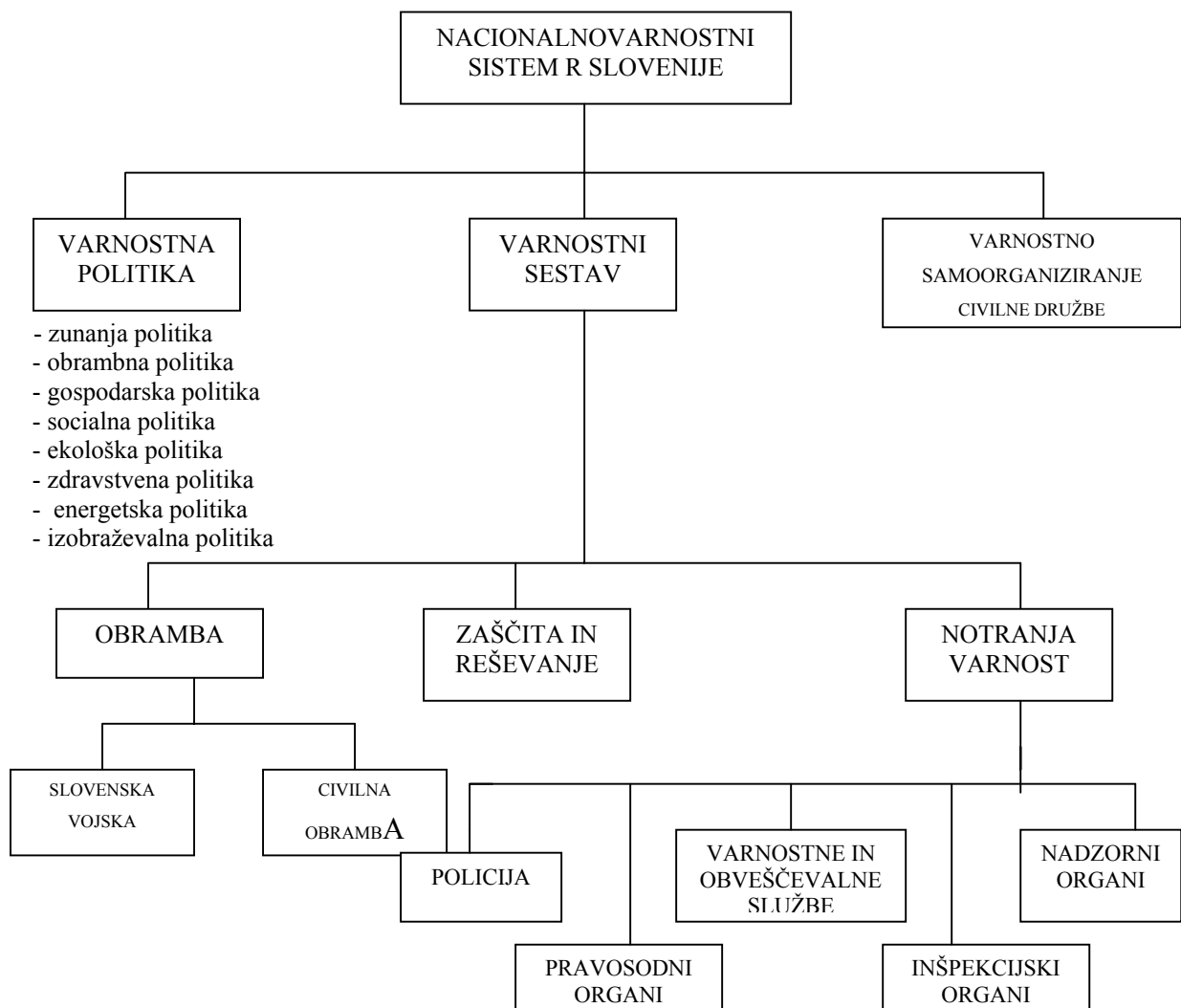
²² Tekšne trditve nikakor ne moremo z gotovostjo zavrniti, saj je šlo pri raziskavi dejansko za dve generaciji, ki jih loči starostno obdobje štirih let. Odgovor bi bilo lažje dobiti, če bi preverjali mnenje samo ene generacije v časovni dimenziji – najprej kot študente prvega letnika in štiri leta kasneje kot študente četrtega letnika.

diplomanti vseh drugih univerzitetnih študijskih smeri pri selekcijskem postopku Šole za častnike, ki deluje v okviru Centra vojaških šol Slovenske vojske.

Kakšno je razmerje med željami študentov tik pred diplomo in dejanskim stanjem zaposlovanja obramboslovcev v strukturah nacionalnovarnostnega sistema Republike Slovenije in tudi drugje, si bomo pogledali nekoliko pozneje. Najprej pa nekoliko podrobneje spoznajmo omenjene institucije, njihovo delovanje in pomen.

5. PREDSTAVITEV STRUKTUR NACIONALNOVARNOSTNEGA SISTEMA REPUBLIKE SLOVENIJE

Za lažje razumevanje položaja in vlog posameznih obrambno-varnostnih institucij slovenske države je nujno potrebna njihova umestitev v celotni nacionalnovarnostni okvir. Tega najpodrobneje predstavlja Grizold (1998:113) v svojem modelu obstoječega nacionalnovarnostnega sistema Republike Slovenije.

5.1. Varnostna politika in institucije, ki jo izvajajo

Pojem varnostna politika v širšem smislu pomeni »dejavnost države za vnaprejšnjo pripravo pred viri ogrožanja v naravi, družbi in med družbami«, v ožjem pomenu pa predstavlja »skupek vseh ukrepov, dejavnosti in ravnanj, ki so namenjeni vzpostavitvi in delovanju nacionalnovarnostnega sistema« (Grizold:1999:36,37).

Kot je razvidno iz sheme, varnostna politika zadeva praktično vsa področja delovanja sodobne politične države. Na slovenskem primeru to dejansko pomeni, da se njeno izvrševanje začne na najvišji ravni – na instituciji predsednika republike, ki simbolično predstavlja Slovenijo doma in v tujini in je hkrati vrhovni poveljnik njenih oboroženih sil. V sklopu urada predsednika republike tako med drugimi deluje tudi svetovalec za obrambna vprašanja.

Večjo vlogo pri uresničevanju in izvrševanju nacionalno-varnostne politike v naši državi ima nosilec izvršne oblasti – Vlada Republike Slovenije. Pristojnosti vlade na obrambno – varnostnem področju so razmeroma velike.²³ Za svetovanje s področja nacionalno-varnostne problematike je v okviru vladnih delovnih teles organiziran tudi Svet za nacionalno varnost. Sestavljajo ga predsednik vlade, minister za zunanje zadeve, minister za obrambo, minister za notranje zadeve, minister za finance, minister za pravosodje in direktor Slovenske obveščevalno-varnostne agencije (SOVA). Vlada Republike Slovenije upravlja z dvanajstimi državnimi ministrstvi, od katerih so za področje nacionalne varnosti najbolj pristojna obrambno ministrstvo ter ministrstvi za notranje in zunanje zadeve. Vlada je tudi (so)lastnica nekaterih gospodarskih družb, pomembnih za obrambo države.²⁴

Državni zbor Republike Slovenije kot nosilec zakonodajne oblasti opravlja glavno vlogo v okviru varnostne politike pri sprejemanju zakonodaje z nacionalnovarnostnega področja. Na takšen način določa dolgoročni strateški razvoj države na področjih zunanje, obrambne, notranje-varnostne in druge politike. Veliko vlogo ima tudi pri sprejemanju oziroma

²³ Pristojnosti vlade na področju nacionalne varnosti določajo Zakon o vladi z dopolnili, Zakon o obrambi z dopolnili, Zakon o policiji z dopolnili, Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami idr. Več o tem: http://www.dz-rs.si/si/aktualno/spremljanje_zakonodaje/sprejeti_zakoni/sprejeti_zakoni.html (25.1.2003) in Grizold, Anton (1999): Obrambni sistem Republike Slovenije, Visoka policijsko-varnostna šola, Ljubljana.

²⁴ Telekom Slovenije, Petrol, RTV Slovenija, Elektro Slovenije, Luka Koper, Klinični center Ljubljana, Slovenske železnice, Aerodrom Ljubljana, Pošta Slovenije, Zavod RS za transfuzijo krvi, Zavod RS za blagovne rezerve.

potrjevanju posameznih predlogov, planov, načrtov in programov, ki jih pripravi vlada.²⁵ S pomočjo pristojnih delovnih teles Državni zbor opravlja tudi funkcijo nadzora oblasti in obveščevalno-varnostnih služb. Na nacionalno-varnostnem področju so za te naloge pristojni parlamentarni odbor za obrambo, komisija za nadzor nad delom varnostnih in obveščevalnih služb, posredno pa tudi odbor za notranje zadeve, odbor za zunanje zadeve, odbor za finance in monetarno politiko in še nekateri drugi. Državni zbor na mnogih področjih aktivno sodeluje tudi na mednarodni ravni, predvsem v okviru pridruževanja Evro-atlantskim organizacijam. Preko raznih delegacij naši poslanci svoj delež v vprašanih in dilemah mednarodne varnostne problematike prispevajo v Parlamentarni skupščini Organizacije za varnost in sodelovanje v Evropi (OVSE), katere članica je Slovenija, ter v posebnih organih Evropske Unije in zveze NATO.²⁶ S polnopravno vključitvijo Slovenije v ti dve integraciji²⁷ se bo potreba po strokovnjakih z obrambno-varnostnega področja za delovanje v teh institucijah še precej povečala.

5.2. Sistemi in institucije varnostnega sestava

Varnostni sestav s svojimi sistemi in strukturami predstavlja institucionalno jedro, na katerem sloni delovanje celotnega nacionalnovarnostnega sistema. Z njegovimi glavnimi prvinami – obrambno, notranje-varnostno in zaščitno-reševalno, država zagotavlja varnost na ravni celotne družbe. Obrambni sistem je namenjen preprečevanju in odpravljanju predvsem vojaškega ogrožanja, ki prihaja iz mednarodnega okolja. Sistem notranje varnosti oziroma varnostni sistem v ožjem smislu skrbi za odpravljanje ogrožanj, ki se pojavljajo znotraj države, kot so kriminal, kršenje zakonitosti in reda države, terorizem, prometna varnost itd. Temeljna naloga sistema zaščite in reševanja je zaščita prebivalstva in materialnih dobrin v primeru naravnih nesreč in v vojni (Grizold, 1999:36,37, 1998:114-117).

²⁵ Npr. na predlog vlade razglasi izredno in vojno stanje, odloči o splošni mobilizaciji in uporabi Slovenske vojske, sprejema splošne dolgoročne programe razvoja in opremljanja SV. Itd. (Zakon o Obrambi, 82. člen http://www.dz-rs.si/si/aktualno/spremljanje_zakonodaje/sprejeti_zakoni/sprejeti_zakoni.html (25.1.2003)).

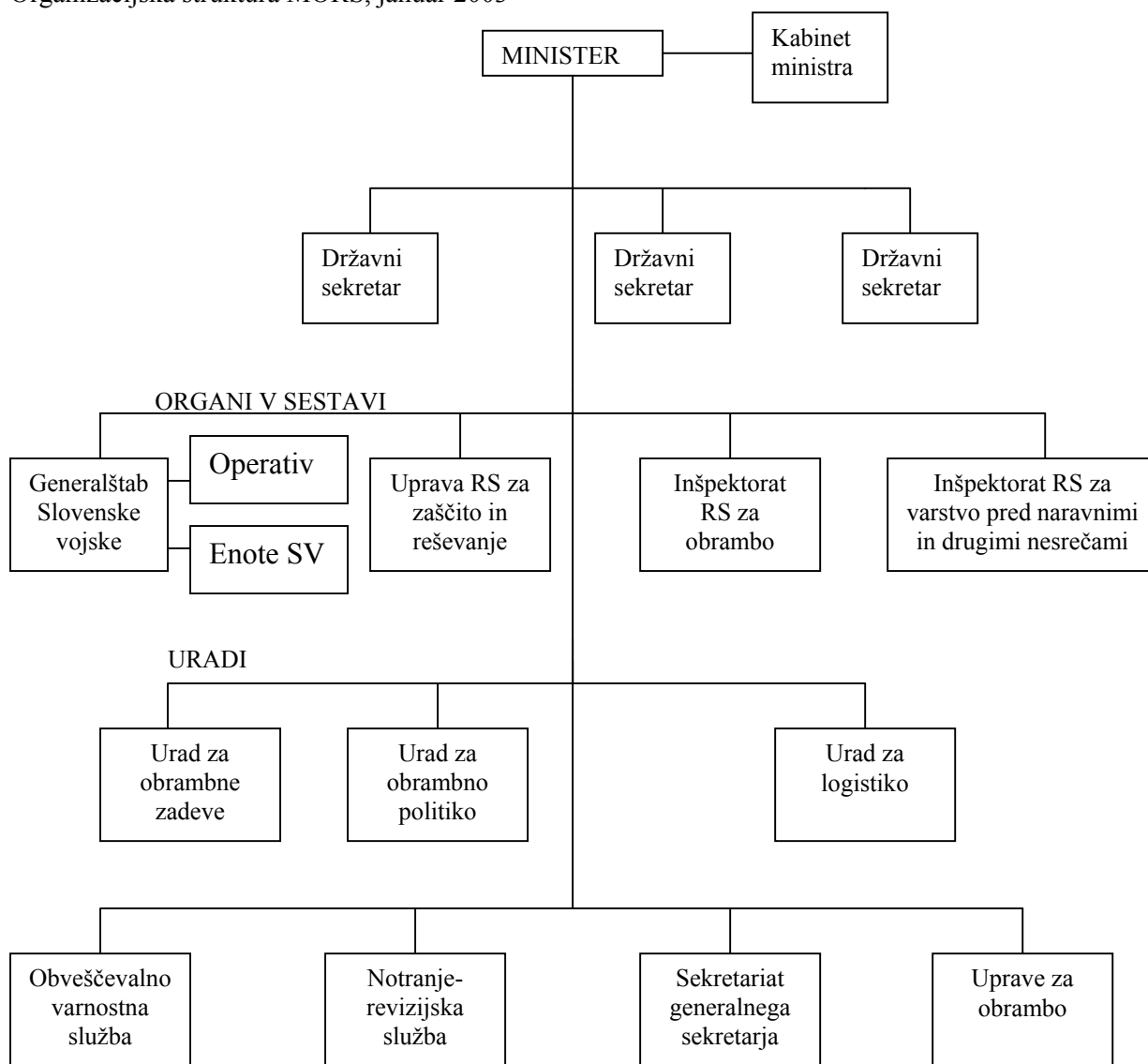
²⁶ Za sodelovanje v omenjenih institucijah so ustanovljene: Delegacija v parlamentarno skupščino Organizacije za Varnost in sodelovanje v Evropi, Delegacija s statusom pridružene partnerke v skupščini ZEU, Pridružena delegacija v parlamentarno skupščino NATO.

²⁷ Članstvo Republike Slovenije v EU in NATO je poglobitveni strateški cilj države, postavljen in podpisan s strani predsednikov vseh parlamentarnih strank leta 1993.

5.2.1. INSTITUCIJE OBRAMBNEGA SISTEMA

Kljub temu da so obramboslovci po končanem študiju usposobljeni za delovanje v vseh organizacijskih strukturah nacionalnovarnostnega sistema Republike Slovenije, pa institucije obrambnega sistema²⁸ predstavljajo njihovo najpomembnejšo in primarno mesto zaposlovanja. Krovna institucija, ki upravlja z obema elementoma obrambnega sistema,²⁹ v svoji organizaciji pa vključuje tudi podsistem zaščite in reševanja, je Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije (MORS).

Organizacijska struktura MORS, januar 2003³⁰

²⁸ Obrambni sistem po Obrambni strategiji Republike Slovenije, ki jo je sprejela Vlada RS leta 2001 predstavlja »celoto normativnih, organizacijskih, materialnih, kadrovskih, materialno-finančnih, tehnološko-tehničnih, političnih, vojaških, izobraževalnih, znanstvenih in drugih dejavnosti, ki jih organizira država za učinkovito zagotavljanje svoje obrambe« (spl. stran MORS, http://www.mors.si/mors/pdf/resoluc_obramba.pdf 10.2.2003).

²⁹ Vojaška obramba in civilna obramba.

³⁰ Vir podat: Spletna stran MORS (<http://www.mors.si/mors/ministrstvo/organiziranost/index.htm> 10.2.2003).

Predstavljena shema na grobo prikazuje organizacijsko strukturo Ministrstva za obrambo Republike Slovenije v začetku leta 2003. Velika večina predstavljenih organov ter hkrati sektorjev, služb in drugih organizacij, ki delujejo v njihovem okviru, sodi v tako imenovani upravni³¹ del MORSa. Njegove pristojnosti in naloge so močno povezane z obema podsistemoma obrambnega sistema, saj je upravni del MORSa glavni nosilec izvajanja programov in ukrepov civilne obrambe,³² hkrati pa zagotavlja vse pogoje za uspešno delovanje vojaške obrambe,³³ katere nosilec je Slovenska vojska.

Kadrovski obseg Ministrstva za obrambo je razmeroma težko natančno določiti, saj v zadnjih letih intenzivno poteka izredno kompleksen projekt reorganizacije oziroma sistemizacije celotnega obrambnega sistema, katerega namen je racionalizacija in izboljšanje kakovosti dela ter učinkovitosti. Vse to zahteva tudi prilagoditev organizacijske in kadrovske sestave ter materialno-tehnične opremljenosti upravnega dela MORSa.³⁴ Po nekaterih ocenah število zaposlenih v ministrstvu presega 6000, vendar naj bi v omenjenem procesu reorganizacije v skladu s trendi racionalizacije celotnega birokratskega aparata države postopoma zmanjševalo.³⁵ Postopke in procese zaposlovanja v upravnem delu MORSa tako kot v vseh drugih organih javnega sektorja določa Zakon o javnih uslužbencih. Za večino razpisanih delovnih mest³⁶ se zahteva izvedba javnega natečaja in velja načelo enakopravne dostopnosti (7. in 58. člen Zakona o javnih uslužbencih, 2002). Kratkoročne pesimistične napovedi glede zaposlovanja v upravnem delu ministrstva potrjuje tudi Služba za organizacijo in kadre MORSa, ki v Aktualnih informacijah v zvezi z zaposlitvijo na MORSa iz začetka leta 2003 navaja, da je zaposlovanje v upravnem delu ministrstva zelo omejeno, razen za štipendiste in omejeno število kandidatov s specialnim znanjem.³⁷ Najboljšo pot za zagotovitev delovnega mesta v upravnem delu MORSa torej predstavlja pridobitev kadrovske štipendije Vlade Republike Slovenije za potrebe upravnega dela MORSa. Po nekaj letih premora je vlada za leto 2003/04 ponovno razpisala tri takšne štipendije za študente obramboslovne smeri.

³¹ Včasih imenovan tudi »civilni del« ministrstva

³² Civilna obramba je celota ukrepov in dejavnosti državnih organov, organov lokalne samouprave, gospodarskih družb, zavodov in drugih organizacij ter državljanov, s katerimi se z nevojaškimi sredstvi in in načini podpira in dopolnjuje vojaška obramba države, zagotavlja delovanje oblasti, preskrba, zaščita in preživetje prebivalstva v vojnem stanju (5. člen Zakona o obrambi, 1994).

³³ Vojaška obramba je obramba države z orožjem in drugimi vojaškimi sredstvi, izvaja pa jo Slovenska vojska (5. člen Zakona o obrambi, 1994).

³⁴ Intervju z ministrom za obrambo RS dr. Antonom Grizoldom, Slovenska vojska, IX/19, 7. december 2001

³⁵ Intervju z ministrom za obrambo RS dr. Antonom Grizoldom, Delo - Sobotna priloga, 21. julij 2001, spletna stran MORSa, http://www.mors.si/mors/tiskovno_sredisce/intervju/intervju21072001_delo.htm (3.2.2002).

³⁶ razen v primerih, ko zakon določa drugače (npr. strokovno-tehnični javni uslužbenci), oziroma v nekaterih specifičnih primerih, ki jih določa zakon O obrambi (Zakon o obrambi 1994, 89. člen).

³⁷ Spletna stran MORSa, <http://www.mors.si/mors/pdf/2002/zaposlovanje.pdf> (3.2.2003).

b) Uprave in izpostave za obrambo

Določeno stopnjo decentralizacije in večjo racionalizacijo dela s področja odgovornosti Ministrstva za obrambo RS zagotavljajo uprave in izpostave za obrambo kot njegove upravno-teritorialne organizacijske strukture. Ustanovljene so bile leta 1992 z nalogami iz štirih glavnih področij: vojaških zadev, področja civilne obrambe, zaščite in reševanja ter informatike in komunikacij. Predvsem zaradi kadrovske, logistične, materialne in druge podpore naborniškemu sistemu popolnjenja Slovenske vojske, je bilo v sklopu trinajstih uprav za obrambo organiziranih osemindvajset izpostav, ki so se ukvarjale pretežno z navedenimi nalogami.

Proces reorganizacije Slovenske vojske in načrtovani prehod iz naborniškega na poklicno popolnjenje slovenskih oboroženih sil je prinesel velike spremembe v delu in nalogah uprav in izpostav za obrambo. Ob hkratnem prenosu sistema zaščite in reševanja pod okrilje Uprave RS za zaščito in reševanje in njegovih regijskih izpostav, se je pojavilo vprašanje racionalizacije upravno-teritorialne organiziranosti MORS-a. Tako je na temelju nove zakonodajne ureditve obrambnega sistema³⁸ v letu 2001 stekel proces preoblikovanja uprav in izpostav za obrambo, katerega druga faza je bila zaključena ob koncu leta 2002.³⁹ Število uprav je bilo zmanjšano na osem,⁴⁰ število izpostav pa na štiriindvajset. V okviru uprav za obrambo so bili oblikovani oddelki za vojaške, obrambne in splošne zadeve. Nove naloge v okviru teh oddelkov bodo povezane predvsem z uvajanjem in vzdrževanjem pogodbene rezerve, opravljanjem administrativnih postopkov pri zaposlovanju profesionalnih vojakov itd. Izpostave kot organizacijska oblika uprav so s svojimi dvaintridesetimi pisarnami, ki so nekakšen ostanek ukinjenih izpostav, postale komunikacijska vez z državljani na terenu. Tako po novem izpostave delujejo na več lokacijah, s čimer je omogočen direkten stik in obveščanje ljudi predvsem o možnostih zaposlovanja v Slovenski vojski oziroma že omenjenega sodelovanja v okviru prostovoljne pogodbene rezerve.⁴¹

³⁸ Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o obrambi, maj 2002.

³⁹ Preoblikovanje upravnoteritorialne organiziranosti MORS poteka v treh fazah in naj bi bilo končano leta 2005

⁴⁰ UO Celje, UO Kranj, UO Ljubljana, UO Maribor, UO Murska sobota, UO Nova Gorica, UO Novo mesto, UO Postojna.

⁴¹ vir: Revija Slovenska vojska, XI/1, 17. januar 2003, str. 8,9.

Reorganizacija in hkratna racionalizacija uprav in izpostav za obrambo je prinesla mnoge spremembe tudi na kadrovskem področju, predvsem v smislu prerazporeditev in zmanjševanja števila delovnih mest. Od 670 sistematiziranih delovnih mest v upravah in izpostavah v letu 2001 se je najprej z izločitvijo sistema zaščite in reševanja številka spustila na 419, po končani drugi fazi reorganizacije ob koncu leta 2002 pa znaša 351 delovnih mest. Večina odvečnega kadra je bila prerazporejena v druge strukture pod okriljem MORS-a, predvsem v že večkrat omenjene strukture zaščite in reševanja, nekaj delavcev je zapustilo ministrstvo, odpuščanj pa, podobno kot novih zaposlovanj, ni bilo.⁴²

c) Slovenska vojska

Kot smo že omenili, je Slovenska vojska nosilec sistema vojaške obrambe Republike Slovenije. V skladu s tem je njen glavni namen odvratanje vojaških groženj, vojaška obramba države v primeru napada, izvajanje obveznosti, prevzetih z mednarodnimi pogodbami, ki jih je sklenila Republika Slovenija, ter sodelovanje pri zaščiti, reševanju in pomoči ob naravnih in drugih nesrečah v skladu z njeno organizacijo in zmogljivostmi.⁴³

Slovensko vojsko pod takšnim poimenovanjem poznamo od sprejetja Zakona o obrambi leta 1994. Pred tem so oborožene sile mlade slovenske države pod imenom Teritorialna obramba odigrale ključno vlogo pri procesu osamosvajanja Slovenije izpod okrilja nekdanje jugoslovanske federacije.⁴⁴ Z dediščino vojnega zmagoslavja pa je novo poimenovana vojaška organizacija s seboj potegnila tudi mnoge pomanjkljivosti in slabosti svoje imensko različne predhodnice. Pomanjkljiva oprema in oborožitev, neustrezna izobrazbena in kadrovska struktura, nizek obrambni proračun in odsotnost dolgoročne strateške vizije razvoja Slovenske vojske so celo desetletje predstavljali najbolj pereče probleme pri poskusih modernizacije te vojaške strukture.⁴⁵ Sodobna obrambno-varnostna situacija v mednarodnem okolju in političnostrateška naravnost Slovenije v pridruženje evro-atlantskim organizacijam so zahtevale nujno in hitro reformo organizacijsko in materialno zastarele Slovenske vojske. Celovite reorganizacije in preoblikovanja celotnega obrambnega sistema se je leta 2000 lotil minister za obrambo ter profesor obramboslovja dr. Anton Grizold. V skladu

⁴² vir: isto.

⁴³ Splošni dolgoročni program razvoja Slovenske vojske, november 2001.

⁴⁴ Razmere, ki so pripeljale do njenega nastanka ob koncu šestdesetih let, so nekoliko podrobneje predstavljene v tretjem poglavju.

⁴⁵ K takšnemu stanju so gotovo veliko prispevale nestabilne razmere v političnem vrhu obrambnega ministrstva, saj se je v desetih letih samostojne države na čelu MORS-a zamenjalo kar osem ministrov.

s sodobnimi razvojnimi trendi je prišlo do procesa reorganizacije Slovenske vojske predvsem v okvirih postopne zamenjave naborniškega s poklicnim načinom popolnjevanja oboroženih sil. Cilj preoblikovanja je premik iz kvantitete na kvaliteto, ki se bo odražala v sodobni, učinkoviti in racionalni vojaški organizaciji s sposobnostjo učinkovitega zagotavljanja nacionalne obrambe ter uspešne povezljivosti z zavezniškimi državami in sistemom kolektivne obrambne zveze NATO.⁴⁶

Organizacijska struktura Slovenske vojske je torej vpeta v proces preoblikovanja, zato je namesto trenutnega stanja bolj smiselno preučiti nekatere smernice oziroma trende reorganizacije ter predstaviti načrtovano organizacijsko strukturo, ki naj bi bila dokončno zgrajena do leta 2007 oziroma 2010.

Glavni trend vsekakor zajema kvantitativne spremembe vojne in mirnodobne sestave Slovenske vojske. Prva se bo v tem procesu iz številke 74 000 do leta 2010 zmanjšala na zgolj 26 000, od tega 7700 poklicnih pripadnikov, in 18300 pripadnikov prostovoljne (pogodbene) rezerve. Po eni strani torej prihaja do krčenja obsega oboroženih sil, po drugi strani pa do širjenja stalne sestave⁴⁷ z zaposlovanjem novega kadra. Takšen trend je rezultat spremembe načina popolnjevanja oboroženih sil, ki pa s seboj prinaša tudi negativne posledice. Največji problem predstavlja povsem neustrezno razmerje med častniki, podčastniki in vojaki stalne sestave, ki znaša 1 : 1.4 : 0.7. V naborniškem sistemu takšna struktura poklicnih pripadnikov Slovenske vojske ni bila vprašljiva, saj so bila vojaška mesta v mirnodobni sestavi zapolnjena s približno 5500 vojaki na služenju vojaškega roka. V procesu uvajanja poklicnega popolnjevanja Slovenske vojske⁴⁸ je torej glavni poudarek na zaposlovanju vojakov. Zastavljen načrt do leta 2007 zahteva povprečno letno zaposlitev 300 oseb, od tega predvidoma 270 vojakov in 30 častnikov. Podčastniška mesta naj bi bila kadrovana med profesionalnimi vojaki.⁴⁹

Glede na namen bodo Slovensko vojsko sestavljale sile za posredovanje, glavne sile in dopolnilne sile.

⁴⁶ Intervju z dr. Antonom Grizoldom za primorske novice, objavljeno na spletni strani MORS, http://www.mors.si/mors/tiskovno_sredisce/intervju/intervju_prim_novice_grizold.htm (13.2.2003).

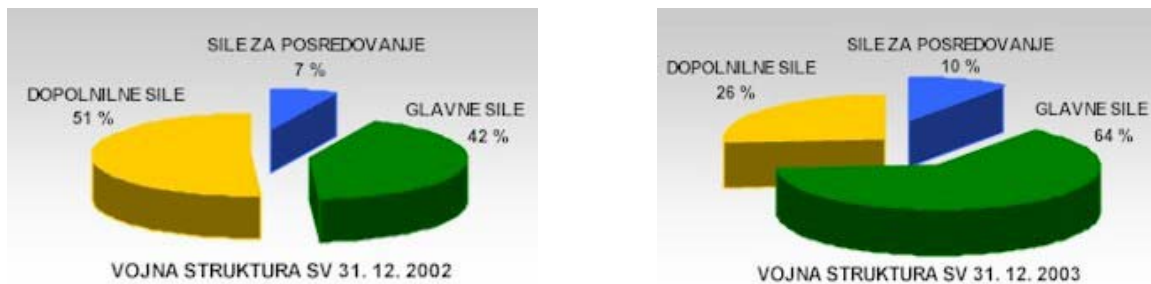
⁴⁷ V letu 1998 je število poklicnih pripadnikov Slovenske vojske, ki tvorijo stalno sestavo, znašalo približno 4500 vojakov, podčastnikov in častnikov (Grizold, 1999:122).

⁴⁸ Pospešeno uvajanje poklicnega popolnjevanja slovenskih oboroženih sil je bila stroka prisiljena sprejeti pod pritiskom političnih odločitev in javnega mnenja.

⁴⁹ Splošni dolgoročni program razvoja in opremljanja SV, 2001: str. 3,9.

Sile za posredovanje bodo obsegale do 10% vseh sil in bodo v celoti popolnjene s poklicnimi vojaki (A – ešalon). Predstavljale bodo glavno organizacijsko strukturo mirnodobne sestave slovenskih oboroženih sil, ki bo sposobna v razmeroma kratkem mobilizacijskem času⁵⁰ zaščititi nacionalne interese tako v miru kot v kriznih razmerah, hitro in učinkovito ukrepati v primeru naravnih in drugih nesreč ter sodelovati v operacijah v podporo miru, v humanitarnih operacijah in drugih vojaških mednarodnih obveznostih slovenske države. Organizacijsko bodo sile za posredovanje oblikovane v 1. brigado Slovenske vojske, ki bo imela v svoji sestavi tri bataljone (10. motorizirani bataljon, 132. gorski bataljon in 182. pehotni bataljon) ter enote za logistično in bojno podporo.⁵¹

Graf 5.1. in 5.2.: Trend sprememb v številčnem razmerju namenske strukture SV

Vir: Spletna stran MORS : http://www.mors.si/mors/slovenska_vojska/organiziranost/struktura_sv.htm 14.2.03

Kot je razvidno iz grafičnega prikaza, bodo kvantitativno moč vojne strukture Slovenske vojske tvorile glavne sile. Popolnjene bodo s stalnim poklicnim jedrom, z vojaki na služenju vojaškega roka⁵² ter s pripadniki rezervne sestave. Namenjene bodo vsem vrstam bojnega delovanja v vseh pogojih in na celotnem ozemlju države in izven nje.⁵³ Sestavljale jih bodo dve brigadi, enote letalstva in zračne obrambe in enote za podporo.

Dopolnilne sile bodo sestavljene iz enot, teritorialnologističnih elementov in dopolnilnih centrov. Organizirane bodo po teritorialnem načelu v vojaškoteritorialnih poveljstvih. Glavne naloge bodo zajemale bojni nadzor ozemlja, varovanje objektov posebnega pomena za obrambo, protidiverzantsko delovanje, zagotavljanje premikov, obveščevalno pokrivanje ozemlja in podobno. Ob majhnem mirnodobnem razvojnem jedru bodo popolnjevane s pripadniki rezervne sestave (R- ešalon).⁵⁴

⁵⁰ Imele bodo največ 30 dnevni rok za doseganje polne pripravljenosti.

⁵¹ Obrambna strategija Republike Slovenije, sprejeta s strani vlade RS 22. decembra 2001.

⁵² dokler se bo izvajalo.

⁵³ Mobilizacijski čas dosega polne pripravljenosti za delovanje bo največ 90 dni.

⁵⁴ vir: isti kot pri op. 51

Po strukturi poveljevanja Slovenske vojske bodo Generalštabu od leta 2004 naprej direktno podrejeno Poveljstvo sil,⁵⁵ temu pa pet poveljstev brigadne ravni (poveljstvo sil za posredovanje, dve poveljstvi brigad, poveljstvo sil letalstva in zračne obrambe in poveljstvo enot za podporo) ter predvidoma do šest teritorialnih poveljstev do polkovne ravni.⁵⁶

Kot je bilo že nakazano, bo reorganizacija Slovenske vojske prinesla mnoge premike tudi na kadrovskem področju. Poudarek bo na ureditvi statusa poklicnih častnikov, podčastnikov in vojakov, ki so po sistemu zaposlovanja enačeni z vsemi delavci v državnih organih, izpopolnjena bo metodologija za njihovo novačenje, prenovljen bo sistem nagrajevanja in nadomestil, predvsem pa bo pozornost namenjena vzpostavitvi celovitega in kvalitetnega sistema izobraževanja in usposabljanja kadrov Slovenske vojske.⁵⁷

Največja kadrovska problema slovenskih oboroženih sil sta gotovo že predstavljeno nesorazmerje med relacijami častnik:podčastnik:vojak in pa mnogokrat neustrezna in pomanjkljiva strokovna izobrazba predvsem častniških kadrov. Slednji se poskuša reševati z organiziranjem dodatnih izobraževanj in usposabljanj, ker pa gre v večini primerov predvsem za nekoliko starejše kadre, bo problem dokončno rešen šele v nekaj letih, ko bodo ti izpolnjevali pogoje za upokojitev. Če to ugotovitev povežemo s prvim problemom, se zdi, da so kratkoročne možnosti za zaposlovanje v Slovenski vojski na nivoju častnikov podobno pesimistične kot v upravnem delu MORS-a. Ministrstvo sicer intenzivno zaposluje vojaški kader, za katerega je potrebna najmanj IV. stopnja izobrazbe,⁵⁸ vendar je pri kandidatih z univerzitetno diplomu takšna zaposlitev interesno in motivacijsko zelo vprašljiva.

Kljub presežku častniškega kadra pa Slovenska vojska v okviru Centra vojaških šol izvaja dvanajst mesečni program Šole za častnike. Pogoji za vpis so visokošolska izobrazba VII. Stopnje (izjemoma absolventi), odslužen vojaški rok (razen za ženske), nekaznovanost za kaznivo dejanje, državljanstvo Republike Slovenije (brez dvojnega državljanstva), primerne psiho-fizične lastnosti in poznejša zaposlitev v Slovenski vojski. V izbirnem postopku so kandidati, ki izpolnjujejo omenjene pogoje formalno povsem enakovredni, kar pomeni, da strokovna izobrazba obramboslovne smeri ne predstavlja prednosti pri vpisu v častniški program. Po končanem izobraževanju, opravljenih izpitih in stažiranju v enotah Slovenske

⁵⁵ ob tem pa tudi Center vojaških šol, Vojaška zdravstvena služba in Verifikacijski center.

⁵⁶ Splošni dolgoročni program razvoja in opremljanja SV, 2001: str. 8,9.

⁵⁷ vir: isti kot op. 56.

⁵⁸ zaključena poklicna ali srednja šola.

vojske kandidati pridobijo čin poročnika Slovenske vojske ter se v stalni sestavi praviloma zaposlijo na delovno mesto poveljnika voda. Ker je v trenutni fazi preoblikovanja slovenskih oboroženih sil v ospredju formiranje sil za posredovanje, se večina novih kadrov, tako vojakov kot častnikov, zaposluje v enote 1. brigade, ki naj bi do leta 2007 dosegla število 2300 poklicnih pripadnikov. Tisti najuspešnejši in najsposobnejši se bodo po opravljenem preizkusnem postopku lahko zaposlili v 10. motoriziranem bataljonu,⁵⁹ ki bo tudi v prihodnje glavni nosilec sodelovanja v različnih vojaških akcijah pod okriljem mednarodnih organizacij in zavezništev, ki jim Slovenija že in bo v prihodnosti pripadala.

Eden najzanesljivejših načinov zagotovitve uspešnega vpisa v Šolo za častnike in poznejše zaposlitve v Slovenski vojski, je gotovo pridobitev kadrovske štipendije Vlade Republike Slovenije za potrebe Ministrstva za obrambo. Letno Vlada RS oziroma MORS razpiše pet do deset štipendij za študente obramboslovja na kateremkoli nivoju študija. Štipendist je po končanem študiju zavezan pet let opravljati delo častnika v Slovenski Vojski, oziroma izjemoma na kakšnem drugem delovnem mestu, ki ga določi pristojni organ. Kadrovska štipendija MORS za opravljanje dela v Slovenski vojski je najpogostejša in najobširnejša štipendija na študijskem programu obramboslovja. V četrtem letniku jo prejema med 15 in 20 odstotkov obramboslovne populacije. Kadrovske štipendije iz drugih virov so na obramboslovju redko videna izjema.

5.2.2. INSTITUCIJE SISTEMA ZAŠČITE IN REŠEVANJA

Sistem zaščite in reševanja (ZiR), ki se generalno ukvarja z varstvom pred naravnimi in drugimi nesrečami,⁶⁰ vsebinsko sestavlja izredno kompleksen sklop različnih institucij. Svoj doprinos k uspešnemu in učinkovitemu opravljanju osnovnih nalog zagotavljajo tako organi v sestavi države in lokalnih skupnosti, kot tudi mnoge nevladne in človekoljubne organizacije, javne reševalne službe, prostovoljna gasilska združenja, strokovne in znanstvenoraziskovalne organizacije ter tudi posamezniki. Njihov skupni cilj je »preprečiti nesreče ali vsaj ublažiti njihove posledice«.⁶¹

⁵⁹ nekoč znanem kot 10. bataljonu za mednarodno sodelovanje.

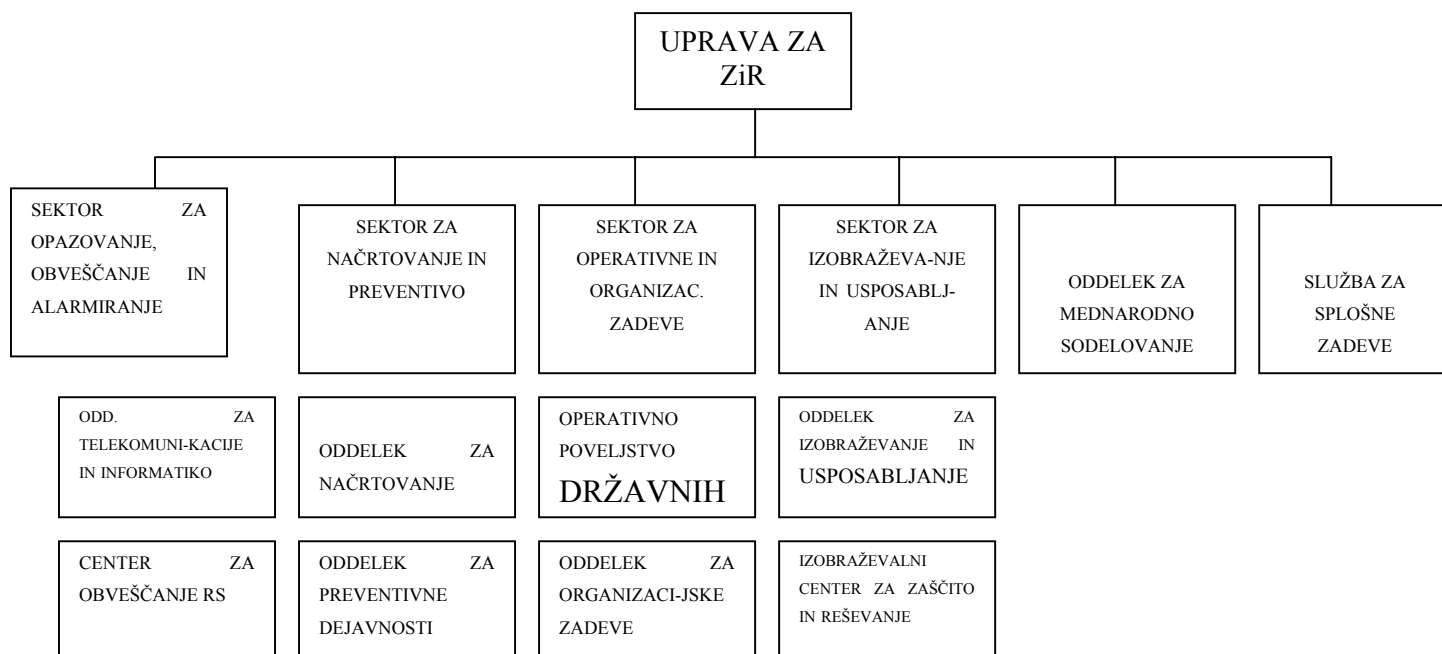
⁶⁰ Nekoliko natančneje so njegove naloge odkrivanje, spremljanje in preučevanje naravnih in drugih nesreč, njihovo preprečevanje, odrejanje in izvajanje zaščitnih ukrepov, reševanje in pomoč, mobilizacija in aktiviranje sredstev in sil za ZiR in pomoč, osebna in vzajemna zaščita, organiziranje Civilne zaščite, izobraževanje in usposabljanje kadrov za ZiR, nadzor nad izvajanjem predpisov ter pomoč drugim državam (Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami, 1994, Uradni list RS, št 64/94).

⁶¹ Spletna stran Uprave RS Za ZiR (<http://www.sos112.si/> (22.2.2003)).

Krovna institucija s področja zaščite in reševanja je Uprava RS za zaščito in reševanje, ki je organizirana znotraj Ministrstva za obrambo, kar je v zahodnem svetu bolj izjema kot pravilo. Kljub temu je v procesu reorganizacije obrambnega sistema, s katerim je bila v preteklosti tesno spojena, pridobila dokaj visok nivo samostojnosti, ki se odraža predvsem na ravni teritorialne organiziranosti. Kot je v tej diplomski nalogi že predstavljeno, je namreč v procesu preoblikovanja uprav za obrambo prišlo do izločitve sistema ZiR izpod njihove pristojnosti ter oblikovanja trinajstih samostojnih regijskih uprav za zaščito in reševanje.

Uprava RS za zaščito in reševanje s teritorialnimi organizacijskimi strukturami opravlja naloge, kot so priprava nacionalnih programov varstva pred nesrečami, priprava analiz tveganj in ogroženosti, državnih načrtov ZiR, razglašanje nevarnosti naravnih in drugih nesreč, dajanje napotkov v primeru, da pride do njih, organizacija, opremljanje in usposabljanje Civilne zaščite, usklajevanje in sofinanciranje dejavnosti javnih reševalnih služb iz državne pristojnosti, vzdrževanje državnih rezerv materialnih sredstev za primer naravnih in drugih nesreč itd.⁶²

Za učinkovito opravljanje teh nalog je Uprava RS za ZiR organizirana v sektorje, oddelke in posamezne službe:⁶³

⁶² Spletna stran Uprave RS za ZiR, http://www.sos112.si/urszr/slo_win/predstavitev/spredstavitev_naloge.htm (23.2.2003).

⁶³ vir: isti, http://www.sos112.si/urszr/slo_win/predstavitev/spredstavitev_organogram.htm (23.2.2003).

Glavno operativno vlogo na področju varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami opravlja Civilna zaščita. Organizirana je kot krovna namenska struktura, ki v primeru izvajanja zaščitnih in reševalnih nalog ob naravnih in drugih množičnih nesrečah ter v vojni deluje kot operativni vodja, organizator in koordinator med enotami, službami in društvi za zaščito, reševanje in pomoč.⁶⁴ Njeno delovanje je organizirano v obliki štabov in enot Civilne zaščite na vseh nivojih družbe, od državnega, regijskega do lokalnega. Štabi in enote se popolnjujejo na podlagi dolžnosti sodelovanja v Civilni zaščiti, ki ga določa Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami. V njeno strukturo so po odsluženem civilnem služenju vojaškega roka razporejeni tudi naborniki, ki so uveljavili pravico do ugovora vesti. Opisani sistem ureditve strokovnega vodenja in organiziranja vseh subjektov s področja zaščite, reševanj in pomoči omogoča profesionalno in predvsem enotno operativno funkcioniranje sistema ZiR v zahtevnih, izrednih in mnogokrat tragičnih okoliščinah, ki jih prinašajo nesreče vseh vrst ter vojna.

Diplomanti obramboslovja v času svojega študijskega procesa predvsem pri predmetih civilne obrambe 1 in 2 pridobijo dobro podlago za sodelovanje ali celo redno zaposlitev v raznovrstnih strukturah sistema ZiR. Za redno in dodatno izobraževanje ter usposabljanje tako novih, kot že dobro ustaljenih članov celotnega sistema skrbi moderno organiziran in sodobno opremljen Izobraževalni center za zaščito in reševanje RS v Igu. Povsem zagotovo se bo vsak obramboslovec, ki bo svojo poklicno pot opravljal nekje v sistemu ZiR, srečal z njegovim udobjem in gostoljubnostjo, pa tudi zahtevnim delom in disciplino, ki je tam uveljavljena. Vendar pa pot do vstopa v sistem kratkoročno gledano prav gotovo ne bo lahka, saj vsaj za Upravo RS za ZiR in njene institucije velja podobno kot za ostale upravne strukture MORS-a, da so v procesu reorganizacije in racionalizacije, katere stranski produkt je zmanjševanje števila delovnih mest. Res je sicer, da je bilo povsem na novo organiziranih trinajst regijskih uprav za ZiR, vendar so mesta v njih zasedli kadri, ki so se s tem področjem ukvarjali še pod okriljem uprav za obrambo, in kadri, ki so v istih upravah in izpostavah po prestrukturiranju postali delovni presežek.

⁶⁴ V primeru potrebe Civilna zaščita organizira enote za prvo pomoč, enote za prvo veterinarsko pomoč, tehnične reševalne enote, enote in službe za radiološko, kemijsko in biološko zaščito, enote za varstvo pred neeksplozivnimi ubojnimi sredstvi, službe za vzdrževanje in uporabo zaklonišč in službe za podporo (Grizold, 1999:82,83).

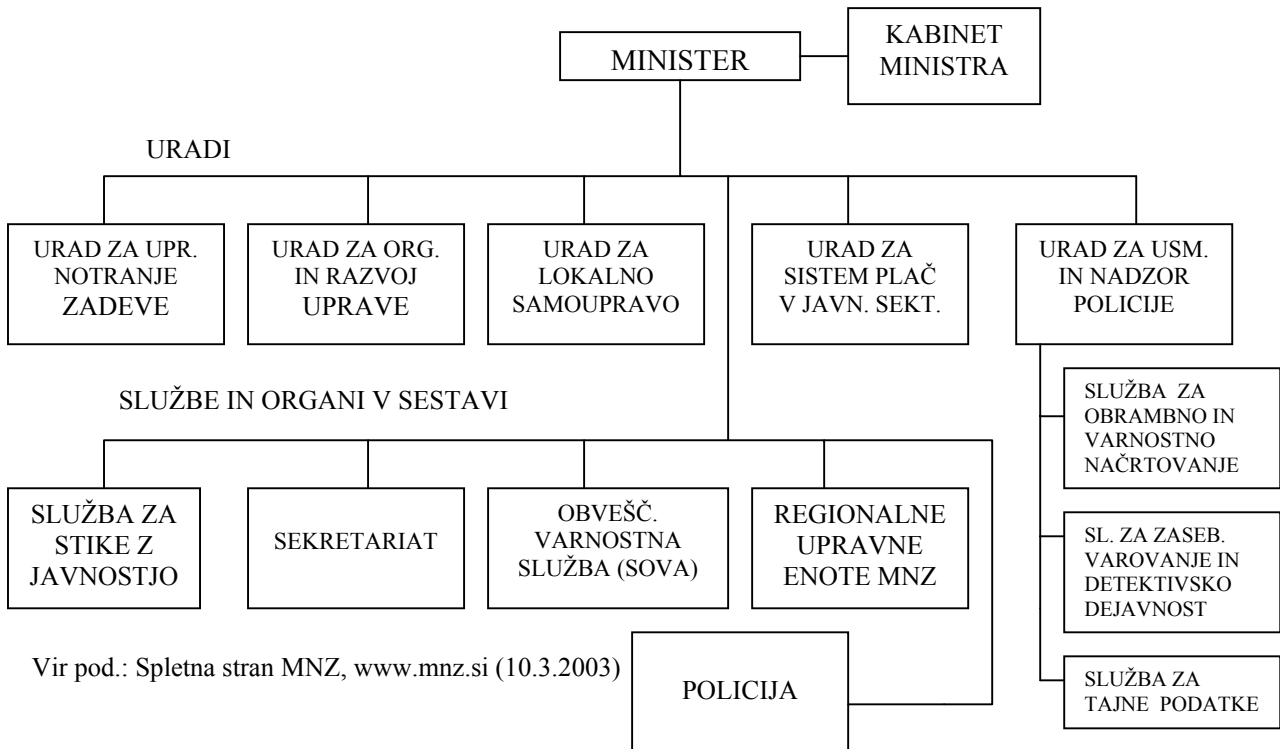
Republiška Uprava za zaščito in reševanje RS pa nikakor ni edina organizacija na področju varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, ki bi lahko potencialno nudila zaposlitev kandidatom z diplomo obramboslovne smeri. Tu so še druge organizacije, ustanove in društva, ki so organizirani na ravneh lokalnih ali regijskih skupnosti in tudi v sferi nevladnih organizacij oziroma civilne družbe. V mislih imam različne profesionalne gasilske brigade, delovna mesta za vodenje, kontrolo in koordinacijo zaščitno-varnostnega področja na občinski ravni, večje humanitarne ustanove ter društva kot sta Rdeči križ in Karitas, gorske, jamarske in druge reševalne službe in društva, razni nevladni centri in ustanove za zaščito in pomoč itd. Res pa je, da večino reševalnih, humanitarnih in podobnih društev deluje predvsem na prostovoljni oziroma volonterski osnovi in gotovo je razveseljivo dejstvo, da med njihovimi aktivnimi člani pogosto najdemo mnogo študentov in diplomantov obramboslovne smeri. S tem obramboslovci tudi izven »poklicne dolžnosti« prispevamo svoj delež h kvalitetnemu in učinkovitemu delovanju celotnega sistema zaščite in reševanja.

5.2.3. INSTITUCIJE VARNOSTNEGA SISTEMA

Tretji steber nacionalnovarnostnega sistema RS - podsistem notranje varnosti oziroma varnostni sistem v ožjem smislu po Grizoldu (1998:115) sestavljajo »državni organi in službe, ki zagotavljajo varnost s preprečevanjem in odpravljanjem ogrožanja temeljnih vrednot, določenih z ustavo in zakoni«. Glavna značilnost groženj, ki jih preprečuje in odpravlja ta nacionalnovarnostna komponenta, je njihov notranji izvor oziroma ogrožanje države od znotraj. Anžič v svojem delu »Varnostni sistem Republike Slovenije« (1997) kot glavne pojavne oblike ogrožanja notranje varnosti RS navaja ogrožanje ustavne ureditve, teroristično dejavnost in kriminaliteto ter druge oblike ogrožanja življenj in premoženja. Po njegovem mnenju prav kriminal danes prihaja v ospredje tako evropske kot tudi svetovne javnosti in že marsikje predstavlja poglobitveni vir ogrožanja nacionalne varnosti (Anžič, 1997:104,105). Takšnemu razmišljanju potrjuje tudi Grizold (1998:131), ki v svoji analizi slovenskega javnega mnenja ugotavlja, da Slovenci med glavnimi viri ogrožanja nacionalne varnosti zaznavamo predvsem tiste, ki nastajajo znotraj lastne družbe, med katerimi sta vodilna gospodarsko-ekološko ogrožanje in kriminal. Med strukturne elemente varnostnega podsistema, ki so nosilci preprečevanja in odpravljanja notranjih virov ogrožanja Grizold uvršča Ministrstvo za notranje zadeve (MNZ), varnostne in obveščevalne službe, nadzorne in inšpekcijske ter pravosodne organe (Grizold, 1998:115).

Ministrstvo za notranje zadeve (MNZ)

Področje pristojnosti in delovanja Ministrstva za notranje zadeve je razmeroma široko in kot tako presega zgolj opravljanje notranjevarnostnih nalog države. Različna področja, ki zadevajo pravni red in notranji ustroj ter delovanje slovenske države, ministrstvo organizacijsko pokriva z uradi, službami in organi v sestavi.⁶⁵

Vir pod.: Spletna stran MNZ, www.mnz.si (10.3.2003)

Z vidika tematike te diplomske naloge nas zanimajo predvsem naloge MNZ v okviru zagotavljanja notranje varnosti Republike Slovenije. Anžič (1997:117) in Grizold (1998:115) mednje uvrščata varovanje življenja, osebne varnosti ljudi in premoženja, preprečevanje in odkrivanje terorističnih akcij, preprečevanje, odkrivanje in preiskovanje kaznivih dejanj, vzdrževanje javnega reda in miru, urejanje in nadzor prometa, varovanje določenih oseb in objektov ter varovanje državne meje in opravljanja mejne kontrole.

⁶⁵ V samem upravnem delu MNZ (brez policije in upravnih enot) je po podatkih iz konca leta 2002 sistematiziranih 584 delovnih mest, od tega največ v uradu za upravne notranje zadeve (162 oziroma 27.7%), v uradu za usmerjanje in nadzor policije pa dobra 2% otiroma 12 delovnih mest. Zasedenih je skupaj 461 delovnih mest, od tega 353 z ustrežno izobrazbo. Za univerzitetno izobrazbo je sistematiziranih 155 delovnih mest, od tega jih je ustrežno zasedenih 111. Na vseh področjih so opazna neskladja med zahtevano in dejansko izobrazbeno strukturo. Po sistematizaciji naj bi namreč v MNZ bilo 66% delovnih mest z visoko in univerzitetno izobrazbo, dejansko pa ima kar 68% zaposlenih »le« srednješolsko izobrazbo. Kot zanimivost naj še dodam, da je v teh strukturah MNZ zaposlenih kar 69% žensk in le 31% moških (spletna stran MNZ, <http://www.mnz.si/si/upl/sekretariat/grafikon.xls> (10.3.2003)).

Glavni organizacijski strukturi znotraj sistema MNZ za opravljanje teh nalog sta Urad za usmerjanje in nadzor policije predvsem pa policija kot dokaj samostojen organ v sestavi ministrstva. Omeniti še velja Komisijo za ugovor vesti vojaški dolžnosti in pa Visoko policijsko varnostno šolo, ki prav tako sodi pod okrilje MNZ.

Urad za usmerjanje in nadzor policije

Urad z gornjim poimenovanjem je bil ustanovljen leta 1999 z namenom vzpostavitve razmerja oziroma vezi med ministrstvom in policijo na področju usmerjanja in nadzora njenega delovanja. Njegove naloge zajemajo pripravljane razvojnih, organizacijskih, kadrovskih in drugih temeljnih usmeritev dela policije in nadzor izvajanja policijskih pooblastil z vidika varstva človekovih pravic, nadzor nad zbiranjem, varstvom in zavarovanjem podatkov s področja dela policije, nadzor nad področjem reševanja pritožb zoper policijo itd.⁶⁶

Celoten urad ni preveč obsežen, saj po sistemizaciji zaposluje dvanajst ljudi oziroma dobra 2% vseh zaposlenih v upravnem delu MNZ. Kljub temu pa je bilo do konca leta 2002 zasedenih le devet delovnih mest.. Pod urad formalno spadajo tudi tri dodatne službe, ki so prikazane v gornji shemi in med katerimi je za obramboslovno področje gotovo najzanimivejša Služba za obrambno in varnostno sodelovanje. Njene naloge so zelo blizu nalogam podobnih služb v okviru MORS-a, saj mednje sodi priprava sistemskih rešitev za delovanje v izrednem stanju ali vojni, ter v aktivnostih s področja ZiR, priprava vojne organizacije, sistematizacije delovnih mest in materialno-tehničnih sredstev, priprava in organizacija izpopolnjevanja in usposabljanja delavcev ministrstva za delo v izrednih razmerah ali vojni in usklajevanje dela s policijo in Ministrstvom za obrambo. Po sistemizaciji ta služba zaposluje dodatnih šest delovnih mest, od katerih so zasedena tri. Podobno je tudi v ostalih dveh službah s tega organizacijskega področja.⁶⁷

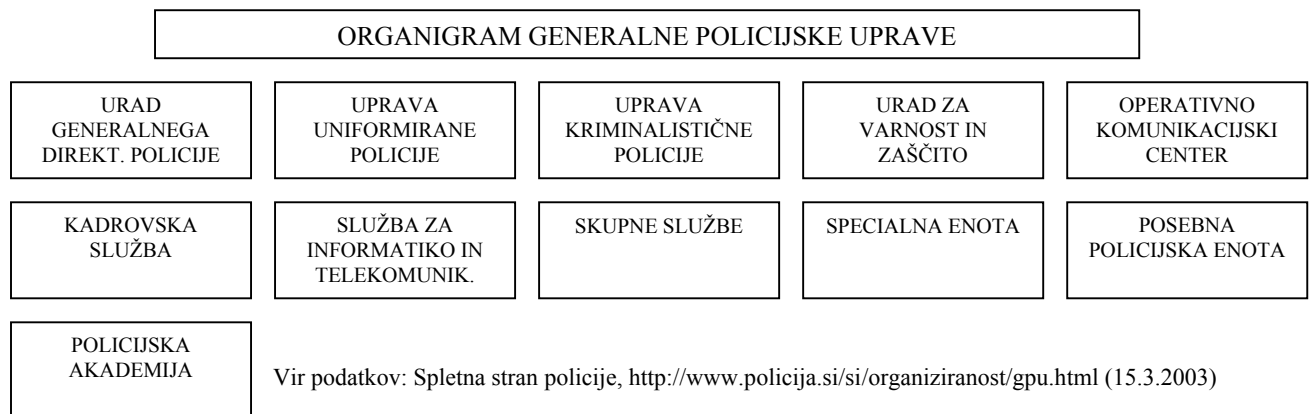
⁶⁶ Spletna stran MNZ, <http://www.mnz.si/si/15.php> (12.3.2003).

⁶⁷ vir: op. 66.

Policija

Policija je glavni operativni izvajalec zadev in nalog iz notranjevarnostnega področja. Deluje sicer razmeroma samostojno, vendar ima po Zakonu o policiji iz leta 1998 status organa v sestavi Ministrstva za notranje zadeve, ki ji določa tudi temeljne delovne usmeritve, skrbi za njeno finančno poslovanje, koordinira njen informacijsko-komunikacijski sistem z drugimi državnimi organi ter opravlja nadzor nad njenim delovanjem.⁶⁸

Iz organizacijskega vidika je policija za opravljanje nalog iz njenih pristojnosti organizirana na treh ravneh. Na ravni države deluje Generalna policijska uprava, na regionalni ravni je organiziranih enajst policijskih uprav, kot osnovne organizacijske celice pa na lokalnem nivoju delujejo policijske postaje.

Zgornji organigram prikazuje organizacijsko strukturo Generalne policijske uprave, ki jo sestavlja enajst enakovrednih uradov, uprav, služb oziroma enot.

Notranja organiziranost regijskih policijskih uprav je pri vseh več ali manj enaka. Njihovo strukturo tvorijo urad direktorja policijske uprave, urad uniformirane policije, urad kriminalistične službe, operativno-komunikacijski center in odsek za logistiko. Pod svojo pristojnostjo pa policijske uprave združujejo tudi policijske postaje z njihovega teritorialnega območja.

V vseh teh strukturah je policija v začetku leta 2001 zaposlovala približno 8300 ljudi, od tega 5440 uniformiranih policistov, 1442 neuniformiranih policistov in 1510 ostalih delavcev policije. Število pripadnikov kriminalistične policije se giblje okrog 720, specialna enota pa

⁶⁸ Spletna stran policije, <http://www.policija.si/si/organiziranost/organiziranost.html> (14.3.2003).

šteje približno 90 članov. Po izobrazbeni strukturi je bilo v tem obdobju zaposlenih 30 ljudi z doktoratom in magisterijem, 761 ljudi z univerzitetno izobrazbo, 929 s končano višjo šolo, 5850 s srednjo šolo in 823 s poklicno ali osnovnošolsko izobrazbo.⁶⁹

Zaposlovanje policistov zaradi specifičnih lastnosti in oblik njihovega dela ureja Zakon o policiji iz leta 1998. Ta v 67. členu določa tudi pogoje za sklenitev delovnega razmerja, in sicer: ustrezne psiho-fizične sposobnosti, nekaznovanost (za kaznivo dejanje), odslužen vojaški rok, starost praviloma do 30 let, nečlanstvo v politični stranki ter državljanstvo RS s stalnim prebivališčem v Sloveniji. Odslužen vojaški rok kot pogoj ne velja za dekleta, za ostale delavce policije pa velja samo pogoj o nekaznovanosti in nečlanstvo v politični stranki.⁷⁰

Zagotovitev zaposlitve v policiji izven programa rednega strokovnega izobraževanja, ki ga izvajata srednja strokovna šola oziroma Policijska akademija v Tacnu in Visoka policijsko varnostna šola (VPVŠ), je nekoliko manj pogosto, možno pa je na podlagi javnega razpisa po programih prekvalifikacije za poklic policista. Zadnji takšen razpis je bil v sredini leta 2002, ob predpisanih pogojih je bila zahtevana (vsaj) srednja strokovna izobrazba, voziško dovoljenje B-kategorije in telesna višina za moške 170 cm in za ženske 165 cm. Izbirni postopek je bil izvršen na podlagi preizkusa telesnih zmogljivosti in psihološkega pregleda.⁷¹

Zaposlovanje v strukture oziroma službe kriminalistične policije po navedbah kadrovske službe policije⁷² poteka s prerazporejanjem delavcev policije, ki so pridobili višjo, visoko ali univerzitetno izobrazbo in imajo za delo v kriminalistični policiji ustrezna strokovna znanja in izkušnje. Ob dodatnih potrebah po ustreznem kadru iščejo delavce na podlagi javnih razpisov v sredstvih javnega obveščanja in območnih zavodih za zaposlovanje, pri čemer je zelo pomembna strokovna izobrazba smeri, ki ustreza potrebam, in delovne izkušnje. Izjemoma brez izkušenj v kriminalistični policiji zaposlujejo le štipendiste MNZ in policije z ustrezno izobrazbo. V letnem razpisu kadrovske štipendij Vlade Republike Slovenije lahko od časa do časa zasledimo tudi kakšno štipendijo MNZ oziroma policije za študijsko smer politologa-obramboslovca, vendar pa zelo redko in ponavadi samo eno. V zadnjem razpisu iz leta 2002/2003 slednja ni bila razpisana.

⁶⁹ Spletna stran policije, <http://www.policija.si/si/predstavitev/index.html> (16.3.2003).

⁷⁰ Zakon o policiji, URL št. 49/98.

⁷¹ Spletna stran policije, <http://www.policija.si/si/organiziranost/logistika/kadrovska/kadrzad.html> (16.3.2003).

⁷² Vprašalnik je bil kadrovske službi Policije poslan po elektronski pošti.

Varnostne in obveščevalne službe

Varnostne in obveščevalne službe s svojo dejavnostjo pristojnim organom zagotavljajo nujne informacije ter analitične in operativne ocene, ki so potrebne za odločanje pri zagotavljanju varnosti Republike Slovenije. Gre za informacije o prizadevanju tujih držav, organizacij in skupin proti varnosti in ustavni ureditvi RS, informacije, ki imajo varnostni, obrambni in gospodarski pomen za državo, informacije o delovanju terorističnih in organiziranih kriminalnih skupin ter informacije o osebah, ki bi lahko ogrožale varnost določenih oseb in objektov (Anžič, 1997:121).

V Republiki Sloveniji za opravljanje teh nalog delujeta dve službi in sicer Obveščevalno-varnostna služba (OVS), ki deluje v okviru Ministrstva za obrambo in Slovenska obveščevalno-varnostna agencija (SOVA) pod okriljem Ministrstva za notranje zadeve. Po mnenju Anžiča (1997:122) je takšna delitev na vojaško in civilno obveščevalno dejavnost nepotrebna, saj bi obe lahko učinkovito združili in tako strnili vse obveščevalne potenciale države. Glede na naravo in oblike groženj v sodobnem varnostnem okolju bi se z njegovim mnenjem lahko strinjali, saj se danes delovni področji obeh služb vse bolj prepletata.

5.3. Varnostno samoorganiziranje civilne družbe

Kot smo že ugotovili, so strukture nacionalnovarnostnega sistema primarno namenjene zagotavljanju varnosti na ravni države, v sodobni družbi pa se vse bolj pojavljajo tudi zahteve po zagotavljanju varnosti na individualni ali skupinski ravni. Pri tem gre torej za samostojno pobudo posameznika ali različnih družbenih interesnih skupin po samozaščitnem in obrambnem delovanju. Te pobude se odražajo v različnih oblikah, kot so prostovoljno vključevanje posameznikov v tečaje samoobrambe, varnosti pri delu, prve pomoči, prostovoljna gasilska in druga društva za samopomoč, sodelovanje s privatnimi varnostnimi in detektivskimi službami, pridobitev orožnega lista itd. Po Grizoldu (1999:38) takšne oblike zagotavljanja varnosti temeljijo na »naravnih pravicah« vsakega subjekta do samoobrambe, samozaščite in samopomoči.

6. ZAPOSLOTVENA STRUKTURA DIPLOMANTOV OBRAMBOSLOVJA

V prejšnjih delih naloge smo na kratko preleteli zgodovinski razvoj obramboslovja s poudarkom na kadrovsko-zaposlitvenih vidikih, se seznanili z načrti in željami študentov o njihovem bodočem zaposlovanju ter podrobno predstavili institucije in strukture nacionalnovarnostnega sistema, ki naj bi bil glavni odjemalec obramboslovnih kadrov. V nadaljevanju raziskave pa se spuščamo na povsem empirično raven, saj bomo analizirali dejansko zaposlitveno stanje diplomantov obramboslovja ter ga primerjali s potrebami, željami in predvidevanji, na katere smo do sedaj naleteli.

6.1. Osnovne značilnosti empirične raziskave zaposlovanja obramboslovcev

V empirično raziskavo zaposlitvenega statusa obramboslovcev je bilo po načrtih vključenih natanko 440 diplomantov te smeri, torej vsi, ki so na obramboslovnem programu diplomirali od prve generacije 1980. leta, pa do konca leta 2001.⁷³ V tem številu so zajeti tako nekdanji redni in izredni študentje, tako tisti, ki so na obramboslovje prišli iz srednje šole, kot drugi, ki so zaradi zahtev in pogojev na delovnem mestu v JLA ali Teritorialni obrambi potrebovali univerzitetno raven izobrazbe. Prav zaradi tega je starostna, zaposlitvena in tudi geografska struktura ljudi, ki jih združuje diploma iste smeri izredno pestra, kar je v mnogih primerih oteževalo njihovo identificiranje oziroma natančno določitev. Kljub temu so bili podatki pridobljeni za 397 posameznikov, oziroma 91% vseh diplomiranih obramboslovcev, kar po mojih ocenah zadostuje za reprezentativnost oziroma relevantnost dobljenih rezultatov.

Metodološko izhodišče raziskave predstavlja poimenski seznam vseh obramboslovcev, ki so diplomirali do konca leta 2001, in vnaprej pripravljena zaposlitvena kategorizacija. Na podlagi tega so bili opravljeni intervjuji s tistimi diplomanti, ki so bili dosegljivi. Ti so posredovali podatke o sebi in o s seznama prepoznanih kolegi. S slednjimi smo nato v stik prihajali osebno, po telefonu in elektronski pošti. Zgoraj opisani postopek se je ponavljal in tako je bilo v nekaj mesecih zbranih približno 75% vseh podatkov. Podatke o obramboslovcih, ki jih opisana metoda ni zajela, smo poiskali na internetu in spletnem telefonskem imeniku ter z njimi vzpostavili stik. Kljub nekaterim pomotam, ki so neizbežen stranski produkt te metode, se je prag zbranih podatkov dvignil na 91% .

⁷³ podrobno število diplomantov po posameznih letih je razvidno iz grafov 3.1. in 3.2. .

Pred natančnejšim vpogledom v statistične kategorije je potrebno opozoriti na nekaj manjših metodoloških in vsebinskih pomanjkljivosti raziskave. Ena takih je gotovo določen časovni interval pridobivanja podatkov o zaposlitvah,⁷⁴ znotraj katerega teoretično lahko pride do nezaznane spremembe delovnega mesta katerega od posameznikov. Verjetnost takšnega dogodka gotovo povečujejo procesi reorganizacije obrambnega sistema in profesionalizacija Slovenske vojske, v katerih pogosto prihaja do prestrukturiranja posameznih institucij in prerazporeditev delovnih mest. Neodvisno od tega pa je seveda narava vojaške organizacije nagnjena h konstantnim spremembam in rotacijam na kadrovskega področju.

Omenjene pomanjkljivosti je pri analizi in branju rezultatov raziskave gotovo potrebno imeti v mislih, vendar pa večjega vpliva na relevantnost ugotovitev po mojem mnenju nimajo, ker je glede na relativno počasnost izvajanja procesov reorganizacije oziroma prestrukturiranja takšnih kompleksnih družbenih sistemov omenjeni časovni interval razmeroma kratek, število v raziskavi zajetih posameznikov pa še vedno zadostno, da se morebitne spremembe nikakor ne morejo odraziti v več kot morda eni odstotni točki. Raziskava torej podaja dokaj jasno sliko trenutnega zaposlitvenega stanja diplomantov obramboslovja, morebitni trend sprememb oziroma razvoja na tem področju pa nam lahko poda natančna analiza zaposlovanja obramboslovcev glede na leto zaključka študija.

Enega glavnih problemov pri razvrščanju obramboslovcev po posameznih zaposlitvenih skupinah je predstavljalo definiranje oziroma postavljanje meja med temi kategorijami. Izredna vsebinska kompleksnost, zapletenost in prepletenost posameznih področij in dejavnikov nacionalnovarnostnega sistema mnogokrat presegajo meje njegove institucionalne organiziranosti in v ospredje postavljajo vprašanje vzpostavitve kriterijev, ki so lahko vsebinski, institucionalni, teritorialni in še kateri drugi. Tako je na primer sistem zaščite in reševanja vsebinsko enoten pojem, dejansko pa deluje na treh nivojih (na nivoju države, nivoju regije in na nivoju lokalne skupnosti), od katerih spada zadnji nivo izključno pod pristojnost lokalne samouprave oziroma posamezne občine. Natančno definiranje kategorij v navedenem primeru dodatno otežijo še razne organizacije za humanitarno in drugo pomoč, ki so prav tako del sistema, prihajajo pa iz sfere civilne družbe.

⁷⁴ Večina podatkov o zaposlitvah obramboslovcev je bilo pridobljenih med oktobrom 2002 in aprilom 2003.

Ob vsem tem pa se je potrebno zavedati, da omenjeni problemi nastajajo v okviru samega nacionalnovarnostnega sistema, kot pa bomo videli pozneje, se razmeroma veliko število obramboslovcev zaposluje tudi izven sistema, ki je bil v naših raziskavah vseskozi v ospredju. Tako mnoge med njimi najdemo v različnih službah državne uprave in lokalne samouprave, javnem šolstvu pa tudi v gospodarstvu, kjer jih mnogo več kot v družbah, pomembnih za varnost države, najdemo v privatnih ustanovah in podjetjih.

6.2. Zaposlitvene kategorije diplomantov obramboslovja

Na podlagi upoštevanja zgoraj opisanih dejstev so bile za analizo in predstavitev zbranih podatkov formirane naslednje zaposlitvene kategorije diplomantov obramboslovja:

A – zaposleni v okviru Ministrstva za obrambo Republike Slovenije (MORS), in sicer v strukturah Slovenske vojske

B – zaposleni v okviru MORS v upravnem delu Ministrstva v Ljubljani (izven sistema ZiR)

C – zaposleni v okviru MORS v upravah in izpostavah za obrambo

D – zaposleni v okviru MORS v Upravi za zaščito in reševanje (ZiR) (vključno z njenimi teritorialnimi enotami)

E – zaposleni v okviru Ministrstva za notranje zadeve (MNZ) (vključno z upravnimi enotami po Sloveniji in notranjimi institucijami, kot so policija, SOVA in Visoka policijsko varnostna šola)

F – zaposleni na Fakulteti za družbene vede

G – zaposleni/izvoljeni na politične funkcije

H – zaposleni v drugih institucijah državne uprave

I – zaposleni v institucijah lokalne samouprave

J – zaposleni v gospodarstvu in privatnem sektorju

K – upokojeni

L – brezposelni

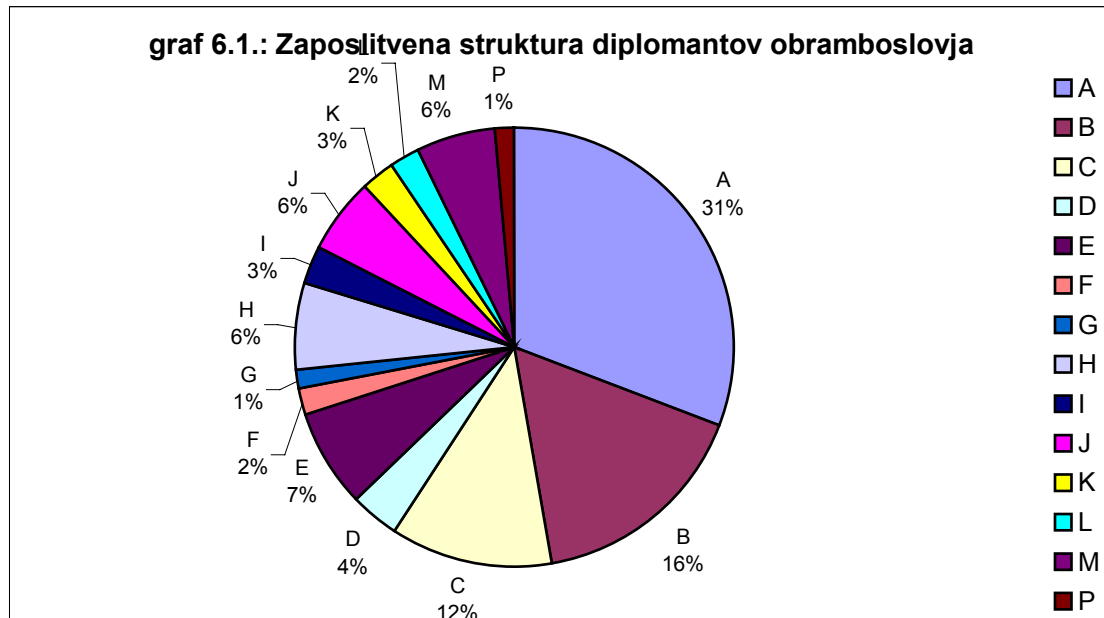
M – drugo

P - pokojni

Formiranje navedenih štirinajst osnovnih zaposlitvenih kategorij po eni strani ponuja razmeroma natančen in poglobljen vpogled v strukturo zaposlovanja obramboslovcev, po drugi strani pa še vedno omogoča združevanje posameznih kategorij v širše oziroma splošnejše skupine, ki so mnogokrat bolj pregledne in lažje primerljive.

6.3. Rezultati analize zbranih podatkov

Po navedeni kategorizaciji je osnovna zaposlitvena struktura diplomantov obramboslovja naslednja:

Iz grafičnega prikaza je razvidno, da je Slovenska vojska dejansko največji odjemalec obramboslovnih kadrov, saj je v njenih strukturah zaposlenih kar 122 od upoštevanih 397 diplomantov, kar znaša 31% proučevane populacije. Po pričakovanjih ji sledita kategorija B (upravni del MORS v LJ) s 65 obramboslovci oziroma 16% in kategorija C (upravni del MORS – uprave in izpostave za obr.), kjer je zaposlenih 48 obramboslovcev ali 12% proučevane populacije. S seštevkem omenjenih števil lahko ugotovimo, da je v obrambnem podsistemu nacionalnovarnostnega sistema RS zaposlenih nekaj manj kot dve tretjini (natančneje 59%) vseh, ki so končali izobraževanje na dodiplomskem študiju obramboslovja. Če k temu prištejemo še 4% oziroma 14 obramboslovcev, ki delujejo pod okriljem Uprave za zaščito in reševanje, ugotovimo, da je pod okriljem MORS zaposlenih približno 250 obramboslovcev,⁷⁵ kar pa je ob 6000 kadrih v strukturah in institucijah slovenskega obrambnega ministrstva zanemarljivo nizka številka, saj je delež obramboslovnega kadra manjši od 5%.

⁷⁵ Pri tej številki je potrebno upoštevati dejstvo, da podatki niso bili pridobljeni za 43 diplomantov, ki so prav tako lahko zaposleni v strukturah MORS.

V kategoriji D nekoliko preseneča na prvi pogled nizko število obramboslovcev, ki so zaposleni v strukturah Uprave za zaščito in reševanje (ZiR). Vendar pa je pri sistemu ZiR še enkrat potrebno poudariti njegovo kompleksnost in pestrost akterjev, ki sam sistem tvorijo. Tako je v tej kategoriji izpadlo precej kandidatov, ki se ukvarjajo z zaščito in reševanjem, a na ravni lokalnih skupnosti, zato so ti uvrščeni v kategorijo zaposlenih v lokalni samoupravi. Prav tako ne smemo zanemariti dejstva, da je v času raziskave v procesu reorganizacije uprav in izpostav za obrambo prišlo do odcepitve področja zaščite in reševanja iz tega okvirja in formiranje samostojnih regijskih uprav za ZiR. Slednje pa dopušča možnost prestrukturiranja delovnih mest, katerih ta raziskava ni zaznala. Tako teoretično obstaja možnost manjšega (nezaznanega) pretoka kadrov iz kategorije C v kategorijo D.

Kot smo ugotovili pri analizi institucij nacionalnovarnostnega sistema, ob Ministrstvu za obrambo pomembno vlogo predvsem v zagotavljanju notranje varnosti opravlja tudi Ministrstvo za notranje zadeve, ki je v raziskavi označeno s kategorijo E. 29 posameznikov oziroma 7% vseh diplomantov obramboslovja, ki svoje delo opravljajo v tej instituciji, iz ene perspektive tvori razmeroma majhno skupino, iz druge pa se lahko zdi, da je to število kar ugodno. Če upoštevamo interdisciplinarnost študija obramboslovja, ki zajema vse vidike sodobne varnostne problematike, bi lahko dejali, da sistem notranje varnosti gotovo potrebuje večje število kadrov s takšno strokovno izobrazbo. Po drugi strani pa se moramo zavedati, da je notranja varnost le eno izmed mnogih področij, za katere je zadolženo Ministrstvo za notranje zadeve, pa še to za reprodukcijo kadrov skrbi z lastnim sistemom izobraževanja tako na srednješolski kot visokošolski ravni.⁷⁶ To potrjuje tudi nekoliko natančnejši vpogled v porazdelitev obramboslovnih kadrov znotraj MNZ, saj je veliko predvsem starejših diplomantov obramboslovja zaposlenih izven struktur varnostnega sistema predvsem v upravnih enotah po vsej Sloveniji, medtem ko so tisti s policije in tudi iz Slovenske varnostno obveščevalne agencije (SOVA) v očitni manjšini.

Po naši kategorizaciji si peto mesto med zaposlitvenimi kategorijami s šestimi odstotki delita kategorija, kamor sodijo zaposleni v institucijah državne uprave, ki niso zajeti v skupinah A, B, C D in E, in pa kategorija, v kateri se nahajajo zaposleni v gospodarstvu oziroma v privatnem sektorju. Obramboslovci iz prve kategorije v večini zasedajo mesta v različnih ministrstvih, kot sta Ministrstvo za zunanje zadeve, Ministrstvo za finance, Ministrstvo za

⁷⁶ Policija kot primarna izvrševalka nalog s področja notranje varnosti svoje bodoče kadre izobražuje na Policijski akademiji in Visoki policijsko varnostni šoli.

šolstvo, znanost in šport itd. V to skupino je bil razvrščen tudi posameznik, ki opravlja delo sekretarja parlamentarnega odbora za obrambo v Državnem zboru. Skupina s področja zaposlovanja v gospodarstvu in privatnem sektorju, ki morda nekoliko preseneča z relativno visokim odstotkom, pa združuje tiste, ki so zaposleni v velikih javnih podjetjih v pretežno državni lasti, kot sta Telekom ali Slovenske železnice, in druge, ki si kruh služijo v raznih privatnih firmah in družinskih podjetjih.

Kot lahko razberemo z grafičnega prikaza, preostale kategorije zajemajo le manjše število posameznikov. Tako je z le enajstimi zaposlenimi obramboslovci oziroma tremi odstotki obramboslovne populacije med zaposlitvenimi skupinami razmeroma nizko sistem lokalne samouprave. Pet med njimi opravlja naloge s področja zaščite in reševanja, ostali pa opravljajo druge naloge iz pristojnosti lokalnih skupnosti.

V kategoriji K s tremi odstotki najdemo deset upokojenih obramboslovcev. Gre predvsem za diplomante prvih generacij, ki so obramboslovje študirali ob delu zaradi zahtev po ustrezni izobrazbi oziroma zaradi možnosti napredovanja na njihovem delovnem mestu v JLA. Po dve odstotni točki (vsaka po 8 posameznikov) sta zbrali kategoriji zaposlenih na Fakulteti za družbene vede in kategorija brezposelnih. Med slednjimi prevladujejo predvsem diplomanti iz zadnjega upoštevanega leta, torej tisti, ki so obramboslovje končali v letu 2001.

Zanemarljivo majhno število obramboslovnega kadra se je znašlo v skupini, kamor smo razvrščali profesionalne politike, čeprav so le ti mnogokrat med najbolj opaznimi diplomanti obramboslovne smeri. Med njimi so v tem mandatu (2000-2004) trije poslanci Državnega zbora Republike Slovenije, Minister za obrambo in direktor Urada predsednika Vlade Republike Slovenije.⁷⁷

Pri zbiranju podatkov o diplomantih obramboslovja smo v kar nekaj primerih naleteli na posameznike, ki so že pokojni. Ti so bili razvrščeni v skupino P, ki pa z 1% oziroma petimi že umrlimi diplomanti v raziskavi ne igra pomembnejše vloge.

⁷⁷ Urad predsednika vlade vodi direktor z diplomom obramboslovne smeri od konca leta 2002, ko je novoizvoljeni predsednik države dr. Janez Drnovšek mesto predsednika vlade Republike Slovenije prepustil mag. Antonu Ropu.

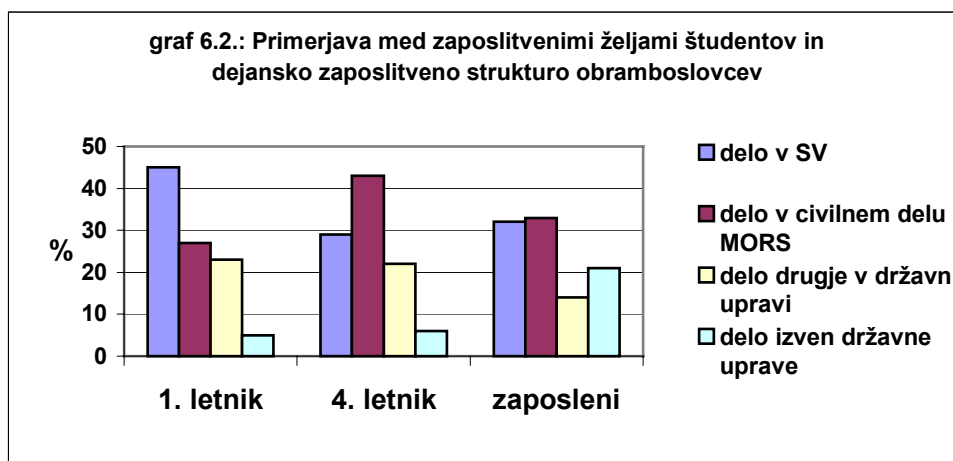
Med kategorijami je ostala samo še skupina M, kamor je bilo uvrščeni štiriindvajset, oziroma 6% obramboslovcev, ki po kriterijih niso ustrezali nobeni drugi skupini. Med njimi jih je kar nekaj še vedno zaposlenih v sistemu javnega šolstva, nekateri se profesionalno ukvarjajo z novinarstvom, spet drugi so zaposleni v javnih zavodih in podobnih organizacijah, nekaj je podiplomskih študentov, (ki ne študirajo ob delu), eden opravlja delo paznika v zaporu v tuji državi, skupino pa zaokrožuje posameznik, ki je proglašen za pogrešanega v vojni v BiH.

6.4. Primerjava med dejanskim zaposlitvenim stanjem diplomantov obramboslovja in zaposlitvenimi željami študentov

Z nekaterimi pogledi študentov obramboslovja na zaposlitev po končanem študiju smo se seznanili v četrtem poglavju te naloge. Ob opravljeni raziskavi dejanskega zaposlitvenega statusa diplomantov tega študijskega programa se nam ponuja enkratna priložnost primerjave med »željami in realnostjo« na tem izredno pomembnem področju. Odgovor na to vprašanje nam lahko veliko pove o (ne)upravičenosti pričakovanj, ki si jih študentje ustvarijo v svojem študijskem procesu, mnogo pa tudi o študiju samem, o njegovi relevantnosti in o smernicah, po katerih naj bi se obramboslovni študijski program razvijal v prihodnje.

Za uspešno izvedbo primerjave je potrebno kategorije in rezultate empirične raziskave zaposlovanja obramboslovcev prilagoditi tistim, ki jih je v že večkrat navedeni raziskavi uporabljal Čelesnik (2001). Kategorija A se tako preimenuje v »delo v SV«, kategorije B, C in D se združijo v kategorijo »delo v civilnem delu MORS«, kategorije E in H v kategorijo »delo drugje v državni upravi« vse ostalo (razen kategoriji K in P, ki izpadeta) pa v kategorijo »delo izven državne uprave«

vir prvega in drugega stolpca grafa 6.2.: Čelesnik (2001:33)

Več kot opazno razliko med zaposlitvenimi željami študentov prvega in četrtega letnika obramboslovja smo razjasnili v četrtem poglavju, iz tretjega stolpca pa lahko razberemo dejansko zaposlitveno stanje diplomantov obramboslovja. Na prvi pogled se zdi, da odstotkovna porazdelitev v »zaposlitvenem« stolpcu ne ustreza niti željam študentov prvega niti četrtega letnika, ampak zajema neko srednjo vrednost. Če bi glede na grafični prikaz predpostavili, da se razmerji med željami po zaposlitvi v Slovenski vojski in v civilnem delu MORS spreminjata postopoma, bi lahko trdili, da se vsaj ti dve kategoriji v vseh treh stolpčnih prikazih v primernem razmerju ujemata pri študentih, ki končujejo drugi oziroma začinjajo tretji letnik. Seveda gre pri tem zgolj za hipotezo, ki bi nujno potrebovala empirično preverjanje.

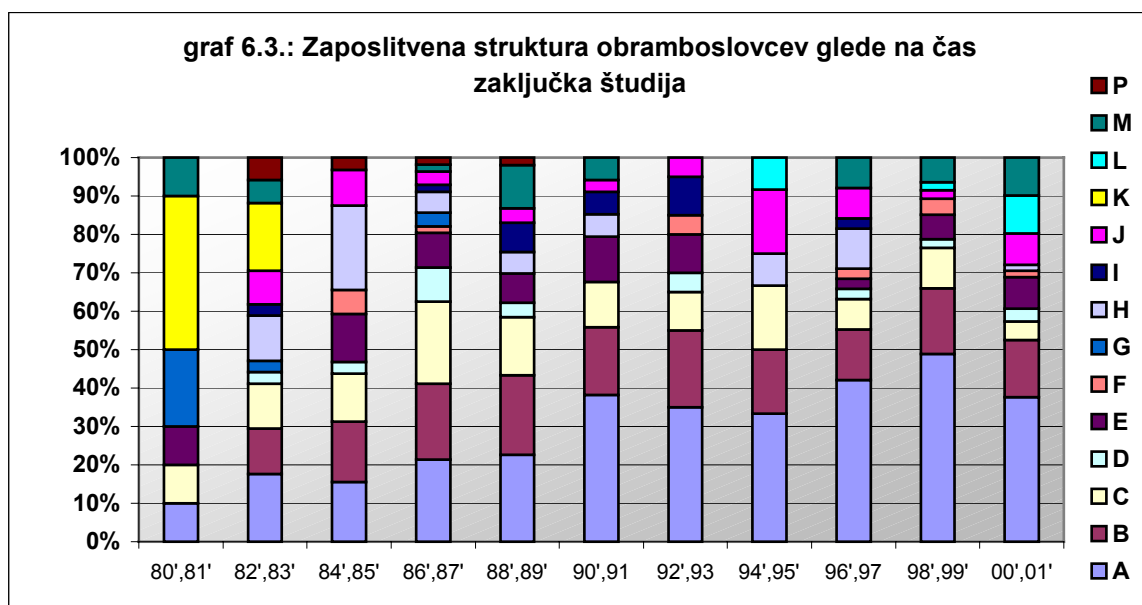
Dejansko pa je iz grafičnega prikaza razvidno, da želje študentov prvega letnika po zaposlitvi v Slovenski vojski presegajo ugotovljeno realno stanje (45%:32%), zaposlitev v civilnem delu MORS pa je po priljubljenosti malenkost nižja od dejanske situacije (27%:33%). Pri študentih četrtega letnika je opazno prav nasprotno. Želja po zaposlitvi v Slovenski vojski skoraj v celoti ustreza odstotku diplomantov obramboslovja, ki so v tej organizaciji zaposleni (29%:32%), medtem ko so želje po zaposlitvi v civilnem delu MORS zastopane v precej večji meri, kot kaže realno stanje (43%:33%). Odstotek želja po zaposlitvi drugje v državni upravi je pri obeh skupinah študentov približno enak, a opazno višji od zaposlitvene situacije obramboslovcev v teh strukturah (23%:22%:14%). Delo izven državne uprave (četrti kategorija) glede na zanemarljivo nizko zastopanost (5% in 6%), kot kaže, nikakor ni cilj tistih, ki se vpisujejo na obramboslovni študijski program, kljub temu pa se po diplomi v tej kategoriji zaposluje kar 21% obramboslovcev.

Zaključimo lahko, da cilji, načrti in želje študentov obramboslovja v veliki meri ne ustrezajo realnim zaposlitvenim razmerjem med diplomanti te študijske smeri. Predvsem so pričakovanja študentov po zaposlitvi dokaj strogo vezana na različne podsisteme nacionalnovarnostnega sistema, ki je sicer primarni, nikakor pa ne edini izmed družbeno-političnih sistemov, ki se po vsebini oziroma namenu ujemajo s področjem proučevanja obramboslovne vede. V praksi si diplomanti obramboslovja tako svoj kruh iščejo ne samo zunaj nacionalnovarnostnega sistema, ampak tudi izven drugih struktur državne oziroma javne uprave. Časi, ko je bil študij obramboslovja v prvi fazi namenjen izobraževanju kadrov za točno določen družbeni (pod)sistem, so torej resnično minili.

6.5. Zaposlitvena struktura diplomantov obramboslovja glede na leto zaključka študija

Rezultati in analize empirične raziskave zaposlovanja obramboslovcev, ki so bile opravljene v dosedanjih točkah šestega poglavja, so temeljile na vzorčni populaciji kot celoti, saj je to ustrezalo naravi iskanih odgovorov. V nadaljevanju pa se pojavljajo nova vprašanja, ki zahtevajo notranjo delitev proučevanje populacije, kar sama raziskava tudi omogoča. Zanimivo bi bilo namreč ugotoviti, kakšne so razlike v zaposlitveni strukturi med tistimi, ki so diplomirali pred dvajsetimi ali več leti in drugimi, ki so študij končali ob samem koncu tisočletja v drugih časih in tudi v drugi državni tvorbi. Podatki o slednjih bi še bolj jasno odražali trenutno stanje zaposlovanja obramboslovcev po končanem študiju, pregled po letih diplome pa bi omogočal določitev trenda sprememb zaposlitvenih razmerij med posameznimi kategorijami.

Zaradi dejstva, da število diplomantov po posameznih letih precej niha in je v nekaterih primerih zelo nizko, strukture zaposlovanja obramboslovcev ne bomo prikazali za vsako posamezno leto, ampak bomo v posamezni stolpčni prikaz združili diplomante dveh zaporednih let. To bo ob večji relevantnosti podatkov omogočilo tudi enostavnejši pregled nad rezultati, hkrati pa ne bo šlo v škodo raziskavi, saj se predvidene spremembe med razmerji dogajajo na daljši rok, kot sta dve leti.

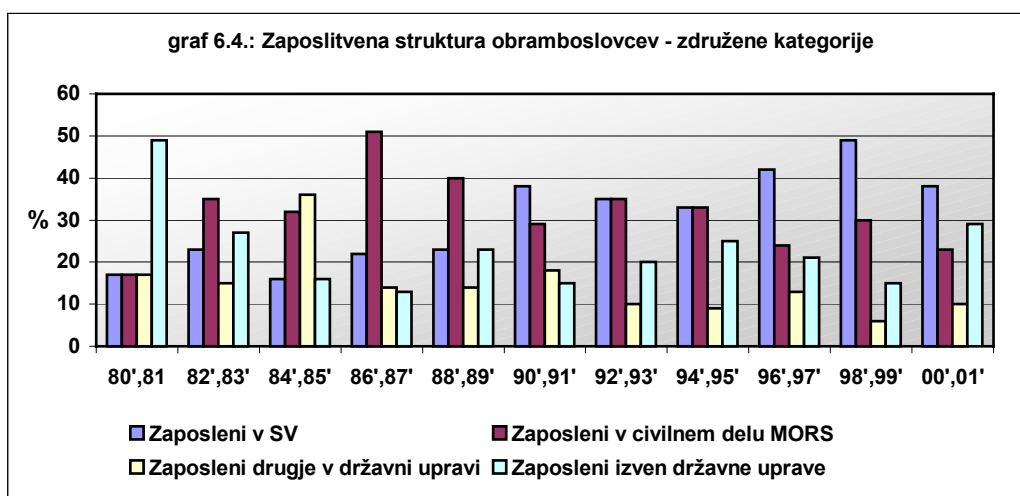
78

⁷⁸ Kategorije pri grafu 6.3. znova ustrezajo osnovnim, ki so obrazložene v točki 6.2.

Najbolj očitna ugotovitev, ki se ponuja po pregledu grafičnega prikaza št. 6.3., je generacijski trend naraščanja zaposlovanja v Slovenski vojski. Medtem ko se delež prvih generacij diplomantov, ki svoje delo opravljajo v sklopu slovenskih oboroženih sil v glavnem giblje med 10 in 20 odstotki, se pri mlajših generacijah iz preloma stoletja dvigne krepko čez 30 in celo 40 odstotkov. Takšna porazdelitev je pričakovana, saj je med prvimi generacijami diplomantov obramboslovja že kar nekaj upokojenih, pa tudi takih, ki so v poznih srednjih letih namesto vojaške suknje morda raje oblekli suknjič in kravato ter se oprijeli fizično nekoliko manj zahtevnih administrativnih in drugih uradniških poslov, pa tudi bolj plačanih vodstvenih civilnih služb. To navsezadnje potrjuje močna zastopanost kategorij te vrste pri generacijah prvih desetih let, med katerimi najdemo predvsem nadpovprečno število tistih, ki se zaposlujejo v upravah in izpostavah MORS za obrambo in pa v delih državne uprave, ki ne spada pod MORS in MNZ, lepa razmerja pa dosejata tudi kategoriji B z zaposlenimi v (centralnem) upravnem delu MORS in kategorija G, ki v prvih dveh stolpcih združuje vseh pet obramboslovcev-politikov.

Ugotovili smo, da po eni strani delež zaposlenih v Slovenski vojski z novimi generacijami raste, po drugi strani pa se odstotki zaposlenih v civilnih službah MORSa, MNZ in javne uprave nasploh vse bolj znižujejo, pogosteje pa se pojavljajo kategorije J, ki označuje zaposlene v gospodarstvu in privatnem sektorju, M, ki združuje tiste, ki ne sodijo v nobeno drugo kategorijo in pa L, kamor spadajo brezposelni.

Če vse te skupine ponovno združimo v skladu z Čelesnikovo kategorizacijo, dobimo naslednji prikaz.⁷⁹

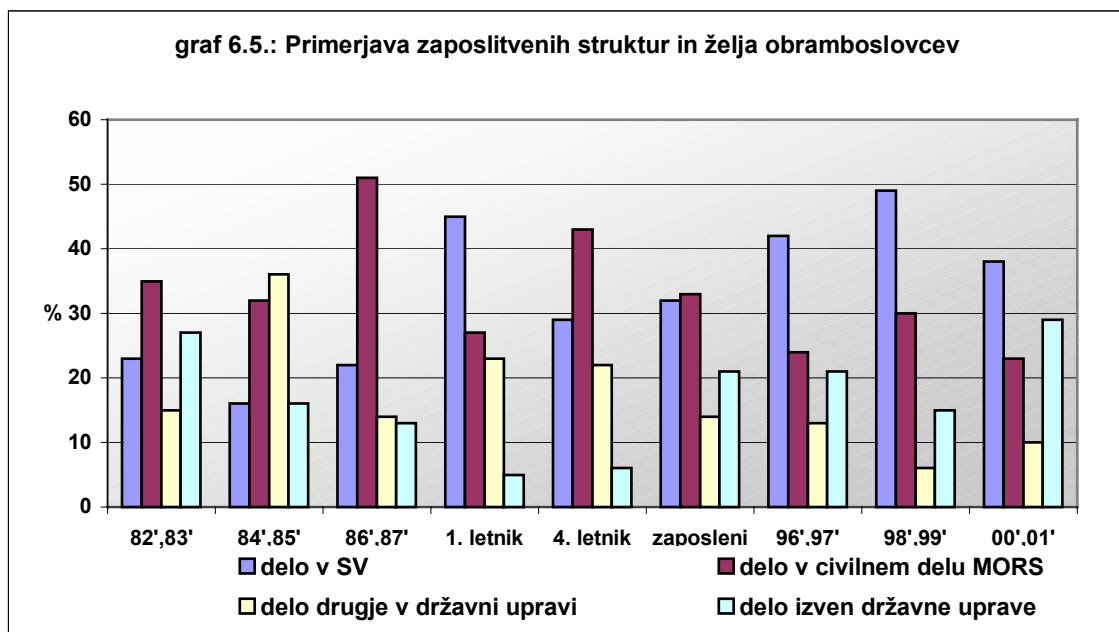

⁷⁹ kategorije združujemo enako kot pri grafu 6.2. (A-A, B-BCD, C-EH, D-ostalo (brez upokojen. in pokojnih)).

Grafični prikaz številka 6.4. kljub združenim kategorijam (in izločitvi upokojencev ter nezaposlenih) potrjuje ugotovitve iz rezultatov predhodnega grafa. Zdi se le, da je kategorija »zaposleni izven državne uprave« enakomerneje razporejena med vsemi generacijami obramboslovcev, kar je posledica dejstva, da vanjo po Čelesnikovi kategorizaciji sodijo tako zaposleni v lokalni samoupravi, politiki, kot zaposleni v gospodarstvu, privatnem sektorju in drugje ter brezposelni. Kakšne so generacijske spremembe med razmerji v skupinah, ki tukaj spadajo v skupno kategorijo, smo ugotovili že pri grafu 6.3..

Pregled porazdelitev razmerij med zaposlitvenimi kategorijami glede na leto zaključka študija, ki je razviden iz grafov 6.3. in 6.4., ponuja še eno zanimivo primerjavo. Če smo pod točko 6.4. ugotovili, da je dejanska zaposlitvena struktura diplomantov obramboslovja nekje vmes med željami študentov prvega in četrtega letnika te smeri, lahko sedaj te spremenljivke primerjamo še z zaposlitvenimi razmerji nekaj prvih in nekaj zadnjih generacij diplomantov obramboslovja.⁸⁰

Vir 4. in 5. stolpčnega prikaza: Čelesnik 2001:33

V takšni primerjavi je zelo dobro vidno, da se razmerja med prvima dvema kategorijama⁸¹ med različnimi stolpčnimi prikazi marsikje ujemajo. Tako so stolpci zgodnejših generacij diplomantov s tega vidika izredno podobni stolpcu zaposlitvenih želja študentov četrtil letnikov, stolpci zadnjih generacij obramboslovcev pa sovpadajo s stolpcem zaposlitvenih želja obramboslovcev-brucev. Tako smo dobili zanimivo situacijo, v kateri se diplomanti

⁸⁰ V primerjavo je vključena druga, tretja, četrta in pa zadnje tri skupine iz grafa 6.4.. Prva skupina z diplomanti iz let 1980 in 1981 ni vključena, ker po izločitvi upokojenih vsebuje razmeroma majhno število posameznikov.

⁸¹ Ki sta za nas vendarle nekoliko pomembnejši kot ostali dve.

zadnjih let zaposlujejo izredno podobno, kot bi si to želeli študentje, ki jih od diplome ločijo še najmanj štiri leta študija, med tistimi, ki pa so že na pragu vstopa na trg delovne sile, pa zaposlitvene želje ustrezajo razmerjem diplomantov, ki so študij zaključili pred več kot desetletjem in so v tem času po večini zamenjali mnogo delovnih mest in položajev. Takšna situacija je na nek način kontradiktorna in je verjetno glavni vzrok za nezadovoljstvo študentov četrtih letnikov s svojim študijskim programom, kar v svoji diplomski nalogi ugotavlja Čelesnik (2001:55).

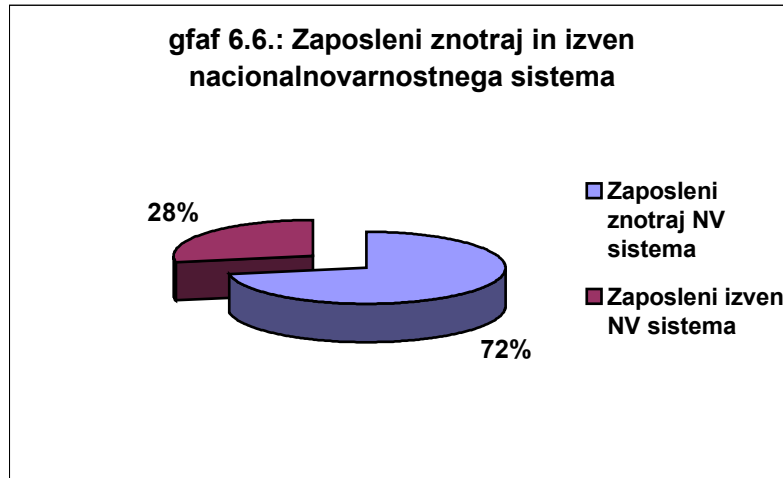
6.6. Diplomanti obramboslovja znotraj in izven okvirov nacionalnovarnostnega sistema Republike Slovenije

Čeprav sodobna obrambno-varnostna problematika kot predmet proučevanja obramboslovja nikakor ni vpeta v okvirje enega samega družbenopolitičnega sistema, pa rezultati empirične raziskave zaposlovanja obramboslovcev potrjujejo domnevo, da je slovenski nacionalnovarnostni sistem glavni odjemalec obramboslovnih kadrov. Zato je v zadnjem delu te analize vendarle potrebno vsaj na grobo določiti, kakšno je dejansko razmerje med diplomanti obramboslovja, ki so zaposleni znotraj okvirov nacionalnovarnostnega sistema Republike Slovenije, in tistimi, ki jih je poklicna pot vodila v druge družbenopolitične sisteme, mnogokrat pa tudi izven njihovega strokovnega področja.

Opisano nalogo pa nam gotovo otežujejo nekatere okoliščine, ki smo jih v prejšnjih točkah že omenjali. Natančne meje različnih družbenih sistemov je zaradi njihove kompleksnosti in prepletenosti izredno težko definirati in nacionalnovarnostni sistem pri tem ni nobena izjema. Drugi problem pa izhaja iz situacije, v kateri določene zaposlitvene kategorije iz naše raziskave sicer lahko razvrstimo »znotraj« ali »izven« sistema, ker se z njim vsebinsko v celoti ujemajo. Nekatere izmed njih, kot so npr. kategorije E, G, H, I in tudi J, pa združujejo tako posameznike, ki delajo na obrambo-varnostnem področju, kot tiste, ki z njim nimajo nobene zveze.⁸² Zaradi tega je v teh primerih potrebno z natančnim vpogledom v navedene kategorije določiti tiste, ki so zaposleni v okviru nacionalnovarnostnega sistema, ob tem pa se opreti na institucije vseh treh temeljnih elementov sistema,⁸³ katere smo predstavili v petem poglavju. Iz prikaza bomo tokrat izključili upokojene, brezposelne in pokojne.

⁸² Tako npr. kategorija E združuje vse delavce v okviru MNZ in ne loči med tistimi, ki delujejo na varnostnem področju (v institucijah iz petega poglavja) in drugimi, ki delajo na drugih področjih, ki jih pokriva MNZ.

⁸³ Obrambni podsistem, varnostni podsistem in podsistem Zaščite in reševanja.

Med aktivno zaposlenimi diplomanti obramboslovja jih torej nekaj več kot sedemdeset odstotkov svoje delo opravlja v institucijah nacionalnovarnostnega sistema RS. Skoraj trideset odstotkov obramboslovcev pa je zaposlenih izven institucionalnih okvirov, ki smo jih podrobneje spoznali v petem poglavju. To pa še ne pomeni, da niso mnogi od njih z obrambno varnostnim področjem tesno povezani. Tako na primer trije obramboslovci – poslanci Državnega zbora Republike Slovenije s svojim strokovnim znanjem in izkušnjami nedvomno vplivajo na različne segmente oblikovanja obrambno-varnostne politike, še posebej pa ima to možnost obramboslovec, ki opravlja delo Direktorja urada predsednika Vlade RS. Obramba in varnost sta glavni raziskovalni področji zaposlenim na Katedri za obramboslovje pri Fakulteti za družbene vede. Obramboslovci – novinarji v medijskih hišah katerim pripadajo, v glavnem pokrivajo področje obrambno-varnostne problematike. Tudi tisti obramboslovci, ki so v časih prejšnje države splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito poučevali v srednješolskih programih in so v šolstvu ostali tudi po osamosvojitvi, v okviru drugih predmetov gotovo predavajo tudi določene vsebine iz obrambno-varnostnega področja. Vendar pa večina med temi osemindvajsetimi odstotki s stroko, v kateri so se izobrazili, nima nikakršne zveze. Ali so se za povsem drugo poklicno pot odločili sami, ali pa so jih v to potisnile neugodne kadrovske, družbene, politične ali kakšne druge razmere, pa je že povsem novo vprašanje.

6.7. Predstavitev nekaterih vidnejših diplomantov obramboslovja

V ozadju predstavljenih statističnih prikazov in kategorij seveda stojijo konkretna imena posameznih diplomantov obramboslovja, z različnimi, predvsem pa specifičnimi poklicnimi potmi. Profesionalne ambicije nekaterih niso presegle ciljnih kadrovskih zahtev, ki jih je v osnovi definiral še zakon o SLO in DS, kar nekaj obramboslovcev pa je v svoji karieri preseglo te okvire in mnogi med njimi so na takšen in drugačen način zaznamovali tudi strokovno, politično in javno življenje v Sloveniji. S tega vidika lahko med vidnejše diplomante obramboslovja gotovo uvrstimo Janeza Janšo, Jelka Kacina, dr. Antona Grizolda, Ladislava Lipiča, dr. Ljubico Jelušič, dr. Marjana Malešiča, Andreja Podvršiča in mnoge druge.⁸⁴

Janez Janša

Po mnenju večine političnih analitikov sodi Janez Janša v ožji vrh najpomembnejših slovenskih političnih osebnosti zadnjih dvajsetih let. V svoji karieri je bil Janša praktično že vse – viden član ZSMS, disident, mirovnik, politični zapornik, junak osamosvojitvene vojne, obrambni minister, vodja političnega bloka itd. Diplomiral je v tretji generaciji obramboslovcev leta 1982 in se zaposlil kot pripravnik v Republiškem sekretariatu za obrambo. Konec tega leta je postal predsednik komisije za SLO in DS v okviru Zveze socialistične mladine Slovenije (ZSMS), vendar je zaradi objav kritičnih ocen na račun razmer v takratni JLA padel v nemilost oblasti in izgubil položaje ter službo. S kritičnimi analizami tako vojaškega, kot enopartijskega političnega sistema je nadaljeval v različnih tiskanih občilih, kot sta Časopis za kritiko znanosti in Mladina. Maja 1988 ga je po eni takšnih objav

⁸⁴ Navajamo še nekaj v stroki ali javnosti opaznejših diplomantov obramboslovja (po abecednem redu), (op.: zaradi pogostega menjavanja služb in funkcij so nekateri podatki lahko že zastareli): **dr. Zvonimir Bratun** – inšpektor MORS in predavatelj na Katedri za obr., **dr. Maja Garb** – asistentka na Katedri za obr., **Zoran Klemenčič** – šef OVS, **brigadir mag. Viktor Krajnc** – namestnik poveljnika GŠ SV, **Vojko Kuzma** – odpravnik poslov na veleposlaništvu v BiH, **Uroš Krek** – podsekretar na MORS, **mag. Zoran Krunic** – predavatelj na VPVŠ, **dr. Milan Jazbec** – državni sekretar na MORS, **dr. Igor Kotnik-Dvojmoč** – državni podsekretar na MORS in predavatelj na Katedri za obr., **Damjan Lah** – direktor Urada predsednika vlade RS, **dr. Darko Lubi** – vodja kabineta obrambnega ministra in predavatelj na Katedri za obr., **Majdar Ante** – direktor ljubljanskega sejma, **Dorjan Maršič** – poslanec Državnega zbora RS, **podpol. mag. Mitja Miklavec** – vojaški ataše RS v Italiji, **mag. Milan Pirman** – predsednik uprave javnega sklada RS za regionalni razvoj, **mag. Iztok Prezelj** – asistent na Katedri za obr., **Robert Škrjanc** – novinar Radia Slo, **Janez Sodrznik** – Občinski svetnik MOL in predsednik SZ LJ., **dr. Stojan Sorčan** – zaposlen na Min. za šolstvo, znan. In šport, soustanovitelj Mirovnega inštituta, **mag. Andrej Sotlar** – asistent na VPVŠ, **Mirko Stopar** – asistent na VPVŠ, **dr. Vinko Vegič** – asistent na Katedri za obr., **Branko Vrabc** – opazovalec OVSE na Kosovu, **Bojan Trnovšek** – podsekretar na MNZ. (podatki so iz konca leta 2002). Na podiplomskem študiju obramboslovja je magistriralo in doktoriralo še nekaj v stroki in javnosti bolj znanih ljudi, ki pa so diplomanti drugih smeri in programov. Najvidnejša med njimi sta **dr. Andrej Anžič** – docent na VPVŠ in pomočnik generalnega direktorja policije in **dr. Tomaž Čas** – sekretar na MORS.

Služba državne varnosti aretirala z obtožbo o izdaji vojaške skrivnosti in naslednja dva meseca je preživel v samici vojaškega zapora na Metelkovi.⁸⁵ Tako se je pričel znani proces proti četverici, ki je aktiviral izredno velik krog družbeno-kritične javnosti in sprožil množične demonstracije, ki so pozneje prerasle v težnjo po spremembah družbenopolitične ureditve v smeri večstrankarskega sistema. Kljub množičnim protestom je bil Janša pravnomočno obsojen na 18 mesecev zapora, a je bil po tretjini odslužene kazni pod pritiskom javnosti izpuščen na svobodo.

Že v začetku leta 1989 je Janša sodeloval pri ustanovitvi Slovenske demokratične zveze (SDZ), na listi katere je bil leta 1990 izvoljen za poslanca in je po volilni zmagi koalicije Demos stopil v vlado kjer je prevzel mesto ministra za obrambo. Na tem položaju je v burnih letih vse večjih konfliktov med državami nekdanje jugoslovanske federacije z nekaterimi sodelavci skrivoma organiziral t.i. Manevrsko strukturo narodne zaščite, ki je ob Teritorialni obrambi postala nosilka vojaškega odpora Slovenije ob osamosvojitvi. V vojnem času se je Janša izkazal kot odločen, preudaren in zanesljiv voditelj, ki je s svojo karizmo vlival zaupanje svojim vojakom in javnosti, zato ga mnogi še danes štejejo kot prvega človeka slovenske osamosvojitve.

Janša je ostal minister za obrambo vse do leta 1994, ko je bil zaradi objektivne odgovornosti odstavljen v razvpiti aferi Depala vas.⁸⁶ Po tem dogodku je kot predsednik Socialno demokratske stranke Slovenije (SDS) postal neformalni vodja slovenske opozicije. S konstantnimi ostrimi kritikami na račun vladajoče garniture, ki naj bi obvladovala vse vzvode slovenske demokracije in pravne države, si je v javnosti pogosto prislužil status radikalnega politika, kar mu je praktično onemogočalo, da bi se (razen kratkega obdobja v letu 2000)⁸⁷ znova povzpел na vejo izvršne oblasti. Kljub temu pa Janša ostaja trdno v sedlu slovenske politike, saj je stalen gost raznih lestvic priljubljenosti slovenskih politikov, na katerih ponavadi zavzema najvišje mesto med politiki tako imenovane pomladne opcije.

V okviru svojega strokovnega področja je Janez Janša vseskozi poudarjal potrebo po majhni, racionalni in učinkoviti profesionalni Slovenski vojski, ki bo slonela na dobro izurjenemu in

⁸⁵ Ob njem sta bila aretirana še novinarja Mladine Ivan Boršner in David Tasič, urednik Franci Zavrl pa se je branil s prostosti.

⁸⁶ Pripadniki specialnih enot SV so marca 1994 odvzeli prostost sodelavcu policije v civilu Milanu Smolnikarju, kar naj bi po nekaterih interpretacijah pomenilo neupravičen poseg vojske v civilno sfero.

⁸⁷ V tem času (od junija do oktobra 2000) je znova prevzel vodstvo Ministrstva za obrambo RS.

opremljenemu posamezniku oziroma vojaku. V okviru strateških ciljev slovenske države na mednarodnem področju pa se je odločno zavzemal za mednarodno povezovanje oziroma vključitev Slovenije v zvezo NATO in EU.

Jelko Kacin

Drugi obramboslovec, ki je odigral pomembno politično vlogo v kratki zgodovini samostojne slovenske države, je gotovo Jelko Kacin. Diplomiral je v drugi generaciji obramboslovcev leta 1981 kot sedmi do takrat, po nekaterih virih pa celo kot prvi redni študent.⁸⁸ Po diplomi se je zaposlil v občini Kranj, v času vladavine Demosa je postal najprej namestnik republiškega sekretarja za obrambo, aprila 1991 pa je prevzel funkcijo ministra za informiranje. Na tem položaju se je še posebej izkazal v času vojne za Slovenijo, ko je z izrednimi retoričnimi nastopi domači javnosti znal na pozitiven način predstaviti mnogokrat črnogleda realna dejstva, svetu pa Slovenijo prikazati kot majhno in miroljubno državo, ki je žrtev poskusa ohranitve zadnjega komunističnega režima na evropskem geografskem območju.

Z visokim političnim kreditom iz časa osamosvojitve je Kacin leta 1992 kandidiral za predsednika republike Slovenije, kjer je s 7.29% zasedel tretje mesto za Milanom Kučanom in Ivom Bizjakom. Po odstavitvi Janeza Janše s položaja obrambnega ministra leta 1994 je kot član LDS kot drugi obramboslovec in tudi kot drugi slovenski obrambni minister prevzel vodenje tega resorja vse do leta 1997. Od takrat že drugi mandat deluje kot poslanec Državnega zbora RS, kjer opravlja tudi funkcijo predsednika odbora za mednarodne odnose in je član skupnega pridružitvenega odbora z Evropskim parlamentom ter član slovenske delegacije v parlamentarni skupščini Sveta Evrope. S svojim delovanjem tako na domačem kot mednarodnem področju je mnogo pripomogel k uspešnem procesu vključevanja Slovenije v EU in zvezo NATO.

Dr. Anton Grizold

Če za Janeza Janšo in Jelka Kacina velja, da sta si svoj vpliv, ugled in položaje pridobila s prodornima političnima karierama, pa dr. Grizold sodi med tiste, ki so svojo kariero v prvi vrsti posvetili strokovno-znanstvenemu delu. Kljub temu poznanstvo med tremi dosedanjimi »obramboslovnimi« ministri za obrambo sega že v študijske čase, še posebej med Grizoldom

⁸⁸ Spletna stran LDS, <http://www.lids.si/ljudje/default.asp?nodeID=13&osebaID=15&enotaID=1> (31.3.03).

in Kacinom, ki sta bila sošolca in tudi prijatelja. Grizold je brez padca na kateremkoli izpitu diplomiral leta 1981, štiri leta pozneje pa magistriral na temo Sodobni vojaškoindustrijski kompleks. Po magistrskem študiju je odšel na izobraževanje v ZDA, kjer je sodeloval z univerzami Maryland, Tafts, New Mexico, George Washington, Yale, Stanford in Georgetown. Po doktoratu⁸⁹ v letu 1989 je prevzel vodenje Katedre za obramboslovje in se nasploh uspešno vzpenjal po hierarhični lestvici zdajšnje FDV vse do naziva rednega profesorja. Do odhoda v politiko leta 2000 je aktivno sodeloval na mnogih funkcijah v okviru FDV in Katedre za obramboslovje in bil nosilec številnih znanstveno-raziskovalnih projektov.

Leta 2000 je dr. Grizold le odgovoril na izziv vodenja obrambnega sistema države ter sprejel ponujeno funkcijo obrambnega ministra. Ureditve skoraj kaotičnih razmer v obrambnem resorju se je lotil s sproženjem procesa temeljite reorganizacije Slovenske vojske in celotnega obrambnega sistema, ki bo racionalen, učinkovit in nasploh primerljiv s podobnimi sistemi v zahodno evropskih državah. Nekoliko pod pritiskom politike je začel z naglim prehodom iz naborniškega na poklicni način popolnjenja slovenskih oboroženih sil in se pri tem naslonil na proces vključevanja Slovenije v NATO, ki ga je vseskozi odločno zagovarjal. Razmeroma velika referendumska podpora temu projektu je kljub pogostim javnim kritikam na njegov račun gotovo tudi njegova politična in strokovna zmaga.⁹⁰

Generalmajor Ladislav Lipič

Ladislav Lipič je v širši javnosti postal znan po sprejetju funkcije načelnika Generalštaba Slovenske vojske. Njegova vojaška kariera se je začela leta 1977 v Teritorialni obrambi. Diploma iz obramboslovja leta 1990 mu je odprla vrata na višje položaje v TO in že isto leto je postal pomočnik poveljnika za zaledje v Vzhodnoštajerski pokrajini. Poveljstvo na TO v tej pokrajini je prevzel leta 1994, tri leta pozneje pa je postal načelnik oddelka za logistiko Slovenske vojske. Leta 1998 je pridobil osebni čin brigadirja Slovenske vojske, po premestitvi brigadirja Iztoka Podbregarja na položaj državnega sekretarja MORS leta 2001 pa ga je obrambni minister dr. Anton Grizold imenoval za načelnika Generalštaba Slovenske vojske.

⁸⁹ Naslov doktorske disertacije dr. Antona Grizolda je »Militarizem in vojaškoindustrijski kompleks ZDA«

⁹⁰ Na referendumu o članstvu Slovenije v zvezo NATO 23. marca 2003 je 66% udeležencev referendumu potrdilo dolgoročno slovensko strateško politiko vključevanja v Evro-atlantske integracije. (Za članstvo v EU je glasovalo 91% volivcev).

Dr. Ljubica Jelušič

Danes mednarodno ugledna strokovnjakinja na področju civilno-vojaških odnosov in izredna profesorica na FDV dr. Ljubica Jelušič je na takratnem študiju SLO in DS diplomirala leta 1985 kot skupno sedeminšestdeseta po vrsti in kot četrta predstavnica ženskega spola. Podiplomsko študijsko pot je nadaljevala z zagovorom magistrske naloge le tri leta kasneje in z doktorsko disertacijo na tematiko »Legitimnost vojaštva sodobnih držav« leta 1992. Kot dolgo časa edina ženska z doktoratom obramboslovne smeri⁹¹ se v znanstveno-pedagoškem procesu ukvarja predvsem z vprašanji legitimnosti sodobnega vojaštva, civilno-vojaškimi razmerji, statusom in vlogo žensk v oboroženih silah sodobnih družb, obrambnim prestrukturiranjem in konverzijo, s sodelovanjem Slovenije v mirovni misijah in z odnosom javnosti do vojske ter obrambno-varnostne problematike nasploh.⁹²

Dr. Marjan Malešič

Podobno kot dr. Ljubica Jelušič tudi dr. Malešič izhaja iz šeste generacije obramboslovcev (1985), ki je dala kar tri doktorje in enega magistra obramboslovja.⁹³ V svojem raziskovalnem delu se je usmeril predvsem na nevojaške oblike ogrožanja varnosti in leta 1994 doktoriral na temo »Civilna obramba sodobnih držav«. Danes kot izredni profesor na Katedri za obramboslovje predava teme iz nevojaške varnosti, analizo varnostne in obrambne politike in ekološke vidike varnosti, v svojih raziskavah pa proučuje tudi krizno upravljanje in vodenje, javno mnenje o varnostnih vprašanjih in evropsko varnost ter njene strukture.

Andrej Podvršič

Andrej Podvršič si je mesto med obramboslovno elito (ki jo tukaj podrobneje predstavljamo) zagotovil predvsem kot nekdanji vodja drugega represivnega aparata države, ki za razliko od vojske skrbi za notranji red, mir in varnost države. Podvršič je iz obramboslovja diplomiral leta 1996. Z mesta svetovalca predsednika vlade za notranje zadeve se je leta 1999 povzpел na funkcijo generalnega direktorja policije, ki jo je opravljal do zamenjave Drnovškove vlade leta 2000. V sklopu kadrovskih zamenjav t.i. Bajukove vlade je mesto prvega policaja prepustil Marku Pogorevcu, sam pa je bil imenovan za generalnega konzula Slovenije v New Yorku.

⁹¹ V letu 2002 se ji je med skupno dvanajstimi doktorji obramboslovja pridružila tudi asistentka na Katedri za obramboslovje dr. Maja Garb.

⁹² Spletna stran FDV, <http://www.fdv.uni-lj.si/osebne/Jelusic.htm> (6.4.2003), Jelušič (1997); Malešič (ur.) (2002): Nacionalna in mednarodna varnost, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.

⁹³ Ob dr. Ljubici Jelušič in dr. Marjanu Malešiču sta v tej generaciji diplomirala tudi dr. Darko Lubi, in mag. Zoran Krunič.

7. ZAKLJUČNE UGOTOVITVE IN VERIFIKACIJA HIPOTEZ

Obramboslovni študijski program, ki se na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani pod različnimi nazivi in imeni izvaja že skoraj trideset let, je v tem času doživel mnoge razvojne spremembe, med drugim tudi na kadrovskem področju. V prvih desetih letih njegovega obstoja je bilo zagotavljanje kadrov za točno določen varnostni podsistem velikega družbenopolitičnega sistema celo njegova primarna in najpomembnejša naloga. Študentje takratnega študijskega programa Splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite so ob vpisu urnika za prvi letnik v sveže natisnjene indekse natanko vedeli, kam gredo in kakšna je pot do tega cilja. Nekateri med njimi so postali profesorji, drugi referenti za obrambo ali civilno zaščito, tretji pa častniki v enotah Teritorialne obrambe in tudi JLA.

Tesna navezanost študija obramboslovja na samoupravno socialistično družbeno ureditev je ob padcu komunizma in uvedbi kapitalističnega družbenega sistema s seboj v grob skoraj potegnila tudi obramboslovni študijski program.⁹⁴ Naslonitev na raziskovalno-znanstveno komponento in pa porajajočo se splošno družbeno zahtevo po vzpostavitvi lastnega obrambno-varnostnega sistema samostojne slovenske države je študiju omogočilo preživetje v najbolj kriznih časih, ko mu je bila splošna družbena klima izredno nenaklonjena, fluktacija potencialnih študentov pa velika.

Po nekaj letih životarjenja v samostojni Sloveniji si je obramboslovje povsem opomoglo. Sodobno, interdisciplinarno zastavljen študijski program obrambe in varnosti, ki je povsem ustrezal post-moderni univerzalni naravi pojma varnosti kot predmeta proučevanja, je kmalu pritegnil mnogo zanimanja med maturanti srednjih šol. Vsakoletni novi študentje pa ga v večini primerov še vedno dojemajo kot najbolj relevantno pot proti karieri vojaškega profesionalca in šele v letih študija spoznajo širok spekter znanj in potencialnih zaposlitev, ki naj bi jih izobrazba te smeri omogočala. Prav v tem je bistvo velikega preskoka v razvoju obramboslovja, saj je nekoč strogo kadrovsko definiran študij prerasel v program, ki omogoča in tudi proizvaja veliko disperzijo zaposlovanja svojih diplomantov med različne civilne in vojaške strukture sistema obrambe in varnosti, pa tudi širše.

⁹⁴ Kot se je zgodilo v Srbiji in na Hrvaškem.

Vendar pa optimistični pogled na disperzijo zaposlovanja obramboslovcev na žalost ne izvira le iz sodobne narave obramboslovnega študija. V grafičnih prikazih šestega poglavja je moč razbrati neskladje med zaposlitvenimi željami študentov tik pred diplomo in realnim zaposlovanjem, predvsem diplomantov zadnjih generacij. Čeprav so obramboslovci kot civilni strokovnjaki za obrambo strokovno usposobljeni za različne sisteme, ki delujejo v sodobnem družbenopolitičnem okolju, pa svojo poklicno pot še vedno v prvi vrsti vidijo znotraj institucij nacionalnovarnostnega sistema Republike Slovenije. Slednji tudi glede na rezultate raziskave ostaja primarni in večinski odjemalec obramboslovnih kadrov, vendar pa število skoraj tridesetih odstotkov obramboslovcev, zaposlenih izven nacionalnovarnostnega sistema, ne ustreza zaposlitvenim željam in predstavam študentov tega študijskega programa. Če ob tem še upoštevamo, da večina izmed omenjenih tridesetih odstotkov opravlja delo, ki dejansko ni v povezavi z njihovim strokovnim področjem, se upravičeno postavlja vprašanje, ali je disperzija zaposlovanja resnično posledica »širjenja obzorij« ali pa so diplomanti obramboslovja v raznovrstno zaposlovanje na nek način prisiljeni. S tega vidika se zdi, da se bo zavest o raznovrstnosti zaposlovanja kadrov obramboslovne smeri morala v večji meri utrditi tako v slovenskem družbenem okolju, kot hkrati tudi pri obramboslovcih samih.

Nacionalnovarnostni sistem Republike Slovenije pa kljub vsem razmišljanjem o sodobni raznovrstnosti obrambno-varnostne problematike ostaja v središču obravnave te diplomske naloge, saj igra primarno vlogo v poklicnih željah študentov in realnem stanju zaposlovanja diplomantov obramboslovja. Podrobnejši pregled organizacijske in kadrovske situacije v njegovih strukturah oziroma institucijah ni prinesel preveč spodbudnih ugotovitev. Če že ne za Slovensko vojsko, pa lahko vsaj za civilne strukture tako obrambnega, varnostnega in tudi sistema zaščite in reševanja trdimo, da so kratkoročne zaposlitvene možnosti razmeroma pesimistične. Vsi podsistemi nacionalnovarnostnega sistema se namreč prej kot s pomanjkanjem srečujejo z viški zaposlitvenega kadra, ki je ob tem v mnogih primerih še pomanjkljivo izobražen. V skladu s trendi racionalizacije in krčenja stroškov delovanja birokratskega aparata države se tudi v omenjenih sistemih izvaja prestrukturiranje oziroma reorganizacija, katere posledica je tudi krčenje delovnih mest. Ta proces pa se ne izvaja na način odpuščanja že zaposlenih kadrov, čeprav v mnogih primerih ne ustrezajo predpisani izobrazbi, ampak s prerazporejanjem viškov v druge, tudi novo nastale, strukture oziroma službe s hkratnim principom nezaposlovanja novih, četudi ustrezno izobraženih, kandidatov. V primeru varnostnega sistema je za zaposlovanje obramboslovcev oteževalna okoliščina tudi

dejstvo, da ima le ta vzpostavljen lasten izobraževalni aparat, katerega diplomanti imajo prednost pri zaposlovanju v teh strukturah.

Z eno glavnih ugotovitev te diplomske naloge lahko torej potrdimo hipotezo, da je Slovenska vojska trenutno najbolj zanesljiva zaposlitvena varianta diplomantov obramboslovja. Takšna trditev sloni na prikazih strukture zaposlovanja diplomantov zadnjih let in je posledica ugotovljenih dejstev prejšnjega odstavka. Vendar pa nam podrobnejši vpogled v peto poglavje, kjer je predstavljen proces profesionalizacije Slovenske vojske s vsemi svojimi cilji in problemi, tudi v tem primeru kali optimistično sliko zaposlovanja v enotah naših oboroženih sil. Višek častniškega kadra in povsem neprimerno razmerje častnik:podčastnik:vojak⁹⁵ pri zaposlitvah daje prednost vojaškemu kadru, častniške službe pa se na leto popolni le s kakšnimi tridesetimi posamezniki, ki končajo Šolo za častnike v Centru vojaških šol Slovenske vojske. V tem programu se seveda po končanem študiju znajdejo tudi obramboslovci, vendar pa le ti v selekcijskem postopku povsem enakovredno kandidirajo z diplomanti drugih visokih in univerzitetnih programov. Prednost in večino mest na šolanju zasedejo štipendisti MORS, med katerimi pa so ob obramboslovcih znova tudi študentje drugih, predvsem tehničnih fakultet.

Kratkoročna zaposlitvena situacija diplomantom obramboslovja v okviru institucij nacionalnovarnostnega sistema RS tako nikakor ni naklonjena. Prav v tem smislu preseneča izredno zanimanje za obramboslovje med srednješolsko mladino, saj se po mnenju mnogih mladi radi odločajo za študij, ki jim po diplomi omogoča zanesljivo in dobro plačano delovno mesto. Možni razlagi tega fenomena sta dve. Ali zgornja trditev enostavno ne drži, ali pa so kandidati za študij obramboslovja pomanjkljivo osveščeni o študiju in zaposlitvenih možnostih, ki jih diploma te smeri nudi.

Po mojem mnenju je pravo resnico potrebno poiskati nekje med obema variantama. Postavka, da je mladim glavno vodilo pri vpisu na fakulteto zanesljiva zaposlitev z odprtimi možnostmi za bliskovito kariero in dobrim zaslužkom, nikakor nima tako velikega pomena, kot ji ga radi pripisujejo. Če bi bilo tako, bi se z velikim zanimanjem in obilico kandidatov srečevali predvsem tehnični študiji, saj je zaradi razmeroma hitrega tehnološkega družbenega razvoja in velikega pomanjkanja ustreznih kadrov velika izbira, dobra plača in bogata kariera

⁹⁵ Slednje je sicer posledica razmeroma hitrega prehoda na poklicni sistem popolnjevanja slovenskih oboroženih sil.

z diplomo naravoslovnih ved zagotovljena. Danes pa se s hudim navalom in viškom kandidatov srečujejo predvsem družboslovne fakultete, diploma katerih pa zaradi hude konkurence in omejenega števila delovnih mest nikakor ne zagotavlja zanesljive zaposlitve po končanem študiju.

Po drugi strani pa se posamezni študijski programi gotovo ne branijo velikega zanimanja za njihovo izobraževalno področje, saj jim to omogoča možnost selekcije in pridobitev kvalitetnega kadra, ki v študijskem procesu in tudi po njem ne bo samo prejemnik, ampak tudi oddajnik pridobljenega znanja, s čemer bo prispeval k nadaljnjemu razvoju proučevane vede in morda tudi večji kvaliteti samega študija. Menim, da podobno velja tudi za obramboslovje. Nekoliko slabše možnosti zaposlovanja tako gotovo niso glavna točka promocije študijskega programa politologije-obramboslovja na informativnih dnevih in navsezadnje, dejansko do sedaj to področje niti ni bilo raziskano oziroma se vsaj deset let z njim nihče ni pretirano ukvarjal.

Na tej točki se lahko vrnemo k vprašanju relevantnosti študija, ki nikakor ne sme biti sam sebi namen. Ali bi glede na število vpisanih in tistih, ki študij končajo na eni strani in domnevno pesimistično zaposlitveno situacijo, ki izhaja iz uradnega stanja na drugi, lahko dejali, da je s tega vidika vprašljiva relevantnost obramboslovja? Po mojem mnenju ne, za kar navajam naslednje tri trditve.

Čeprav ne moremo zaobiti dejstva, da je uradno kratkoročna zaposlitvena situacija za diplomante obramboslovne smeri pesimistična, pa nam podrobnejši pogled v grafične prikaze šestega poglavja ponuja zanimivo ugotovitev – da je število obramboslovcev, ki so bili v času raziskave brez službe, skoraj zanemarljivo. Nekaj več, oziroma večina jih je med tistimi, ki so študij končali v letu 2001, ti pa so na trgu delovne sile prisotni razmeroma kratek čas in predpostavimo lahko, da je njihovo iskanje zaposlitve še v začetni fazi. Če ob tem pomislimo še na razmeroma veliko število diplomantov v zadnjih letih, ugotovimo, da je število tistih, ki so našli zaposlitev tako v Slovenski vojski, kot tudi v civilnem sektorju katerega od treh podsistemov nacionalnovarnostnega sistema, vseeno razmeroma lepa. To pa nekoliko namiguje na dejstvo, da mimo pesimistične uradne situacije vendarle obstajajo nekatere poti, ki omogočajo zaposlitev ljudem s primerno izobrazbo na za to primernih delovnih mestih. Če temu ne bi bilo tako, bi bilo nezaposlovanje obramboslovcev trajnejše narave, kar bi naša empirična raziskava nedvomno zaznala.

V drugi točki bi opozoril, da pri proučevanju zaposlovanja diplomantov obramboslovja vseskozi govorimo v glavnem o sedanjosti, tudi o preteklosti, dejansko pa se nismo dotaknili prihodnosti. Bolje strokovno izobražen in razmišljujoč bralec je v dosedanem delu naloge zagotovo tudi opazil, da smo pojem varnosti, ki je predmet proučevanja obramboslovja, skoraj ves čas obravnavali skozi prizmo nacionalnovarnostnega sistema Slovenije, medtem ko se danes nacionalna varnost vse bolj udejanja in zagotavlja tudi skozi povezave in zaveznitva v mednarodnem okolju. V našem primeru gre za vključevanje Slovenije v Evropsko Unijo in zvezo NATO, ki bo, podobno kot na mnoga druga, močno vplivala tudi na področje zagotavljanja ustrezno izobraženih kadrov, kjer pa bodo diplomanti politologije, smeri obramboslovje, gotovo odigrali svojo vlogo.⁹⁶

Prihodnost bo na zaposlovanje obramboslovcev tako pozitivno vplivala na dva načina. Najprej bo v nekem daljšem časovnem obdobju prišlo do množičnega upokojevanja tistih kadrov v institucijah nacionalnovarnostnega sistema, ki izvirajo še iz časov obsežnega sistema SLO in DS, ter tistih, ki so ob potrebah pri osamosvajanju Slovenije zasedli mnoga odgovorna častniška in tudi uradniška mesta kljub mnogokrat nezadovoljivi izobrazbi. Takrat bo sistem naenkrat potreboval večje število dobro izobraženih in strokovnih kadrov, ki bodo dvignili organiziranost in kvaliteto njegovega delovanja na višjo raven. Tudi članstvo Slovenije v NATO in EU bo odprlo delovna mesta v institucijah teh organizacij ter istočasno sprostito nekatera delovna mesta doma v Sloveniji. In če v opisanih situacijah odgovorni ne bodo sami kot prvi in najpomembnejši selekcijski kriterij pri izbiri kandidatov za ta delovna mesta postavili strokovno usposobljenost, znanje in izkušnje, bodo to od Slovenije povsem zanesljivo zahtevali njeni novi zavezniki. Diplomanti obramboslovja bodo s tega vidika gotovo izpolnjevali postavljena pričakovanja.

V zadnji točki pa relevantnost obramboslovja in njegov doprinos k sodobni, demokratični in razviti družbi samostojne slovenske države, potrjujejo številni njegovi diplomanti. Mnogi med njimi so igrali ključne vloge v časih, ki jih bo zgodovina nedvomno določila kot prelomne trenutke slovenskega naroda. Ti so se za vedno zapisali v zgodovinske učbenike prihajajočih slovenskih rodov, ki bodo svobodo in samostojnost uživali, upajmo, da tisočletja.

⁹⁶ Zaposlitvene možnosti, ki jih bosta odprla vključitev Slovenije v EU in NATO do sedaj niso bile obravnavane, ker je ta naloga nastajala prav v času, ko so bila vprašanja o (ne)pridružitvi obema zvezama še vedno odprta in obenem glavna tarča težkih polemik o prihodnosti naše države. Prav tako pa ti dve organizaciji do sedaj nista zaposlovali obramboslovnih kadrov, kot tudi ne OZN ali OVSE (razen enega opazovalca na Kosovu), katerih članica je tudi Slovenija.

Drugi med njimi s svojim strokovnim znanjem in raziskovalnim delom skrbijo za to, da bo Slovenija še naprej stabilna, mirna in predvsem varna država. Prav s teh vidikov je obramboslovni študijski program s svojimi diplomanti tudi »na terenu« zanesljivo opravil preizkus relevantnosti, ki mu zagotavlja obstoj tudi v prihodnje.

Študijski program politologije – obramboslovja na Fakulteti za družbene vede v Ljubljani se prav ta čas sooča s pomembnimi odločitvami, ki se tičejo njegovega nadaljnjega razvoja. Pri teh gotovo ne gre zanemariti kadrovskega oziroma zaposlitvenega vidika problematike obramboslovnega študija, ki ga obravnava ta diplomatska naloga. Zanesljiv in stabilen prehod med izobraževalnim in zaposlitvenim življenjskim obdobjem namreč zagotavlja zadovoljstvo študentov s svojim študijskim programom, kar pa mora biti cilj vsakega pedagoškega procesa. Obramboslovje pri tem ni nobena izjema.

8. VIRI IN LITERATURA

Knjige in zborniki

- Anžič, Andrej (1997): Varnostni sistem Republike Slovenije. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
- Brus, Petra (2002): Zakon o javnih uslužbencih – uvodna pojasnila. Ljubljana: GV založba.
- Bučar, Bojko, Šabič, Zlatko, Brglez, Milan (2000): Navodila za pisanje – seminarske naloge in diplomska dela. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Čelesnik, Primož (2001): Izobraževanje vojaških profesionalcev za postmoderno vojaško organizacijo (diplomsko delo). Ljubljana: FDV.
- Grizold, Anton (1998): Perspektive sodobne varnosti. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Grizold, Anton (1999): Obrambni sistem Republike Slovenije. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve, Visoka policijsko-varnostna šola.
- Grizold, Anton (1999): Evropska varnost. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede
- Malešič, Marjan (ur.) (2002): Nacionalna in mednarodna varnost. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Miljanić, Dušan et al., (1988): Splošna ljudska obramba in družbena samozaščita SFRJ I: Učbenik za študente višjih šol in fakultet. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva..
- Tominc, Bernarda (2001): Razvoj obramboslovja v Slovenji (diplomsko delo). Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Vreg, France, Jelušič, Ljubica, Višič, Vlasta (ur.) (1989): Obramboslovje na Slovenskem, gradivo iz posveta. Ljubljana: Marksistični center CK ZK Slovenije.
- Vreg, France et al., (1989): Pripravljenost družbeno-političnega sistema SFRJ za SLO in DS: poročilo o delu za leto 1989. Poklicni kadri v sistemu SLO in DS. Slovenci in vojaški, obrambni ter obramboslovni poklici. Ljubljana: RSS.
- Vučinić, Milan et al., (1988). Splošna ljudska obramba in družbena samozaščita II. : učbenik za višje šole in fakultete SFRJ. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.

Strokovni članki in dokumenti

- Bebler, Anton (1996): Dvajset let obramboslovja na Slovenskem. V Marjan Malešič (ur.) Razvoj obramboslovne misli, 9-13. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Katedra za obramboslovje, Obramboslovni raziskovalni center.
- Grmek, Meta (2003): Uprave za obrambo cenejše za tretjino. Slovenska vojska, XI/1, 17.1.2003: 8,9.
- Grizold, Anton (1996): Aktualni trenutek obramboslovja. V Marjan Malešič (ur.) Razvoj obramboslovne misli, 77-83. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Katedra za obramboslovje, Obramboslovni raziskovalni center.
- Jelušič, Ljubica, Krajnc, Viktor (2001): Izobraževanje slovenskih častnikov. Pripravljenost na nove naloge in možnosti za ustanovitev vojaških modulov na slovenskih univerzah. V Stanovnik Branko et al., (ur.): Razvoj visokega šolstva v Sloveniji, 155-161. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti.
- Jelušič, Ljubica (2001): Izobraževanje civilnih obrambnih strokovnjakov na Fakulteti za družbene vede v Ljubljani. Ujma 14/15 (2000/2001): 364-368.
- Malešič, Marjan (1996): Obramboslovje med preteklostjo in prihodnostjo. V Marjan Malešič (ur.) Razvoj obramboslovne misli, 70-77. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Katedra za obramboslovje, Obramboslovni raziskovalni center.
- Trbanc, Martina, Verša, Dorotea (2002): Zaposlovanje mladih. V Ivan Svetlik et al., (ur.) Politika zaposlovanja, 338-368. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Intervju z ministrom za obrambo Republike Slovenije dr. Antonom Grizoldom. Delo – Sobotna priloga, 21.6.2001: 7-10.
- Intervju z ministrom za obrambo Republike Slovenije dr. Antonom Grizoldom. Slovenska vojska IX/19, 7.12.2001: 4-6.
- (2001) Obrambna strategija Republike Slovenije. Sprejeta s strani Vlade Republike Slovenije 20.12. 2001. http://jupiter.pub.mo-rs.si/mors/pdf/resoluc_obramba.pdf (16.2.2003)
- (2001) Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije. Uradni list Republike Slovenije št. 56/2001
- (2001) Splošni dolgoročni program razvoja in opremljanja Slovenske vojske. Uradni list Republike Slovenije št.97/2001.
- (1994) Zakon o obrambi. Uradni list Republike Slovenije št. 82/1994.

- (1998) Zakon o policiji. Uradni list Republike Slovenije št. 49/1998.
- (2002) Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o obrambi. Uradni list Republike Slovenije št. 47/2002.
- (1994) Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami. Uradni list Republike Slovenije št. 64/94.

Spletne strani

- Spletna stran Državnega zbora Republike Slovenije. Zbirke državnega zbora - sprejeti zakoni, http://www.dz-rs.si/si/aktualno/spremljanje_zakonodaje/sprejeti_zakoni/sprejeti_zakoni.html (25.1.2003)
- Spletna stran MORS. Pravni akti, http://www.mors.si/mors/ministrstvo/pravni_akti/index (10.2.2003).
- Spletna stran MORS. Organizacija MORS, <http://www.mors.si/mors/ministrstvo/organiziranost/index> (10.2.2003).
- Spletna stran MORS, <http://www.mors.si/pdf/2002/zaposlovanje.pdf> (3.2.2003).
- Spletna stran MORS. Intervju z dr. Antonom Grizoldom za Primorske novice, http://www.mors.si/mors/tiskovno_sredisce/intervju/intervju_prim_novice_grizold.htm (13.2.2003)
- Spletna stran MORS. Struktura SV, http://www.mors.si/mors/slovenska_vojaska/organiziranost/struktura_sv.htm (14.2.2003).
- Spletna stran Uprave Republike Slovenije za zaščito in reševanje, <http://www.sos112.si> (22.2.2003).
- Spletna stran Uprave Republike Slovenije za zaščito in reševanje, http://www.sos112.si/urszr/slo_win/predstavitev/spredstavitev_organogram.htm (23.2.2003).
- Spletna stran Uprave Republike Slovenije za zaščito in reševanje, http://www.sos112.si/urszr/slo_win/predstavitev/spredstavitev_naloge.htm (23.2.2003).
- Spletna stran Ministrstva za notranje zadeve RS, www.mnz.si (10.3.2003).
- Spletna stran slovenske policije. Organiziranost Generalne policijske uprave, <http://www.policija.si/si/organiziranost/gpu.html> (15.3.2003).
- Spletna stran slovenske policije. Organizacija, <http://www.policija.si/si/organiziranost/organiziranost.html> (14.3.2003).

- Spletna stran slovenske policije. Predstavitev,
<http://www.policija.si/si/predstavitev/index.html> (16.3.2003).
- Spletna stran Socialdemokratske stranke Slovenije,
<http://www.sds.si/stranka/predsednik.html> (28.3.03).
- Spletna stran Fakultete za družbene vede. Predstavitev izr.prof. dr. Ljubice Jelusič,
<http://www.fdv.uni-lj.si/osebne/Jelusic.htm> (6.4.2003).
- Spletna stran Liberalne demokracije Slovenije,
<http://www.lids.si/ljudje/default.asp?nodeID=13&osebaID=15&enotaID=1> (31.3.2003).
- Spletna stran Vlade Republike Slovenije. Organizacija,
<http://www.sigov.si/vrs/slo/ministrstva/ministrstva.html> (2.2.2003).
- Spletna stran Vlade Republike Slovenije. Življenjepis ministra za obrambo dr. Antona Grizolda, <http://www.sigov.si/vrs/slo/ministrstva/ministrstvo-za-obrambo.html> (2.4.2003).
- Spletna stran Zavoda za Zaposlovanje RS. Razpis kadrovskih štipendij za leto 2002/2003,
<http://www.ess.gov.si/html/elementi-okvirjev/F-aktualno.htm> (24.4.2003).
- Spletna stran tednika Mladina,
<http://www.mladina.si/tehdnik/200106/clanek/grizold-kk1/index.print.html-l2> (2.4.2003).

PRILOGA:

SEZNAM OBRAMBOSLOVCEV PO LETU DIPLOME

	1980
1	MAROŠEK MAKSIMILIAN
2	MIJATOVIČ MILORAD
3	JESENIČNIK HERMAN
4	MARUK PETER
5	LEDINEK MILOŠ
6	STOJKO EDVARD
	1981
7	KACIN JELKO
8	VINKO BOJAN
9	HREN IVAN
10	GRIZOLD ANTON
11	MARHL JOŽE
12	MAJNIK CVETO
	1982
13	OGRINC JOŽE
14	LAKOTA ALBERT
15	DRAŽNIK LJUBO
16	JANŠA IVAN
17	POVŠE BOGOMIR
18	ROBANEC ROBERT
19	KOŠMRLJ RUDI
20	CENCEN MARJAN
21	KRANJC VIKTOR
	1983
22	BALAŽIČ VIKTOR
23	BURNIK SAMO
24	PETROVIČ JANKO
25	ZVONAR LUDVIK
26	MEGLIČ STANKO
27	HAMLER JANKO
28	RANZINGER JOŽE
29	MERC JANEZ
30	NAJZER RAJKO
31	TURK IVAN
32	AMBROŽ MILAN
33	KOSI ANTON
34	BERTONCELJ BRANE
35	VARDJAN EMILIJA
36	ŠAJN MILAN
37	BAN ANTON
38	FERFOLJA ELVIRA
39	PETROVIČ DRAGOSLAV
40	TERČEK MARINA
41	DRAGOŠ JANEZ
42	KOVAČIČ LEON
43	IVANOV GREGORI

44	MOSCATELLO ALIANA
45	KOROŠEC ZDENKO
46	DREVENŠEK JANEZ
47	ŠUŠTARIČ ANTON
48	JAZBEC MILAN
49	ŽNIDARŠIČ FRANCI
50	DRAZOVIČ MILOMIR
51	JUSTIN ZORAN
	1984
52	PRERADOVIČ ŽELJKO
53	MURKO JOŽE
54	KRIŽ ANTON
55	FICKO DRAGO
56	ZLATKOVIČ RAJKO
57	ZUPANC IVAN
58	ZUPAN BOGDAN
59	BOŽIČ MATEJ
60	PETEK DRAGO
61	GLUHAR BORIS
62	RIJAVEC VITO
	1985
63	TOVORNIK CVETKO
64	BOSTIČ JOSIP
65	JURŠA JOŽE
66	MALEŠIČ MARJAN
67	JELUŠIČ LJUBICA
68	GROF DUŠAN
69	JURKOVIČ GORAZD
70	ČEBULEC VLASTA
71	LUBI DARKO
72	PETROVIČ SMILJKO
73	VIDRIH GORAZD
74	MIKLAVEC MITJA
75	KRUNIČ ZORAN
76	RAUTER MIRKO
77	POŽEŽNIK JANEZ
78	ROT NATAŠA
79	VERSTOVŠEK ANDREJ
80	PREŽELJ MARJANCA
81	MEZEK KUKEC DORA
82	PLESTENJAK JANEZ
83	STARE MATJAŽ
84	KOS VOJKO
85	PELC LIDIJA
86	ŠAVC PRIMOŽ
87	GUCUNSKI TEODORA
88	MITOVIČ MIRKO

89	SIMIČ RAJKO
	1986
90	OSTOJIĆ MILAN
91	PRAŠIČEK JANEZ
92	LAH DAMJAN
93	KLEMEN SIMONA
94	BOSINA LAH SONJA
95	MOHORIČ BRANKO
96	ŠKERGET DARJA
97	HAJTNIK SAMO
98	KOVAČIČ VOJKA
99	VELIKONJA EMIL
100	LACKO JOŽE
101	FRBEŽAR DAMJANA
102	VELIKONJA MIRANDA
103	PAJEK DARJA
104	FERJANČIČ EMIL
105	KUČIČ TOMAŽ
106	MARKOVIČ VERTIČ JOŽICA
107	TOŠ DUŠAN
108	LOGAR IGOR
109	ČERVEK ERIKA
110	REČNIK DAVORIN
111	ŽUŽEK ANDREJA
112	VESOLAK ANTON
113	VEGIČ VINKO
114	KASTELIC JANJA
115	RUPNIK STANISLAV
116	VOLF FRANC
117	ROMIH JANJA
118	VAKAJ MARIJANCA
119	ZADRAVEC ZDENKA
120	PAPIČ ZDRAVKO
121	ROBNIK ANDREJ
	1987
122	KLEMENČIČ IVANA
123	ANDREJEK OLGA
124	KLEMENČIČ ZORAN
125	NIKOLIČ SAŠA
126	MARAŠ VASILJE
127	POLAK BOŽA
128	KUZMA VOJKO
129	URŠIČ BORIS
130	LUŠTREK TOMAŽ
131	BURGAN TADEJ
132	MARŠIČ DORJAN
133	SIKIRICA VOJISLAV

134	SAMEC JASNA
135	STOJIČ VLADIMIR
136	RAVNIKAR MARKO
137	BRATUN ZVONIMIR
138	VRŠEC IGOR
138	ŠKRINJAR MILENKO
140	FERLIN ANDREJA
141	GAJŠEK ZDENKA
142	BRLOGAR SIMONA
143	ŠMID BENJAMIN
144	ŽRLIČ BAHLIČ ZDENKA
145	POBREŽNIK MATJAŽ
146	POTOČAR TEREZIJA
147	PEPELNAK DANICA
148	GUBANC PETER
149	SORČAN STOJAN
150	BUT DARKO
151	MOČNIK ZDENKA
	1988
152	TURK FRANJA
153	RUŽIČIČ DRAGAN
154	CONČIČ IZTOK
155	KRANJC BRANKO
156	PINTERIČ FERDO
157	ŠKRJANC ROBERT
158	KAMPOŠ VLASTA
159	PAVŠEK JANKA
160	NERED IGOR
161	DEMITRIJ PERČIČ
162	GAZIBARA MILIČ
163	MIŠIČ VLASTA
164	RAJH BOJAN
165	MAJNIK MAJA
166	KOREN MARJANA
167	KURET DARJA
168	BARBA VALTER
169	KOLAR ROMAN
170	PLEMENITAŠ SIMONA
171	REISER ANDREJ
172	GRIZILA BRANKO
173	BOHTE DARKO
174	PEŠEC MOJCA
175	ZIDAR TEA
176	PETEK ROBERT
177	KRANJEC MILAN
178	KMETEC INGRID
179	MALOVRH BOJAN

180	VASILIČ EGON
181	ŠVEGL TANJA
	1989
182	STARC BOJAN
183	SIKOŠEK EDVARD
184	KRANJC STANISLAV
185	JAMNIK PAVEL
186	SODRŽNIK JANEZ
187	HORVAT BOJAN
188	MATE DRAGUTIN
189	BUKOVNIK ANTON
190	SUHODOLNIK VIOLETA
191	URBANCL TOMAŽ
192	VAH IGOR
193	GOSTIŠA PAVLE
194	GOLIČ BOJAN
195	BAHČIČ PETER
196	VIVODA KAREL
197	GORGIEVSKA DARJA
198	FURLAND FRANC
199	MAJCEN ŠEKLI ELZA
200	KOPŠE MARJANA
201	BUKINAC ZORICA
202	FERJANČIČ MOJCA
203	ŠKRABAR MARJANCA
204	URH TOMAŽ
205	SODRŽNIK KARMEN
206	PIPENBAHER BOJAN
207	OBRADOVIČ MIRA
208	RODOŠEK BRIGITA
209	MUJKIČ BESIM
	1990
210	VOJINOVIČ VESNA
211	ERMENC ALENKA
212	HUTAR ZDENKA
213	REDNAK GORAZD
214	SUHADOLNIK IZTOK
215	SKUBIČ MATEJA
216	KUS ROBERT
217	LIPICH LADISLAV
218	TOMIN ZORIČ CVETKA
219	KOVAČ DARINKA
220	BIZJAK MILOŠ
221	ŠTEJNER ALOJZ
222	SLATNAR ZDENKO
223	FAJMUT OŽBALT
224	KOCBEK ANDREJ

	1991
225	PILGRAM MATEJA
226	ROŽANEC JANEZ
227	KREK UROŠ
228	ŠPUR BRANKO
229	KROŠL DUŠAN
230	RUDOLF FRANC
231	TRNOVŠEK BOJAN
232	PIRMAN MILAN
233	LAVRAČ ROMAN
234	MAVSAR MARJANA
235	ŽEŽLIN IGOR
236	VRABEC BRANKO
237	SALECL OSKAR
238	KOTNIK IGOR
239	ARNEJČIČ BENO
240	MIHAILOVIČ LJUBICA
241	PODLETNIK JOŽE
242	GRADIŠEK BOJAN
243	VASIČ MARINKA
244	ROŽANC MIRAN
245	TERNIK JOŽEF
	1992
246	TURNŠEK IVAN
247	VEHOVAR ZLATKO
248	KOLENC BORUT
249	ZAKRAJŠEK PETER
250	MATOVSKI ZORAN
251	BALAŽIČ MILAN
252	PODLOGAR MAJDA
253	PODPARIČ DAMJAN
254	PODPEČAN ALBERT
255	PRAPROTNİK DANILO
256	HOSTNIK IVAN
	1993
257	VREČAR VALTER
258	SAMEC KARIN
259	KALIČ FRANC
260	PODVRŠNIK MARTINA
261	SOTLAR ANDREJ
262	PLANINC ALEKSANDER
263	JERAJ JULIJ
264	GARB MAJA
265	PRESTON MIROSLAV
266	FRANKOVIČ MILAN
	1994
267	KOTNIK JANEZ

268	JAKLIČ IVAN
269	BIZJAK POPLAS DUŠICA
270	MASTEN ROMAN
271	MATOVIĆ SREČKO
272	BRAJNIK TINE
273	TRIČKOVIČ IGOR
274	CVITANOVIČ C. KSENIJA
275	LEBAR ALEŠ
	1995
276	MAJDAR ANTE
277	HERGULA DANILO
278	RAZDRIH SAŠO
279	ARH SEVŠEK MAJDA
280	SLEMENIK BOŠTJAN
	1996
281	MALNAR RUDI
282	URBANC JANEZ
283	CESTNIK ALOJZ
284	STOPAR MIRKO
285	VOGRINC BOJAN
286	PODVRŠIČ ANDREJ
287	PEČNIK TATJANA
288	RAUTER MIRA
289	KASTELIC VINKO
290	GRAMC JOŽICA
291	GORIČAR MATJAŽ
292	SLATNAR ALENKA
293	GARB GREGOR
294	PATERNUS UROŠ
295	STOPAR TOMAŽ
296	OŠLJAK FRANC
297	MATIJEVIČ ALAN
298	ZADEK ROBERT
299	KOBAL GREGOR
300	ŠINKOVIČ BENSAD
301	MARINKOVIČ MILE
302	KOVŠCA ALOJZ
	1997
303	SLANIČ MARJAN
304	ŽEL ROLAND
305	ŠTEFANČIČ PETER
306	KOVAČ MILOŠ
307	ČRNČEC DAMIR
308	KOBAL VILIJEM
309	SMOLEJ SAMO
310	KONŠAK MILAN
311	PREZELJ IZTOK

312	ČUČEK VOJKO
313	ZAVRŠNIK ALOJZ
314	ŠKARABOT ROBERTINO
315	ZOBARIČ JANEZ
316	TURIN MIHAEL
317	MATIĆ BOŽICA
318	JOLIČ JAN
319	BIZJAK SERGEJA
320	ŽABKAR TEODORA
321	OBRULJ VOJKO
	1998
322	NAPOTNIK DRAGO
323	ZELENKO ALEŠ
324	MOČNIK BOŠTJAN
325	VODOVNIK ANDRAŽ
326	ŠITER PETER
327	ŠTEFANČIČ MATJAŽ
328	SEMLAK JANEZ
329	GREGORN ROBERT
330	GOLOB KORY
331	ZGONC BRANKO
332	CIRKVENČIČ FRANCI
333	LOVEC MOJCA
334	ČRETNIK ALEŠ
335	PODOBNIK MARKO
336	ŠTRITOF ALENKA
	1999
337	CEBEK IGOR
338	RISMAN DENIS
339	ELTRIN BORUT
340	PERNE BOŠTJAN
341	ANDERLE ALJAŽ
342	NADAREVIČ DAMIR
343	SVETINA NATAŠA
344	ZUPANČIČ MARJAN
345	FABJAN ALJAŽ
346	BUKOVEC MIHAIL
347	BAŠ BOŠTJAN
348	SAVIČ ZORAN
349	ZUPANČIČ MARTIN
350	HUDOHMET JERNEJ
351	VILER LIDIJA
352	KOPAČ ERIK
353	SVETE UROŠ
354	VRHOVEC URŠKA
355	GENC PAVEL
356	KRAVANJA CVETKO

357	COPOT EMIL
358	VOLAJ GREGOR
359	MIŠMAŠ ALEŠ
360	WEITHAUSER IRENA
361	JANC IZTOK
362	ŽURA METOD
363	SLUGA VIKTOR
364	VIDERGAR ALEKSANDER
365	DJUKIČ MANUELA
366	PIŽORN EMILIJAN
367	SELAN ALJOŠA
368	HABINC SIMON
369	HANŽIČ BARBARA
370	KRAPEŽ MARTIN
371	GLADEK KRISTINA
372	ZORMAN NATAŠA
	2000
373	LAMPRET UROŠ
374	KOVŠE ROBERT
375	VASILEVSKI ŽIVKO
376	CIPOT DRAGO
377	AVPIČ NIKA
378	BALKOVEC STANISLAV
379	ČEH DEJAN
380	DOLENC NATAŠA
381	DONAJ ALEKSANDER
382	FLAJNIK ANICA
383	GROŠELJ KLEMEN
384	KARAMARKOVIČ RENATA
385	KONJAR JAKA
386	KOREN GROŠELJ URŠA
387	KOŠIR TOMAŽ
388	KOVAČIČ KSENIJA
389	KRAJNC JURE
390	KRALJ KARMEN
391	MLAKAR VIKI
392	NAGODE ALEKSANDER
393	PETROVIČ URŠKA
394	PIRJEVEC PRIMOŽ
395	POROK PETRA
396	POTOČNIK VIKTOR
397	RAVNAK ROK
398	REŽONJA IZTOK
399	SAJOVIC SIMON
400	STRAMŠAK BOŠTJAN
401	ŠKRBINC BARBO MIHEC
402	ŠTRUCL ZLATKO

403	TERAN ALENKA
404	TOMINC BERNARDA
405	VERŠNIK IGOR
	2001
406	AJNIHAR FRANC
407	ČELESNIK PRIMOŽ
408	DIMNIK MATJAŽ
409	DOLENC ROK
410	ERMAN GREGOR
411	FRELIH SIMON
412	GOLOB MATJAŽ
413	GORJUP SIMON
414	HABERMAN ANDREJA
415	HAFNER GREGOR
416	JAZBEC MATIJA
417	KLEMEN SIMON
418	KODRIČ URŠA
419	LAH PRIMOŽ
420	LEVAK TINA
421	MAUHAR TADEJ
422	NIKOLETIČ MARKO
423	MLAKAR DAMIR
424	MISUČ JASMIN
425	OBER KRISTINA
426	RIJAVEC MIHA
427	SITAR GREGOR
428	SKUBIC MITJA
429	STEPIŠNIK NATAŠA
430	ŠREKL MATEVŽ
431	TORKAR DOMEN
432	TRIFUNOVIĆ JELENA
433	TURNŠEK GREGOR
434	VOGRIN SERGEJ
435	ZAVOLOVŠEK POLONA
436	ZUPAN GREGOR
437	ZVER PATRICIA
438	ŽAKELJ DEJAN
439	ŽBOGAR MATJAŽ
440	ŽBOGAR TOMAŽ